

SURİYE'DE KÜRT HAREKETLERİ

KURDISH MOVEMENTS IN SYRIA

التحركات الكردية في سوريا

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES

مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

SURİYE'DE KÜRT HAREKETLERİ

KURDISH MOVEMENTS IN SYRIA

التحركات الكردية في سوريا

ORSAM Rapor No: 127

Ağustos 2012

ISBN: 978-605-4615-23-0

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2012

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

STRATEJİK BİLGİ YÖNETİMİ, ÖZGÜR DÜŞÜNCE ÜRETİMİ

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

İçindekiler

Takdim	6
Özet	9
1. SURIYE KÜRTLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	11
1.1. Demografik Yapı.....	11
1.2. Kürtlerin Suriye’de Yerleşim Alanları	11
i. Halep.....	12
ii. Haseke.....	13
iii. Şam	14
iv. Lazkiye.....	14
1.3 Suriye’de Kürtlerin Siyasal ve Toplumsal Yapıları Hakkında Genel Bilgiler	14
2. SURIYE’DE KÜRT MUHALEFETİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ	16
2.1. Suriye’de Önde Gelen Kürt Siyasal Partileri Hakkında Bilgiler.....	18
2.2. Suriye Kürt Demokratik İlerici Partisi	18
2.3. Kürt Demokrat Eşitlik Partisi	19
2.4 Suriye Kürt Demokratik Vatandaş Partisi	19
2.5. Suriye Kürt Özgürlük Partisi	19
2.6. Suriye Kürt Sol Partisi	20
2.7. Kürt Demokratik Birlik Partisi	20
2.8 Suriye Kürt Birlik Partisi	21
2.9 Suriye Kürt Demokrat Partisi	22
2.10. Suriyeli Kürt Demokratik Partisi	22
2.11. Suriye Kürt Demokrat Partisi.....	23
2.12. Suriye Kürt Demokrat Partisi.....	23
2.13. Suriye Kürt Gelecek Hareketi.....	23
2.14. Demokratik Birlik Partisi.....	24
2.15. Suriye Kürt Uzlaşma Partisi	25
2.16. Suriye Kürt Partilerinin Önemli Konulardaki Talepleri.....	26
2.17. Kürt Ulusal Konseyi (KUK).....	27
3. AYAKLANMALAR SONRASI SURIYE’DE KÜRT PARTİLERİNİN BEKLENTİLERİ, HEDEFLERİ VE STRATEJİLERİ.....	28
3.1 PYD’nin Stratejisini Anlamak.....	32
3.2 KDP’nin Stratejisini Anlamak	34
3.3. KUK-PYD Anlaşmasının Zamanlaması ve İşbirliğinin Meyveleri	36

Sonuç	39
Ek - 1: Suriye Kürt Partileri Yetkilileri İle Yapılan Röportajlar	39
1. Kürt Birlik Partisi Politbüro Üyesi Abdulkaki Yusuf İle Röportaj	39
2. Kürt Demokrat Partisi El Parti'nin Kuzey Irak Temsilcisi Behçet Beşir Resul İle Röportaj	41
3. Suriye Kürt Demokratik İlerici Partisi Kuzey Irak Sorumlusu Ali Şemdin İle Röportaj.....	43
4. Kürt Demokratik Birlik Partisi Kuzey Irak Temsilcisi Mahmut Ali Muhammed İle Röportaj.....	46
5. Suriye Kürt Demokrat Partisi Lideri Abdulhekim Beşar İle Röportaj.....	49
6. Suriye Kürt Sol Partisi Kuzey Irak Temsilcisi Şelal Gedo İle Röportaj.....	52
Ek - 2: Suriye'de Olayların Başlamasından Bu Yana Kürt Bölgelerinde Yapılan Gösterilerin Kronolojik Özeti	55

Kısaltmalar

- KDİP:** Kürt Demokratik İlerici Partisi
KUK: Suriye Kürt Ulusal Konseyi
KVH: Kürt Vatansever Hareketi
KDEP: Kürt Demokrat Eşitlikçi Partisi
KDVP:Kürt Demokratik Vatansever Partisi
KÖP: Kürt Özgürlük Partisi
KSP: Kürt Sol Partisi
KDBP - Demokratik Yekiti: Kürt Demokrat Birlik Partisi
KBP - Yekiti: Kürt Birlik Partisi
SKDP: Suriye Kürt Demokrat Partisi
PYD: Demokratik Birlik Partisi
SKDGB: Kürt Demokratik Güçler Birliği

TAKDİM

Suriye son zamanlarda Ortadoğu'nun en önemli gündem maddesi haline geldi. Ülkede yaşanan iç savaş olanca hızıyla sürerken diğer yandan Esad Yönetimi'nin devrilmesinden sonra neler olabileceği tartışılıyor. İşte bu süreç içinde Suriyeli Kürtler önem kazanmaya başladı. Başlangıçta, görece zayıf konumları ve muhalefete çelişkili ilişkileri yüzünden geri planda kalan Suriyeli Kürtler aslında Suriye toplumunun önemli bir parçasıdır. 2004'de Kamışlı'da yaşanan ayaklanmadan bu yana muhalif konumlarını güçlendiren Kürtler son haftalarda Türkiye'nin de en önemli gündem maddelerinden birisini oluşturdu. 19 Temmuz 2012'de Kobani kentinin Suriyeli Kürtlerin denetimine geçmesiyle başlayan ve Suriye'nin kuzeyinde bazı yerleşim birimlerinin de dahil olduğu süreç sonucunda Suriye'nin kuzeyinde yeni bir Kürt bölgesi doğduğunu kanıtı yaygınlık kazandı. Bu çerçevede Türkiye'de Suriyeli Kürtler üzerine yoğun bir tartışma başlattı. Biz de ORSAM olarak bu tartışmaya katkıda bulunmak istedik. Şubat 2012'de Kuzey Irak'taki Suriye Kürt partilerinin temsilcileriyle yaptığımız görüşmeler kurumumuzun web sitesinde yayınlanmıştı. Bu tarihten sonra da Suriye Kürtlerine ilişkin çalışmalarımızı ayrıntılarıyla sürdürdük, sonuçta bu son derece kapsamlı rapor ortaya çıktı. Kurumumuz danışmanlarında Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen'in hazırladığı raporda Suriye'de Kürtlerin demografik yapısı, yerleşim yerleri ve siyasal partileri hakkında çok geniş kapsamlı bilgiler yer almaktadır. Ayrıca, son dönemde gerçekleşen olaylar, Suriye'nin iç dinamikleri, PYD, KDP ve KUK gibi aktörlerin perspektifleri ve uluslararası dengeler açısından değerlendirilmiştir. Raporumuz Türkiye'de bu konuda yapılan çalışmalar arasında bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Önümüzdeki dönemde yapacağımız yeni saha çalışmalarıyla raporun güncellenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmanın Türkiye'deki tartışmalara katkıda bulunmasını arzu ediyoruz.

Saygılarımla

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

Yrd. Doç.Dr. Serhat Erkmen

1975 İstanbul doğumlu olan Serhat Erkmen, Lisans Eğitimini Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde görmüştür. Yüksek Lisans ve Doktora Çalışmasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlamıştır. 2000-2008 yılları arasında Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde Ortadoğu Araştırmacısı olarak görev yapan Erkmen, 2009 yılından bu yana ORSAM Ortadoğu Danışmanı olarak çalışmaktadır. Erkmen aynı zamanda 2009 yılından bu yana Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Başkanlığı görevini yürütmektedir.

Hazırlayan: Yrd. Doç.Dr. Serhat Erkmen

SURİYE'DE KÜRT HAREKETLERİ

Özet

Suriye'de uzun zamandan beri devam eden, kendi iç dinamikleri olan ve bölgesel gelişmelerden etkilenen bir Kürt hareketi bulunmaktadır. Bu hareketin farklı aktörlerine bakıldığında pek çoğunun çok iyi örgütlenmiş güçlü partiler olmadığı ve Suriye rejiminin geleceği ve Kürtlerin talepleri konusunda farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir.

Suriye'deki Kürt partilerinin büyük bir kısmı aynı kökenden türemiştir. Rejimin baskuları ve sızmaları sonucunda birbirine düşen parti üyeleri arasında sıklıkla ayrılıklar yaşanmış, bunun sonucunda ideolojik ya da siyasi olarak birbirinden pek de farklı olmayan çok sayıda parti doğmuştur.

Suriye Kürtleri arasında 2000li yıllar kısmen yeni bir dönemi ifade etse de geçmişten önemli bir kopuş yaratamamıştır. Ancak, Mart 2011'de Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçramasından sonra Kürt partiler için de yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde Suriye Kürt partileri yıllardır süregelen dağınıklıklarından kurtulmak üzere örgütlenme çabasını sürdürmektedirler.

26-27 Ekim 2011 tarihlerinde Kamışlı'da yapılan bir toplantıdan sonra diğer muhalefet örgütleriyle görüşmelerde avantaj sağlamaya ve ulusal bir gündem oluşturmaya yönelik Kürt Ulusal Konseyi (KUK) isimli bir çatı örgüt oluşturulmuştur. Aynı amaçlı ikinci toplantı 28-29 Ocak 2012 tarihlerinde Erbil'de gerçekleşmiştir.

KUK Suriye'de otoriter ve totaliter sistemin değişmesini, yerine demokratik, çoğulcu, parlamenter ve ademi merkezîyetçi bir yapı kurulmasını, Kürt halkının Suriye ulusunun önemli bir parçası olarak tanınmasını ve Kürtlerin birleşik bir Suriye devleti içinde kendi kaderini tayin hakkının kabul edilmesini talep etmektedir.

KUK ile beraber öne çıkan diğer temel aktör izlediği çeşitli stratejiler sayesinde Suriyeli Kürtler arasında en kazançlı örgüt konumundaki PYD'dir.

KDP Suriye'deki olayların başlamasından itibaren temkinli ama sürekli bir biçimde Suriyeli Kürtlerin hareketlerine destek vermekte ve bu bölgedeki etki sahasını genişletme arayışındadır.

Dolayısıyla KDP'nin PYD'yle görünürdeki işbirliğinin aslında uzun süredir yürütmekte olduğu dikkatli ve etkili politikasının bir uzantısı olduğu ve soruna daha uzun vadeli yaklaştığı ileri sürülebilir

KDP-PYD işbirliğinin derinleşerek devam etmesini engelleyecek çok boyutlu faktörler bulunmaktadır. Bu işbirliğin en azından günümüzde adı konulmamış, kırılğan ama her geçen gün daha önemli hale gelen bir durumu olduğu söylenebilir.

12 Temmuz 2012'de yaptıkları son görüşmeden sonra PYD ve KUK oluşturduğu ortaklık Suriye Kürtleri açısından önemli bir dönüm noktası olan 19 Temmuz sürecini başlatmıştır. Bu süreçte Suriye içinde uzun vadede oluşturmak istenilen bir Suriye Kürt bölgesinin temellerin atılması hedeflenmektedir. Şu ana kadar ne Suriye muhalefeti ne de rejim Suriye'de bir Kürt bölgesinin varlığını kabul etmemiştir.

Kürtler arasındaki bu birlik ve beraberlik mesajları kısa sürede yerini eleştirilere bırakmıştır. Geleneksel noktada kısa süre içinde Kürt partileri arasındaki ittifakın yerini karşılıklı eleştirilere bıraktığı ve taraflar arasındaki güç mücadelesinin sona ermediği görülmektedir.

Bölgenin toplumsal ve siyasal yapısı ile coğrafi ve demografik özellikler dikkate alındığında kısa ve orta vadede Esad Yönetimi değişse dahi Suriyeli Kürtler'in bağımsız bir devlet kurma olasılığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte 19 Temmuz sonrası yaşanan gelişmeler Suriye'de bir Kürt bölgesi oluşabileceğini ve bunun özerk ya da federal bir hal almasının mümkün olduğunu göstermektedir.

Suriye'de yaşayan diğer halklar gibi uzun süredir baskı altında olan Kürtlerin yeni bir Suriye'de daha geniş özgürlükler ve siyasal yapıda doğrudan yer almayı talep etmesi kadar doğal bir talep yoktur. Bu nedenle şu ana kadar Suriyeli diğer muhalif gruplar ile Kürt hareketlerin bir arada hareket etmesi önemlidir.

Suriye Kürtleri Arap muhalefet hareketleri tarafından dışlanmaya devam edildiği sürece Kürt partileri ya radikalleşmek ya da sahayı PYD'ye bırakmak durumunda kalmaktadır. Suriye'de Kürtlerin sistem içinde tutulması ve Türkiye'ye zarar verecek bir ortamın oluşmaması için Arap muhalefet örgütlerinin tutumu hayati önem arz etmektedir.

Türkiye, Suriye Kürtleri ile doğrudan ve dolaylı ilişkiler geliştirmelidir. Eğer Türkiye PKK'nın Suriye Kürtleri arasında etkinliğinin daha da yayılmasını engellemek istiyorsa, Suriye Kürtleri'nin yeni Suriye'de siyasal sisteme doğru bir biçimde entegre olmasının sağlanması gerekmektedir.

1. Suriye Kürtleri Hakkında Genel Bilgiler

1.1. Demografik Yapı

Suriye'de Kürtlerin sayısı hakkında farklı bilgiler bulunmaktadır. Kürt muhalif hareketleri son dönemde yaşanan olayların etkisiyle ön plana çıkmaya başladıkça ülkedeki Kürt nüfusunun önceki yıllarda telaffuz edildiğinden daha fazla olduğunu ileri sürmeye başlamıştır. Uluslararası medyaya yansıyan rapor, bilgi ve röportajlarda Suriye'de yaşayan Kürtlerin sayısı, Kürt muhalif hareketler tarafından 3.5-4 milyon olarak ifade edilmektedir.¹ Oysa, Suriye'de ülkede etnik köken ya da ana dili gösteren sayımlar yapılmadığından nüfusun dağılımına ilişkin veriler genellikle detaylı çalışmalar ya da istatistiklerden ziyade bu konuda nasıl türetildiği bilinmeyen rakamlara dayanmaktadır. Ayrıca, uzun bir süre Kürtlerin önemli bir kısmı kimliğe sahip olmadıkları için net bir sayı belirleme olanağı yoktur. Buna karşılık, 1960'lı yıllardan itibaren uluslararası çapta kabul gören çeşitli rapor, makale, kitap vb. gibi yayınlarda Suriye'de yaşayan Kürtlerin sayıları genellikle nüfusun %10'u civarında (genellikle %8-9) olduğu ileri sürülmektedir.²

Suriye Kürtlerinin bugünkü yerleşimleri ve bölgedeki demografik durum, asıl olarak Fransa ile Türkiye arasında 1921 yılında Londra'da imzalanan ve daha sonra iki kez küçük değişiklikler yapılan anlaşmanın bir sonucudur. Bu anlaşmalardan sonra Suriye sınırlarında Kürtlerin çoğunlukta olduğu üç önemli bölge kalmıştır. Bunlar Kürt Dağı (Afrin), Arap Pınarı (Ayn El Arab) ve Cezire (Haseke) bölgeleridir. Suriye sınırları içindeki Kürt yerleşim bölgelerinin bir kısmı Türkiye'nin güneydoğusunda kalan ve çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu bazı bölgelerin demografik uzantısıdır. Suriye'nin geri kalanında Kürtlerin yaşadığı diğer bölgeler ise uzun yüzyıllardır Kürtlerin yaşadığı yerler olarak bilinmektedir. Örneğin, Kürt

Dağı olarak adlandırılan bölgenin 11. Yüzyılda başlayan Haçlı Seferleri'nden önce dahi Kürtlerin yerleştiği bir bölge olduğu, ayrıca Alevi Dağları'nın bulunduğu yerler ile Hama ve civarındaki Kürt yerleşimlerin tarihinin yüzyıllara dayandığı geçmişte yapılan tarihsel çalışmalarda ortaya çıkmaktadır. Adı geçen üç bölgeden Cezire (Haseke Vilayeti'nde) Suriye'deki Kürtlerin en çok yaşadığı şehirdir. Buna karşılık bu şehirde dahi Kürtler nüfusun çoğunluğunu oluşturmamaktadır. Haseke Vilayeti'nde Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı önemli yerleşim birimleri (köyler dışında tutulacak olursa) Haseke şehir merkezi, Kamışlı, Kahtaniye, Malikiye, Derbesiye, Amuda ve Ras El Ayn'dır. Suriye'deki ikinci ve en küçük Kürt bölgesi Arap Pınarı ya da Ayn El Arab olarak adlandırılan ve Fırat'ın Suriye'ye girdiği noktanın doğusunda kalan bölgedir. Burası küçük bir yerleşim birimidir. Çevresi Araplarla çevrili olmakla birlikte buradaki en büyük kasaba olan Ayn El Arab'ın büyük çoğunluğu Kürt'tür. Kürt Dağı ise dağlık bir bölgedir. Merkezini Halep'e bağlı Afrin'in oluşturduğu bu bölgede Kürtlerin yaşadığı yerler kısmen İdlib ve Cerablos'a kadar uzanmaktadır.

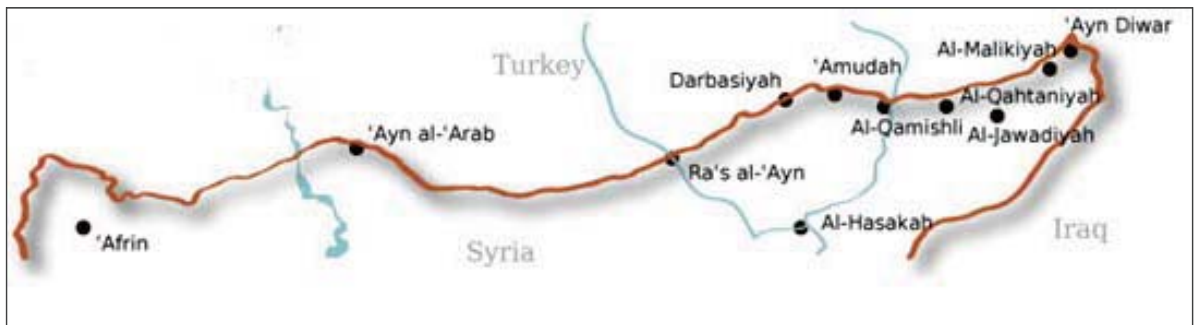
1.2. Kürtlerin Suriye'de Yerleşim Alanları

Aşağıda detaylı bir biçimde görülebileceği gibi Suriye'de Kürtler herhangi bir vilayette çoğunluk oluşturmamaktadır. Ayrıca, Suriye'deki Kürt nüfusun önemli bir kısmının ülkenin kuzeyinde birbirinden kopuk bölgelerde yaşadığı görülmektedir. Suriye coğrafyası dikkate alındığında Kürtler, ülkenin kuzeydoğusundaki Haseke Vilayeti, Fırat Nehri'nin Suriye'ye giriş yeri olan Ayn El Arab ve Halep'in sınırları içinde yer alan Afrin bölgelerinde yoğun olarak yaşamaktadırlar. Bu yerleşim yerlerinden bazılarında Kürtler çoğunluğu oluştururken bazılarında ise azınlıkta kaldıkları ya da diğer etnik/mezhepsel gruplarla çok yakın sayılarda olduğu bilinmektedir. Suriye'de Kürtler, Halep, Haseke, Şam ve Lazkiye şehirlerinde

Harita 1: Kürtlerin Suriye’de Dağılımını Gösteren Genel Harita

Harita 2: Kürtlerin Önemli Miktarlarda Yaşadığı Yerleri Gösteren Yerleşim Yeri Haritası

daha çok yaşamakla birlikte Hama ve Humus gibi şehirlerde de bulunabilir. Bu çerçevede Suriye’de Kürtlerin yaşadığı şehirler ve bu şehirlerdeki dağılım dikkate alındığında şöyle bir tablo ortaya çıkmaktadır:

i. Halep:

Şehir Merkezi: Halep merkezde geçmişte diğer bölgelerden göç etmiş Kürtler yaşamaktadır. Halep merkezde iki Kürt Mahallesi bulunmaktadır. Bunlardan biri Eşrefiye diğ-

ri de Şih Mahsut'tur. Ancak bu mahallelerin tamamı Kürt nüfustan oluşmamaktadır. Halep merkezde yaşayan Kürt nüfusun toplamı hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır.

Afrin (Kürtçe adı Efrin): Afrin, Halep şehir merkezinin 65 kilometre kuzeybatısında bulunmaktadır. Afrin, merkez ve kırsalındaki kasaba ve köylerden oluşmaktadır. Afrin'in toplam nüfusu 250.000 civarındadır. Bunun yaklaşık 70.000'i Afrin merkezde yaşamaktadır. Nüfusun çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Ancak Kürt nüfus olarak kabul edilenler arasında Kırmançi konuşan Yezidiler de bulunmaktadır. Afrin kırsalında Sünni Araplar da bulunmaktadır.

Ayn al-Arab (Kürtçe adı Kobani): Halep şehir merkezinin kuzeydoğusunda, 165 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Ayn al-Arab eski bir Kürt yerleşim bölgesidir. Merkezin tamamına yakını Kürtlerde oluşan bu bölgede çevre yerleşim birimlerinde Arap nüfus yer almaktadır. Ayn al-Arab merkez nüfusu yaklaşık 70.000'dir. Kırsal ile beraber toplam nüfus 200.000'e yakındır.

Cebal Siman (Jabal Siman): Halep şehir merkezinin güneyinde yer alan Jabal Siman'da 12.000 civarında Kırmançi konuşan Yezidi nüfus yaşamaktadır.

ii. Haseke:

Şehir Merkezi (Hasake)

Suriye'nin kuzeydoğusunda Türkiye-Suriye-Irak üçgeninin birleştiği yerde bulunan Haseke Vilayeti'nin toplam nüfusu 2011 rakamlarına göre 1.512.000'dir. Haseke vilayetinin şehir merkezi olan Haseke ilinin toplam nüfusu ise yaklaşık 190.000'dir. Merkez nüfusunun çoğunluğunu Sünni Araplar oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Hıristiyanlar ve Kürtler yaşamaktadır. Şehir merkezinde az sayıda Yezidi nüfus da bulunmaktadır.

Kamışlı (Arapça adı: Al-Qamishli, Kürtçe adı: Qamişlo): Haseke vilayetine bağlı Kamışlı Nusaybin'in tam karşısında yer almaktadır. Haseke şehir merkezinin 80 kilometre kuzeydoğusundadır. Geçmişte Süryani ve Asurilerin yaşadığı kentte şu anda çoğunluğu Kürtler olmak üzere Hıristiyanlar, Sünni Araplar ve az sayıda Ermeni'ler yaşamaktadır. Kamışlı merkez ve kırsalının toplam nüfusu yaklaşık 400.000 civarındadır. Şehrin toplam nüfusunun yaklaşık %70'ini Kürtler oluşturmaktadır. Kürtlerin büyük çoğunluğu Kamışlı merkezde yaşamaktadır. Ancak Kamışlı'nın merkezi sadece Kürtlerden ibaret değildir. Burada Sünni Araplar nüfusun yaklaşık %20'sini oluşturmaktadır ve genelde Kamışlı kırsalında yerleşmiş durumdadır. Kamışlı'daki Arapların geneli daha önceleri Suriye hükümeti tarafından bölgeye yerleştirilen Arap aşiretlerinden oluşmaktadır. Nüfusun geri kalan %10'luk kısmını ise Hıristiyanlar oluşturmaktadır. Hıristiyanlar da genellikle Kamışlı merkezde yerleşiktir.

Amuda: (Arapça Adı: Amudah, Kürtçe Adı: Amude): Amuda, Kamışlı'ya bağlı bir yerleşim birimidir ve Kamışlı'nın 30 kilometre batısında yer almaktadır. Amuda, merkez ve ona bağlı 156 köyden oluşmaktadır. Toplam nüfus yaklaşık olarak 100.000'dir. Amuda merkez ve kırsalında nüfusun çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadır. Kürtlerin yanı sıra Yezidi ve Arap nüfus da bulunmaktadır.

Kahtaniye: (Arapça Adı: Al Qahtaniyah, Kürtçe Adı: Tirbesipi): Kamışlı'ya bağlı Kahtaniye'nin merkez ve kırsalı toplam nüfusu 125.000 civarındadır. Merkez nüfusu yaklaşık 25.000'dir ve Kürt, Hıristiyan, Yezidi, Ermeni ve Sünni Araplar kökenli Suriyelilerden oluşmaktadır. 140 köyden oluşan Kahtaniye kırsalının nüfusu ise yaklaşık 100.000'dir.

Malikiye (Arapça Adı: Al-Malikiyah, Kürtçe Adı: Derik): Malikiye, Suriye'nin kuzeydoğusunun en batı ucunda yer almaktadır. Malikiye'nin toplam nüfusu kıralı ile beraber yaklaşık 200.000'dir. Bu nüfusun yaklaşık 50.000'i merkezde yaşamaktadır. Merkez nüfusunun %60'ını Kürtler, %30'unu Hıristiyanlar ve %10'unu da Sünni Araplar oluşturmaktadır. Kırsalında ise sonradan yerleştirilen Sünni Araplar yaşamaktadır.

Cevadiye: (Arapça Adı: Al-Jawadiyah, Kürtçe Adı: Çil Axa): Cevadiye, Malikiye'ye bağlı bir yerleşim birimidir. Küçük bir kasaba olan Javadiyeh'in toplam nüfusu 5.000'dir. Toplam nüfusun yarısını Kürtler diğer yarısını Sünni Araplar oluşturmaktadır.

Ras El Ayn: (Arapça Adı: Ras al Ayn, Kürtçe Adı: Sere Kaniye): Ras al-Ayn'ın toplam nüfusu yaklaşık 50.000'dir. Çoğunluğu Kürtler oluşturmakla beraber Yezidiler, sonradan yerleştirilen Sünni Araplar ve Hıristiyanlar da yerleşiktir.

Derbesiye: (Arapça Adı: Al-Darbasiyah, Kürtçe Adı: Dirbesi): Derbesiye, Ras al-Ayan'a bağlı bir yerleşim birimidir. Toplam nüfus yaklaşık 90.000'dir ve bunun 30.000'i merkezde yaşamaktadır. Merkezde çoğunluğu Kürtler oluşturmasına rağmen kırsalda Sünni Araplar yaşamaktadır.

iii. Şam:

Tarihsel olarak bir Kürt nüfusunun bulunduğu şehre Kürtlerin yoğunluklu bir şekilde yerleşmesi 1960'lı yıllardan itibaren başlamaktadır. Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki ekonomik sorunlar nedeniyle bir iç göç oluşmuş, zaman içinde Şam önemli bir Kürt nüfus barındırmaya başlamıştır. Bu göç, ekonomik sebeplerle 2004 yılından sonra daha da artmıştır. Sonuçta, Suriye'deki toplam Kürt nüfusunun yaklaşık %10-15'lik bir bölümünü Şam'da ya-

şayanlar oluştur hale gelmiştir. Tahmini rakamlara göre Şam'ın toplam 2.835.000 olan nüfusunun 250.000 kadarını Kürtler oluşturmaktadır. Kürtler şehrin değişik yerlerine dağılmış olmakla birlikte Şam'da çoğunlukla Hay Al Akrad ya da Rukneddin olarak adlandırılan mahalle ile Zorova adlı banliyöde yaşamaktadır.

iv. Lazkiye Vilayeti:

Lazkiye vilayeti içinde Afrin'de Kürt Dağları olarak bilinen bölgeden ayrı olarak yine Kürt Dağları adıyla anılan bölgede Kürt nüfus yaşamaktadır. Lazkiye şehir merkezinde çoğunluğu Kürt Dağı'ndan göç edenlerin oluşturduğu Kürt mahalleleri bulunmaktadır.

1.3 Suriye'de Kürtlerin Siyasal ve Toplumsal Yapıları Hakkında Genel Bilgiler

Suriye'de Kürtler genellikle tarımla uğraşan fakir bir tabakayı oluşturmaktadır. Cezire bölgesinin doğal şartları bölgeyi tarıma elverişli kıldığından halkın büyük bir kısmı ziraat işlerinde çalışmaktadır. Aslında Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı Haseke Vilayeti Suriye'nin petrol kaynağı açısından tek ve en zengin bölgesi olmasına rağmen, devletin politikaları doğrultusunda bölgeye yatırım yapılmamıştır. Ayrıca aşağıda anlatılacağı gibi, stratejik projelerle Kürt nüfus arasına Araplar yerleştirilmiş ve bir demografik denge oluşturulma çalışılmıştır. Gerek ekonomik politikalar gerekse sosyal mühendislik çalışmalarının sonucu olarak, Suriye'de Kürtlerin önemli bir kısmı uzun yıllar boyunca merkezi hükümet ile yakın ilişkiler kurmayı tercih etmiştir. Bununla birlikte, Suriye'de Kürt siyasi hareketlerinin ortaya çıkması yeni bir olgu değildir.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Orta Doğu'da sınırların çizilmesiyle, Irak ve Türkiye'den daha az sayıda Kürt, Fransız mandası altındaki Suriye sınırları içinde kalmıştır. Fakat

1920'li ve 1930'lu yıllarda Türkiye'de çıkan Kürt ayaklanmalarının bastırılması ve 1927 Hoybun Komitesi'nin kurulması sonrasında birçok Kürt, mülteci olarak Suriye'ye geçmiştir. 1920-1946 manda yönetimi sırasında Fransa'nın "çeşitlilik yaratma politikası" çerçevesinde gelen tüm farklı etnik unsurlar, Suriye uyruğuna kabul edilmiştir. Arap çoğunluğa karşı ülkedeki azınlıkları destekleyen Fransız Yönetimi bu çerçevede Kürtlere diğer azınlıklar ile birlikte ordu ve polis içinde yer alabilmeleri için nüfuslarının ötesinde bir pay ayırmıştır. Ancak, Kürtlerin okul kurma, Kürtçenin resmi dil olarak tanınması ve Kürtlerin çoğunlukta yaşadığı bölgelere Kürt yönetici atanması gibi taleplerini kabul etmemiş, bu süreçten sonra bir soğuma başlamıştır.

1950'li yılların ortalarına kadar fazla problemleri olmamış, ancak 1956'da Baasçıların güç kazanmasıyla Araplar ve Kürtler arasında bugüne değin süren gelişmelerin yaşandığı gerginlik başlamıştır. Arap milliyetçiliğinin yükselmesiyle birlikte, okullarda Kürtçe öğretilmesi yasaklanmış ve Kürtçe yayınlanan basın kapatılmıştır. 1950'lerin sonlarında Suriye'de Kürtlerin de yaşadığı bölgelerde petrol bulunması rejim ile Kürtler arasındaki sorunlara önemli bir etkide bulunmuştur. Ayrıca 1958'de Mısır ile Suriye'nin bir araya gelerek oluşturduğu Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin etkisiyle Suriye'de büyük bir tırmanış yakalayan Arap milliyetçiliği Kürtler ile rejim arasındaki ilişkileri etkilemiş, üst düzey subaylar dahil yüzlerce Kürt ordudan uzaklaştırılmıştır. Bu olaylar Kürtler arasındaki siyasi hareketliliği artırmış ve Irak KDP'sinin de etkisiyle Suriye Kürt Demokrat Partisi kurulmuştur. Başlangıçta Kürtlerin çoğu için çekim kaynağı olan bu örgüt 1960 yılında genel Sekreteri Nureddin Zaza'nın ve beraberinde pek çok parti yetkilisinin tutuklanmasıyla parçalanma sürecine girmiştir.

1950'li yılların sonu ve 1960'lı yılların başından itibaren Suriye'de Araplar ve Kürtler arasında siyasi sorunlar yoğunlaşmıştır. Bunun sonucunda Suriye hükümetleri Kürtleri ülkenin bütünlüğü ve Arap kimliği açısından tehdit olarak görmüş ve bazı sınırlamalar getirmiştir. 1960'lı yılların başında Kürtlerin yaşadığı bölgede yaşanan nüfus sayımı Kürtler ile merkezi hükümet arasında bugün hala çözülmemiş en önemli sorunların kaynağını oluşturmuştur. 1960'lı yılların ortalarında Irak'taki Kürt ayaklanmasının başarılar elde etmesi Suriye'deki hükümeti de endişelendirmiş ve Kürtlere yönelik kapsamlı bir stratejik plan uygulamaya başlanmıştır. Bu planın parçası olarak, Kürtlerin yerel toprak ağalarının çoğunun mal varlıkları toprak reformu çerçevesinde dağıtılmıştır. Teorik olarak tüm Suriye'de uygulan toprak reformu sonucunda el değiştiren toprakların %43'nün Haseke'de olması reform ile geniş bir kitlenin değil de Kürtlerin hedef alındığını gösteren önemli bir kanıttır.

Toprak reformunun yanı sıra 1962 yılında yapılan nüfus sayımı, bugünkü birçok sorunun temelini oluşturmuştur. Sayımın amacının, Türkiye ve Irak'tan yasa dışı yolla ne kadar Kürt'ün Suriye'ye geçtiğini tespit etmek olduğu belirtilmiş olmasına rağmen asıl hedef tarımsal üretim yönünden zengin kuzeydoğu bölgesinin Araplaştırılmasıdır. Sayım sürecinde Kürtlere vatandaşlık kazanabilmeleri için en az 1935 yılından beri Suriye'de yaşadıklarını ispatlama zorunluluğu getirilmiştir. Bunu ispatlayamayan Kürtlerin vatandaşlığı ellerinden alınmıştır. Sonradan gelen farklı etnik unsurları ayırma iddiasıyla gerçekleşen sayımda yaklaşık 120.000 Kürt'ün vatandaşlığı kaldırılmıştır. Bunu, Kürtçenin kullanımına ilişkin sınırlamalar izlemiş ve Kürtçe olan yer adları değiştirilmiştir. Hafız Esad döneminde

ise “Arap Kuşağı” olarak adlandırılan planla ülkenin değişik yerlerinden Arap aşiretleri getirilerek Irak ve Türkiye sınırına Araplar yerleştirilmeye çalışılmıştır. Bu plan Suriye ile Irak-Türkiye Kürtleri arasında bir kordon oluşturmayı amaçlanmıştır.

Suriye Kürtlerinin bugünkü sorunlarına baktığında nüfus sayımının etkilerinin sürdüğü görülmektedir. Uluslararası kaynaklarda 350.000 Suriyeli Kürt’ün kimliksiz olduğu ve bundan dolayı sorunlarla karşı karşıya kaldığı belirtilmesine rağmen rakamın gerçekliği konusunda ciddi şüpheler vardır. Konuya ilişkin geçmişte yapılmış çalışmalarda ve özellikle Amerikan belgelerinde bu rakamın abartılarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Günümüzde sayıları tam olarak bilinmese de çok sayıda Kürt’ün yabancı (Suriye’deki kullanımıyla *ajanib /ecnebi*) ve “kayıtsız/*maktumen*” (sayıma katılmayan ya da Suriyelilerin yabancı statüsündekilerle yaptığı evliliklerden doğan çocuklar) olduğu bilinmektedir. Bu kategorilerden yabancıların toprak ya da ev sahibi olma imkânları bulunmamaktadır. Doktor ya da mühendis olarak görev yapmaları mümkün değildir. Kamu kuruluşlarında çalışamazlar. Yaptıkları evlilikler resmî olarak tanınmamaktadır. Oy verme gibi siyasal hakları yoktur ve pasaport da verilmediği için yasal olarak Suriye’den ayrılma ya da geri dönme imkânları bulunmamaktadır. Kayıtsız konumunda olanların durumu ise daha kötüdür. Bu kişilerin kimlik kartları dahi bulunmamakta ve resmî nüfus kayıtlarında bile yer almamaktadırlar. Bu sorun, Suriye’de Arap Baharı’nın etkisini göstermesiyle tekrar gündeme gelmiştir. Nitekim Beşar Esad Yönetimi’nin gerçekleştirdiği ilk eylemlerden birisi Suriye’de kimliği olmayan Kürtlere vatandaşlık verilmesi olmuştur. Ancak vatandaşlık için başvuru yapanların sayısının 35.000’ni geçmediği ifade edilmektedir.

2. Suriye’de Kürt Muhalefetinin Genel Görünümü

Halihazırda Suriye Kürt partileri yıllardır süregelen dağınıklıklarından kurtulmak üzere örgütlenme çabasını sürdürmektedirler. 14 Haziran 1957’de kurulan Suriye Kürt Demokratik Partisi’nin kısa bir süre parçalanmasından bu yana Suriyeli Kürt muhalif hareketler sürekli bir liderlik mücadelesi yaşamışlardır. Liderlik mücadeleleri, örgütlenme sorunları ve dış güçlerle ilişkiler, Suriye’deki Kürt muhalefet hareketinin ne istediğini bilemeyen, dağınık ve zayıf bir niteliğe bürünmesine neden olmuştur.

Suriye rejiminin baskıları ve parti içine sızmaları nedeniyle partilerin içlerinde sürekli istikrarsızlıklar yaşanmıştır. Ayrıca, Irak’taki Kürt hareketinde baş gösteren KDP-KYB ayrılığı Suriye Kürtlerine de sirayet etmiştir. Suriye Kürtlerinin siyasal partileri KDP ya da KYB’ye yakınlıklarına göre birbirleriyle mücadeleye girmişlerdir. Diğer ülkelerdeki Kürt hareketlerinin Suriye Kürtleri üzerindeki etkisi Irak ile sınırlı değildir. 1920’li yıllarda Hoybun Komitesi’nin Suriye’ye kaçmasından bu yana Suriye Kürtleri içinde bir grup her zaman Türkiye’deki Kürt Sorunu’nu temel gündem meselesi yapmış ve Türkiye’deki Kürt hareketlerinden etkilenmiştir. 1957’de Suriye KDP’sinin kurulmasından sonra bu grubun etkisi azalmasına rağmen 1970’li yılların sonunda itibaren Suriye Kürtleri arasında bir grubun kendisini Türkiye’deki Kürt meselesine odaklaması yeniden canlanmıştır. Hafız Esad zamanında Suriye’nin PKK’ya verdiği destekle birlikte, Suriye Kürtleri’nin siyasal vizyonunda arasında Türkiye’deki Kürt Sorunu çok önemli bir yer edinmiştir. Suriye’de Baas Rejimi’nin kendi içindeki Kürt Sorunu’nu PKK’ya destek vererek Türkiye’ye ihraç etmeye çalışması Suriye Kürtleri arasında ilgi görmüş, bir dereceye kadar başarılı olmuştur. Nitekim çok sayıda Suriyeli Kürt PKK’ya ka-

tilmiş ve Türkiye'ye yönelik terör eylemleri geliştirmiştir. 2000'li yılların başında Türkiye Suriye ilişkilerindeki gelişmelerin sonucu olarak PKK'nın Suriye rejiminden doğrudan aldığı desteği kaybetmesi, Suriye Kürtleri arasında kendisine yakın bir paravan örgüt kurmasına neden olmuştur. PYD olarak bilinen bu örgüt, Suriye Kürtleri arasında geçmişten beri gelen Türkiye merkezli Kürt Sorunu algılamasının devam etmesine neden olmuştur. Böylece ortaya birisi daha çok Suriye odaklı diğeri ise Suriye'deki Kürtlerin meselesine en az Türkiye'deki Kürt Sorunu kadar yoğunlaşmış olan iki siyasi söylem Suriye Kürtlerinin siyasal yapılarını domine etmiştir.

Bununla birlikte, 2003 yılında Irak'ın işgali Suriye Kürtleri arasında yeni bir beklenti doğurmuştur. Irak'taki benzerleri gibi federal bir bölge arayışı içinde olan Suriyeli Kürt partiler 2004 yılındaki Kamışlı ayaklanmasını örgütlemiştir. Her ne kadar olaylar spontane geliştiği iddia edilse de sürece bakıldığında önceden bir hazırlık olduğu görülmektedir. Suriye Kürtleri arasında 2000li yıllar kısmen yeni bir dönemi ifade etse de geçmişten önemli bir kopuş yaratamamıştır. Ancak, Mart 2011'de Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçramasından sonra Kürt partiler için de yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde Kürt partiler ne istedikleri konusunda bir birlik yaratmaları gereğinin farkına varmışlardır. Ancak yıllardır somut ve açık bir siyasi söylem geliştirmekense, kendi içlerinde mücadeleye düşen partiler yeni bir örgüt yaratma sürecinde ciddi sıkıntılar yaşamışlardır. Son bir yıl içinde Kürt partilerin ciddi bir örgütlenme süreci yaşadıkları ancak bu süreçte önemli ölçüde bocaladıkları görülmektedir. Kendi içlerinde farklı koalisyonlar oluşturan Kürt partilerin Arap muhalefetle ilişkisi de tutarsızdır. Başlangıçta Suriye Ulusal Konseyi içinde yer alan bazı Kürt partileri ya da bireyleri bulunmasına rağmen Kürtler ayrı bir muhalif grup oluşturarak Iraklı Kürtlerin modelinde olduğu gibi ayrı

bir siyasi kimlik politikası yürütmeyi hedeflemişlerdir. Ancak bu süreçte kendi içlerinde de ayrılığa düşmüşlerdir. Önde gelen bazı Kürt partileri Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin desteğiyle tek bir çatı altında toplanmıştır. Mayıs 2011'de bu çabadan tüm Kürt partilerinin biraya geldiği ve kendi içinde tamamen farklı oluşum ve söylemleri barındıran Kürt Vatansever Hareketi (Konferansı) ortaya çıkmıştır. Daha sonra bazı Kürt partileri (Yekiti, Azadi ve Gelecek Hareketi gibi) birbirine rakip Arap muhalif hareketlerinin oluşturduğu muhalefet koalisyonlarına dahil olmuşlardır. Ancak zaman içinde bunlardan da çekilmişler ve kendi koalisyonlarını kurma arayışına girmişlerdir.

Kürt partileri kendi aralarındaki koalisyon arayışlarında siyasal söylem ya da politikadan ziyade ilişkilere ve partilerin kendi içlerinden kopanları dışlamalarına yönelik bir strateji izlemişlerdir. Örneğin, Abdülhekim Beşar'ın SKDP'si Abdurrahman Aluji'nin grubunu kendi koalisyonundan dışlamış, PYD Kürt Ulusal Konseyi'ne katılmak için kendisinden kopan Rekeftin'in alınmamasını şart koşmuştur. Ancak, zaman içinde yaşadıkları örgütlenme sorunları nedeniyle uluslar arası alanda tanınma bulamamaları ve Irak KBH'sinin tavsiyeleri sayesinde daha geniş çaplı bir çatı örgütü oluşturma yoluna gitmeye başlamışlardır. Bu çerçevede 3 temel çatı örgüt kurulmuştur: Bunlar Kürt Ulusal Konseyi (KUK), Ulusal Konsey (UK) (daha sonra bu çatı örgütün adı Batı Kürdistan Halk Meclisi'ne dönüşmüştür) ve Suriye'de Kürt Demokratik Güçler Birliği (SKDGB)'dir. Ancak son 6 ay içinde yaşanan gelişmelerin sonunda sadece KUK bir çatı örgüt olabilmemiş diğerleri bir partinin güdümünde oluşumlara dönüşmüştür. Bugün UK PYD'nin, SKDBG ise Gelecek Hareketi'nin kontrolünde, adı çatı olan fakat uygulamada bu özelliğini yitirmiş oluşumlardır.

2.1. Suriye'de Önde Gelen Kürt Siyasi Partileri Hakkında Bilgiler

Aşağıda ayrıntılı olarak görülebileceği gibi Suriye'deki Kürt partilerinin büyük bir kısmı aynı kökenden türemiştir. Rejimin baskıları ve sızmaları sonucunda birbirine düşen parti üyeleri arasında sıklıkla ayrılıklar yaşanmış, bunun sonucunda ideolojik ya da siyasi olarak birbirinden pek de farklı olmayan çok sayıda parti doğmuştur. 1957'de kurulan Suriye Kürt Demokratik Partisi'nden ilk resmi ayrılık 1965 yılında gelmiştir. Bu ayrılığın sonucunda aynı Kuzey Irak'ta olduğu gibi iki ana parti doğmuştur: Suriye KDP'si ve Kürt Demokratik İlerici Parti'si. Geriye kalan tüm partiler, zaman içinde bunlardan ayrılarak ortaya çıkmış, zaman zaman yeni ittifaklar kurmuş, bazen de yeniden dağılmışlardır. Bu nedenle, aşağıda ele alınacak 14 partinin 12'si SKDP'sinden türemiştir.

Bugün Suriye'de 17 tane Kürt Partisi olduğu ileri sürülmektedir. Bunlardan 3 tanesinin sadece ismi vardır. Diğer 14 tanesi ise irili ufaklı partilerdir. Bu partilerin isimleri, güçleri, önemli şahsiyetleri ve temel konulardaki görüşleri aşağıda bulunabilir.

2.2. Suriye Kürt Demokratik İlerici Partisi

(Kürtçe adı: Partiya Pêşverû a Demokrat a Kurdên li Suriyeyê, İngilizce adı: Kurdish Democratic Progressive Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Taqaadumi al-Kurdi

fi Suriya, Bilinen diğer adları Peşveru (Kürtçe) Progressive Party (İngilizce)

Kürt Demokratik İlerici Partisi (KDİP) Suriye KDP'sinden ayrılarak 1965'te kurulan ve bu tarihten itibaren Suriye Kürtleri arasında kesintisiz liderliğe sahip tek partidir. Partinin lideri Abdülhamit Hacı Derviş Suriyeli Kürtler arasındaki en deneyimli siyasetçidir. Partinin kuruluşundan bu yana 47 yıldır genel sekreterliğini yürüten Derviş'in Türkiye dahil bir çok yerdeki Kürt partilerinin lider kadroları ile kişisel ilişkisi bulunmaktadır. Ancak, KDİP'nin özellikle Irak'taki KYB ile iyi ilişkileri olduğu söylenebilir. Partinin Derviş dışında diğer önde gelen isimleri KDİP'nin Süleymaniye temsilcisi ve KUK'un Kuzey Irak Sorumlusu Ali Şemdin, parti tarafından zaman zaman basına demeçler veren Faysal Yusuf ve Ahmet Bereket'tir. KDİP, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Partinin temel konulardaki görüşleri şöyle sıralanabilir:

- Yeni Suriye Yönetimi tüm grupları kapsmalıdır.
- Suriye'de ademi merkeziyetçi ve yerinden yönetime dayalı bir yapı kurulmalıdır.
- Kürtlerin siyasi ve kültürel hakları anayasada tanınmalıdır.
- Parti, Suriye'ye dışarıdan yapılacak bir müdahaleye karşıdır.

Abdülhamit Hacı Derviş

Ali Şemdin

2.3. Kürt Demokrat Eşitlik Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Wekhevi ya Demokrat a Kurdî li Sûriyê, İngilizce Adı: Kurdish Equality Party, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Taqadumi al-Kurdi fi Suriya, Bilinen Kısaltma Adları: Wekhevi (Kürtçe), Al Musawat (Arapça) Equality (İngilizce)

Bu parti 1992'de KDİP'den ayrılarak kurulmuştur. Partinin lideri Aziz Davut (Aziz Dawe, olarak da geçmektedir) KDİP'nin eskiden üst düzey yöneticisidir. Parti içindeki liderlik mücadelesi sonucunda KDİP'den ayrılmış ve kendisine yakın isimlerle birlikte Kürt Demokrat Eşitlikçi Partisi'ni (KDPEP) kurmuştur. Bu partiyle diğer partiler arasında önemli bir ideolojik ya da örgütsel fark yoktur. KDE, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

2.4 Suriye Kürt Demokratik Vatansever Partisi

(Kürtçe İsmi Partiya Demokrat a Welatparêz a Kurdî li Suriyê, İngilizce İsmi Kurdish Patriotic Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Watani al-Dimuqrati al-Kurdi fi Suriya; Bilinen Kısaltma Adları: Welatparez (Kürtçe), Patriotic Party (İngilizce).

Kürt Demokratik Vatansever Partisi (KDVP) 1998 yılında KDİP'den ayrılarak kurulmuştur. Lideri Tahir Sadun Sifuk'tur. Sifuk da KDİP içindeki liderlik mücadelesinin sonucu olarak bu partiden ayrılmıştır. KDEP, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

2.5. Suriye Kürt Özgürlük Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Azadî ya Kurdî li Sûriyê, İngilizce Adı: The Kurdish Freedom Party in Syria, Arapça Adı: Hizb Azadi al-Kurdi fi Suriya, Bilinen Diğer Adları: Azadi (Kürtçe) Freedom Party (İngilizce)

Kürt Özgürlük Partisi (KÖP), Suriye KDP'si içindeki solcu gruptan ayrılan kişilerin oluşturduğu bir partidir. Bu parti siyasi arenada uzun isminden ziyade Azadi adıyla bilinir. KDP içindeki liderlik mücadelesi sonucunda parti içinde sol kanat olarak adlandırılan grup partinin kurucularından olan Salah Bedreddin'in liderliğinde SKDP'den ayrılarak Yekitiya Gel'i (Halkın Birliği) kurmuştur. 1980 yılında Bedreddin partisinin ismini değiştirmiş ve Kürt Halkın Birliği Partisi yapmıştır. Bu parti 1991'de tekrar bölünmüştür. Parçalanan partiden bir grup partinin ismini korumuş diğer ise Yekiti Partisi'yle birleşmiştir. 1994 yılında kendisini Kürt Demokratik Birleşik Parti olarak adlandıran grup Yekiti'den ayrılmıştır. Sonuçta 2005 yılında Hayrettin Murat liderliğindeki Kürt Sol Partisi'nin bazı üyeleri ile Mustafa Cuma liderliğindeki Kürt Halkın Birliği partisi bir araya gelerek Azadi'yi kurmuştur. (Böylece Salah Bedreddin'in kurmuş olduğu Yekitiya Gel'den 5 parti türemiştir.) 2005'te Hayrettin Murat Azadi'nin Genel Sekreteri seçilmiştir. Partinin diğer kanadını oluşturan Mustafa Cuma ise 2008'de tutuklanmış, 2011 yılında partinin diğer önde gelenleri olan Muhammet Sait Hüseyin ve Sadun Mahmut Şeyhî ile birlikte serbest bırakılmıştır.

Partinin 2011 yılını ekim ayında yapılan son kongresinde Mustafa Cuma Genel Sekreter seçilmiş, Beşar Emin de yardımcısı olmuştur. Ayrıca yeni bir politbüro açıklanmıştır. Bunun üzerine Hayrettin Murat ve grubu partiden ayrılmıştır. Böylece aynı adı taşıyan iki Azadi ortaya çıkmıştır. Hayrettin Murat kısa süre içinde kendi partisi içinde de gücünü kaybetmiş ve koltuğunu Mustafa Hıdır Oso'ya bırakmıştır. Özetle, bugün birisi Mustafa Cuma diğeri Mustafa Hıdır Oso liderliğinde iki KÖP bulunmaktadır.

Azadi Suriye'deki Kürt partileri arasında en etkililerinden birisidir. Bu özelliğini 2004 yı-

lındaki Kamışlı Olayları'nda gösteren parti diğer iki önemli partiyle birlikte (Kürt Birlik Partisi ve Kürt Gelecek Hareketi) 6 Haziran 2011'de taraftarlarına gösterilere katılma çağrısında bulunarak Suriye Kürtleri arasında

Beşar Esad karşıtı gösterileri tetikleyen öncü partilerden olmuştur. Azadi, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Mustafa Cuma

Mustafa Oso

2.6. Suriye Kürt Sol Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Çep a Kurdî li Sûriyê, İngilizce Adı: The Kurdish Left Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Yasari al-Kurdi fi Suriya; Bilinen Kısaltmaları Left Party)

Kürt Sol Partisi (KSP) yukarıda bahsedilen ve KDP içindeki KYB karşıtlarının kurduğu Yekitiya Gel'den çıkan bir partidir. Salah Bedreddin'in partisinin ismini değiştirmesi sırasında bazı isimler bu partide kalmayı tercih etmişler ve 1997'de kendilerini KSP olarak ilan etmişlerdir. Bu nedenle Muhammet Musa Muhammet KSP'nin hem kurucusu hem de lideri kabul edilmektedir. Parti 2012 yılının Mart ayında kendi içinde bir parçalanma yaşamıştır. Partinin lideri olan Muhammet Musa ile Kuzey Irak'taki temsilcisi olan Şelal Geddo arasındaki liderlik mücadelesi sonucunda ortaya iki tane Kürt Sol Partisi çıkmıştır. Bunlardan Kürt Sol Partisi (Kongre) adını alanın başkanlığını Muhammet Musa, Kürt Sol Partisi (Merkezi Komi-

te) adını alanın başkanlığını ise Şelal Geddo yapmaktadır. KSP, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Şelal Geddo

2.7. Kürt Demokratik Birlik Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Yekîti ya Demokrat a Kurdî li Sûriyê, İngilizce Adı: The Kurdish

Democratic Union Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Kurdi fi Suriya, Bilinen Kısaltmaları: Demokratik Yekiti)

Kürt Demokrat Birlik Partisi (KDBP), Yekiti Partisi'nden ayrılan partilerden birisidir. Geçmişten beri Suriye'de pek çok eyleme katılmışlardır. Göreceli olarak Halep, Kobani ve Afrin'de eylem yapabilecek gücü olan parti birkaç yıl öncesine kadar daha etkin bir partidir. Fakat en önemli lideri olan İsmail Ömer'in 2010 yılında ölmesinden sonra parti ciddi bir kan kaybına uğramıştır. İsmail Ömer'in ölümünden sonra partinin başında 1993'ten beri partinin sekreterliğini yapan Muhiyiddin Şeyh Ali gelmiştir. Partinin diğer tanınan isimleri Avrupa'daki temsilcisi Kamuran Beekes ve Mahmut Ali Muhammet (Ebu Sabir)dir. KDBP, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Mahmut Ali Muhammet

2.8 Suriye Kürt Birlik Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Yekitî ya Kurdi li Sûriyê, İngilizce Adı: The Kurdish Union Party in Syria, Arapça Adı: al-Hizb al-Wahida al-Kurdi fi Suriya, Bilinen Diğer Adları Yekiti (Kürtçe), Union (İngilizce)

Kürt Birlik Partisi (kısa adı KBP olmasına rağmen neredeyse tüm kaynaklarda Yekiti olarak geçmektedir.) 1999'da kurulmuştur. Partinin lideri İsmail Hami'dir. Yekiti Suriye'de gösterilerin başlamasından bu yana Kürtlerin çoğunlukta olduğu yerlerde gösterileri en aktif bir biçimde destekleyen ve örgütleyen partilerin başında gelmektedir. Çoğu gençlerden olan taraftarlarını kısa sürede sokağa dökülebilmekte ve kitleler halinde harekete geçirebilmektedir. Geçmişte Şam Deklarasyonu'na destek veren parti Suriye'deki olaylar başladıktan sonra Suriye Ulusal Konseyi'ne rakip örgüt olan Demokratik Değişim için Güçlerin Ulusal Birliği adlı koalisyonu katılmıştır. Ancak bu oluşumdan Ağustos 2011'de çekilmiştir. Partinin en önemli ve etkin isimleri partinin lideri olan İsmail Hami, eski Başkanı ve Kuzey Irak Sorumlusu Abdülbaki Yusuf, politbüro üyesi Sadettin Mele, Hasan Salih, Fuat Aliko ve İbrahim Biro'dur. Yekiti, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Partinin Önemli konulardaki görüşleri şöyledir:

- Suriye'de sistemin değişmesi gerekliliğine vurgu yapmakta, ancak rejimin devrilmesi çağrısında bulunmamaktadır. Bununla birlikte, açıkça mevcut rejimin bir meşruiyeti kalmadığını da savunmaktadır.
- Kürt Sorunu'nun demokratik bir çerçevede çözülmesi gerekliliğini düşünmektedir.
- Kürtlerin hakları konusunda anayasal garantiler istemektedir.
- Anayasada Kürtçenin ikinci resmi dil olarak kabul edilmesini ve anayasada Kürtlerin çoğunlukta olduğu bölgelerde Kürtlerin kendi kendilerini yönetmelerini talep etmektedir.

İsmail Hami

Sadettin Melle

İbrahim Biro

2.9 Suriye Kürt Demokrat Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Demokrat a Kurdi li Suriye İngilizce Adı: The Kurdish Democratic Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Kurdi fi Suriya; Bilinen diğer adları SKDP (İngilizce),

SKDP, Suriye Kürtlerinin Suriye'de kurduğu ilk partinin bugünkü en önemli mirasçısıdır. Parti, yukarıda da belirtildiği gibi 14 Haziran 1957'de kurulmuştur. O tarihten sonra pek çok kez parçalanmalar yaşayan SKDP bugün eski gücünde değildir. Halihazırda SKDP ismini kullanan 3 parti bulunmaktadır. Ancak bu üç parti arasında SKDP'nin gerçek mirasçısı ve en güçlüsü Abdülhekim Beşar'ın liderlik ettiği SKDP El Parti'dir. KUK içinde öncü bir rol oynayan SKDP'nin en önemli özelliklerinden birisi diğer Kürt partilerini biraraya getirme konusunda 2000li yıllardan beri oynadığı roldür. Partinin diğer bir özelliği ise Irak KDP'si ile yakın ilişkisinin olmasıdır. Partinin lideri Abdülhekim Beşar, KUK oluşturulduktan sonra bu kurumun ilk başkanı olarak seçilmiştir. Ayrıca gerek Türkiye'de gerekse diğer ülkelerde KUK'un katıldığı toplantılarda Beshar'ın ismi sıklıkla ön plana çıkmaktadır. SKDP, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

SKDP'nin önemli konulardaki görüşleri şöyle sıralanabilir:

- Kamışlı ve Afrin vilayet olmalıdır.

- Herhangi bir kimlik belgesi olmayan Kürtler dahil olmak üzere tüm Kürtlere ulusal kimlik kartları verilmelidir.
- Kürtçe Suriye'de resmi bir dil olmalıdır.
- Dış müdahale bir iç savaşa neden olabilir.
- Gençlerin demokrasi ve özgürlük için sokaklara dökülmesine yardımcı olunmalıdır.
- Kürt bölgesi silahlı direniş ile kurtarılamaz, kurtarılsa bile bu silahlı güçler bölgeyi savunamaz.
- Suriye için tek çözüm Federalizm'dir.

Abdülhekim Beşar, SKDP lideri

2.10. Suriyeli Kürt Demokratik Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Demokrat a Kurdî ya Sûrî, İngilizce Adı: The Syrian-Kurdish Democratic Party, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Kurdi al-Suri; bilinen diğer adı: Syrian Kurdish Party)

Partinin lideri kurulduğu tarih olan 1997'den beri Cemal Baki Molla Mahmut'tur. Suriyeli Kürt Demokrat Partisi halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

2.11. Suriye Kürt Demokrat Partisi - Nasreddin İbrahim Grubu

(Kürtçe Adı: Partiya Demokrat a Kurdî li Suriyê (el-Partî); İngilizce Adı: The Kurdish Democratic Party in Syria, Arapça Adı: Hizb al-Dimuqrati al-Kurdi fi Suriya (al-Parti); bilinen diğer adı Nasreddin İbrahim'in Al Party'si)

Bu parti, SKDP'den ayrılarak oluşan bir kanttır. Parti içindeki liderlik mücadelesini kaybedince partiden ayrılmayı tercih etmiş ve ayrıldığı partinin ismini aynen koruyarak yoluna devam etmiştir. Bu parti, halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

2.12. Suriye Kürt Demokrat Partisi - Abdurrahman Aluci Grubu

(Kürtçe adı: Partiya Demokrat a Kurdî Sûrî, İngilizce adı: Kurdish Democratic Party- Syria, bilinen diğer adı: Abdurrahman Aluci'nin El Parti'si.)

Bu parti 2004 yılında SKDP'den ayrılarak kurulmuştur. Partinin lideri Abdurrahman Aluci SKDP'nin eski liderlerindedir. SKDP'den ayrıldıktan sonra kendisini diğer partiden ayırmak için SKDP El Parti adını almıştır. Fakat, 2007'de Nasreddin İbrahim Grubu'nun da SKDP'den ayrılmasıyla iki tane El Parti olduğundan, bu partinin ismi Aluci'nin El Partisi olarak adlandırılmaktadır. Beshar'ın SKDP'si olan kötü ilişkileri nedeniyle PYD'nin kurdurduğu ve KUK'a karşı olan Suriye Kürt Demokratik Güçler Birliği'nin üyesi olan parti Şubat 2012'nin sonlarında KUK'a katılmıştır. Mayıs 2012'de liderinin ölmesiyle birlikte parti büyük bir güç kaybına uğramıştır.

Abdurrahman Aluci

2.13. Suriye Kürt Gelecek Hareketi

(Kürtçe Adı: Şepêla Pêrojê ya Kurdî li Sûriyê; İngilizce Adı: The Kurdish Future Movement in Syria, Arapça Adı: Tayar al-Mustaqbal al-Kurdi fi Suriya, bilinen diğer adları Future Movement (İng)

Bu parti, Suriye Kürt siyaseti içinde yeni bir akımı temsil etmektedir. Partinin kurucusu ve en önemli lideri 7 Ekim 2011'de öldürülen Meşal Tammo'ydu. Salah Bedreddin tarafından kurulan Kürt Halkın Birliği Partisi'nde 20 yıldan fazla görev yapan ve lider kadrosuna yükselen Tammo 1999'da bu partiden ayrılmıştır. Bundan sonra bazı diğer eylemcilerle birlikte Suriye'de Sivil Toplumun Canlanması için Komiteler adlı bir STK kurmuş, ayrıca Kamışlı'da Bedirhan Kültür Forumu'nu örgütlemiştir. Bu iki yapıya binaen 29 Mayıs 2005'te Suriye Kürt Gelecek Hareketi'ni kurmuştur. Aktif bir politikacı olan Tammo, Mayıs 2009'da 3.5 yıllığına hapis cezasına çarptırılmış, Suriye'de olayların büyümesine karşı rejim tarafından tedbir olarak Haziran 2011 yılında serbest bırakılmıştır. Serbest kaldıktan 2 ay sonra ilk kez suikast girişimine uğramış ve kıl payı hayatta kalmıştır. İlk suikast girişiminden 1 ay sonra Kamışlı'da yine suikasta uğramış bu sefer öldürülmüştür. Tammo'ya yönelik suikast girişiminde biri kızı, diğeri oğlu iki kişi daha yaralanmıştır.

Gelecek Partisi, diğer partilerin çoğundan önce Suriyeli Arap muhaliflerle ilişkiye geçmiştir. 16 Temmuz 2011'de İstanbul'da yapılan muhalefet toplantısına katılarak Ulusal Kurtuluş Konferansı'nın bir parçası olmuştur. Hatta, partinin eski lideri Tammo, bu muhalif toplantıya benzer bir toplantının Şam'da düzenlenmesinden sorumlu komitenin bir üyesidir. Ancak bu aktif tutumuna rağmen, Tammo toplantı sonuç bildirgesinde Kürtlerin varlığının ve haklarının tanınmadığı gerekçesiyle çekilmiştir.

Tammo'nun ölümünden sonra bazı parti üyeleri liderlik iddiasında bulunmuş parti içinde güç mücadelesi yaşanmıştır. Tammo'nun ölümünden sonra ön plana çıkan Rezan Bahri Şehmuz'a parti içinde muhalefet yükselmiştir. Sonunda Temmuz 2012'nin başında partide bir genel kurul düzenlendiği ve Şehmuz'un ihraç edildiği ilan edilmiştir. Şehmuz bu seçimi tanımamıştır. Bunun sonucunda Suriye Kürt Gelecek Hareketi adı altında birisine Jandigar Muhammet'in diğerine Rezan bahri Şehmuz'un liderlik ettiği iki parti ortaya çıkmıştır.

Gelecek Partisi, KUK üyesi değildir.

Partinin temel konulardaki görüşler şöyle sıralanabilir:

- Rejim devrilmelidir.
- Farklı etnik grupların haklarını alabilecekleri sivil ve demokratik bir Suriye inşa edilmelidir.
- Bir anayasa yazılmalıdır.
- Avrupa ve Amerikalılar ekonomik ambargolar ya da siyasi baskı aracılığıyla rejimin devrilmesi için çok şey başarabilir.
- Rejimin dışarıdan bir askeri müdahaleyle devrilmesine karşıdır. Fakat, Batı ülkeleri Esad Rejimi'nin insanları ayırım gözetmeden öldürülmesinin durdurulmasına yardımcı olabilir.

2.14. Demokratik Birlik Partisi

(Kürtçe Adı: Partiya Yekîtiya Demokrat, İngilizce adı: The Democratic Union Party, Arapça Adı: Hizb al-Itihad al-Dimuqrati, bilinen diğer adı: PYD)

Demokratik Birlik Partisi (PYD) 2003 yılında Suriye'deki PKKlılar tarafından kurulmuş bir partidir. Uzun yıllar boyunca Suriye'de ikamet eden PKK'lıların girişimiyle kurulan partinin üst düzey elemanları uzun süre Suriye'de yaşamış 2010 yılının sonlarında ise Esad Rejimi'nin baskısının ağırlaşması sonucunda çoğu Kuzey Irak'a kaçmıştır. Bu üyelerin büyük bir kısmının Suriye'de olayların başladığı Mart 2011'den itibaren geri dönmeye başladığı söylenmektedir. Bunlar Suriye'ye döndükten sonra Esad Yönetimi'nin izniyle PYD Kürtçe dil okulları, kültürel merkezler ve parti ofisleri açmaya başlamıştır.

PYD, diğer Kürt partilerinden daha etkin ve daha geniş bir alana yayılan bir tabana sahip olmasına rağmen asıl olarak güçlü olduğu yerler Afrin, Kubani ve Kamışlı'da Sere Keniye, Derik ve Ras El Ayn'dır. Bu bölgelerde PYD'nin sokakları uzun bir süredir kontrol edebildiği görülmektedir. PYD'nin Suriye'deki olaylara karşı ikili bir rol oynadığı görülmektedir. Olayların başlangıcında çok daha Esad yanlısı bir tavır takınmışken, sonraları iki yönlü bir politika izlemeye başlamıştır. PYD, bir yandan diğer Kürt partilerinin Esad Yönetimi karşısında tam bir örgütlenme sağlanmasına izin vermemek için kendi kontrolündeki bölgelerde ya da güçlü olduğu yerlerde diğer partilerin gösterilerine müdahale etmiş ve göstericileri kaba kuvvetle ikna etme yoluna gitmiştir. PYD üyeleri ile diğer partiler (özellikle Gelecek Hareketi) arasında sıklıkla kavga çıktığı bilinmektedir. Öte yandan, PYD Kürtler arasında Esad Yönetimi'ne olan tepkiyi kontrol altına alabilmek için "Kürtlerin haklarını savunan" bir görüntü içine girmeye başlamıştır. Zaman zaman Esad güçleriyle çatışmaya girmekte, Esad karşıtı gösteriler yapmakta (gösterilerin ana teması Abdullah

Öcalan'a destek olsa da) ve devletin otorite boşluğundan kaynaklanan görevleri yerine getirerek sempati toplamaya çalışmaktadır. Bir yandan Kürtçe eğitim verme çabaları diğer yandan muhtaç durumda olanlara destek olmasıyla Kürtler arasındaki etkinliğini artırdığı söylenebilir. Özetle, PYD bir yandan Esad karşıtı Kürt örgütlenmesine karşı şiddet kullanılarak bu örgütleri sindirmeye çalışmakta öte yandan, Kürtlerin asıl savunucusunu kendisi olduğu yönünde bir söylem ile diğerlerini işbirlikçilikle suçlamaktadır.

2003-2010 yılları arasında partinin liderliğini Fuat Ömer yürütmüştür. Hali hazırda PYD'nin eş başkanlıklarını başkanlığını halen

Salih Müslim Muhammed ve Ayşe Abdullah yapmaktadır.

Partinin önemli konulardaki görüşleri şöyledir:

- Rejim değişikliği olmaksızın Kürt bölgelerinde demokratik özerklik.
- Suriye'de Kürtlerin kendilerini yöneterek kendi kaderini tayin hakkına sahip olmaları ve demokratikleşme temelinde Kürt sorununun çözülmesi.
- Suriye'ye yapılacak dış müdahale Türkiye'nin bu ülkedeki etkinliğini artırır. Bu da Suriye'de en çok Müslüman Kardeşlerin işine gelir.

Salih Muslim Muhammed

Ayşe Abdullah

2.15. Suriye Kürt Uzlaşma Partisi

(Kürtçe Adı: Rekeftina Demokrat a Kurd ya Suri, İngilizce Adı: Kurdish Accord (Wifaq) Party in Syria; Arapça Adı: Hizb al-Wifaq al-Dimuqrati al-Kurdi al-Suri, bilinen diğer adları Wifaq (Arapça) ve Rekeftin (Kürtçe).

Bu parti 2004 yılının Mayıs ayında PKK içindeki anlaşmazlığın sonucu olarak bir grubun ayrılmasıyla kurulmuştur. Partinin ilk lideri ve kurucusu Kemal Şahin 2005 Şubat'ında PKK tarafından Kuzey Irak'ta PKK tarafından öldürülmüştür. Halihazırda küçük bir parti olan Kürtler üzerinde önemli bir etkisi

olmayan partinin mevcut liderleri 32 yaşındaki Fevzi Şingar (gerçek adı Fevzi Aziz İbrahim) ve Nezhet Muhammet'tir. Rekeftin, PYD'den ayrıldıktan sonra diğer bazı Kürt partileriyle birlikte Esad Rejimi'ne karşı olan Şam Deklarasyonu'na destek vermiştir. Son dönemde Kürt partileri yeni ittifaklar ya da koalisyonlar tarafından herhangi bir Kürt muhalif grubuna girmesi PYD tarafından engellenmiştir. Ancak, PYD ile KUK arasındaki sorunların artması sonucunda 2012 başlarında Rekeftin de KUK'a kabul edilmiştir. Halihazırda Kürt Vatansever Hareketi'nin (KVH) ve Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin (KUK) üyesidir.

Partinin önemli konulardaki görüşleri:

- Suriye’de önünde sonunda uluslararası bir müdahale gerçekleşecek
- Eğer bu tür bir müdahale olursa Kürtler Haseke’yi kontrol etmeli ve ele geçirmelidir.
- Rejimle müzakereler anca Suriye rejiminin kendi halkından özür dilemesi ile mümkün olabilir.
- Suriye’deki çözümün tek yolu vardır: O da federalizmdir. Suriye 4 bölgeye ayrılmalıdır. Merkezi kısım (ülkenin merkezi ve doğusu); Batı kısmı (batı vilayetleri ve ülkenin kuzey batısı); Kuzey Kısım ve Güney Kısım (çoğunlukla Dürzilerin yerleştiği ve Lübnan ve İsrail’e yakın bölge)

2.16. Suriye Kürt Partilerinin Önemli Konulardaki Talepleri

Suriye’deki Kürt partilerin önemli konulardaki taleplerinde birbirlerinden farklılaştıkları görülmektedir. Bu farklılaşmaya sadece PYD ile KUK’a üye partiler arasında değil aynı koalisyonda olan partiler arasında da rastlanılmaktadır. Bununla birlikte, KUK’un düzenlediği Erbil Toplantısı’nda bu koalisyonu oluşturan partiler arasındaki görüş ayrılıkları giderilmeye çalışılmış, fakat sorun yüne de tam olarak aşılammıştır. Bununla birlikte, partiler bazı ortak kavramlar oluşturmuştur. Bu kavramlar şöyledir: Kendi kaderini tayin, ademi merkezîyetçilik, demokrasi, özerklik, parlamenter ve çoğulcu sistem.

Bu kavramlar zaman zaman birbirinin yerine geçecek şekilde ve belirsiz bir biçimde kullanılmaktadır. Siyasi literatürde kendi kaderini tayin iki ana anlama gelmektedir: Kavramın, birinci anlamı her hangi bir halkın nasıl yönetilmek istediğine karar vermesidir. İkinci anlam ise bir halkın bir devletin parçası mı yoksa bağımsız mı olmak istediğiyle ilişkilidir. Bununla birlikte, 20.yüzyılda kendi kaderini tayin hakkı genelde bağımsızlık kavramıyla eşdeğer tutulmuştur. Suriye Kürtleri ise ken-

di kaderini genellikle ilk anlamıyla kullandıklarını ileri sürmektedirler, fakat Suriyeli Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkının tek bir yönü olduğu düşünülemez. Bu kullanım, Iraklı Kürtlerin aynı kavramı kullanmasından büyük ölçüde etkilenmiştir. İşgalden sonra Iraklı Kürtler birçok kez bu kavramı kullanmışlardır. “Iraklı Kürtlerin kullanımı genellikle şöyledir: “Biz Kürtler kendi kaderimizi tayin hakkına sahibiz. Şu anda Irak’ın içinde olmak istiyoruz, bu bizim seçimimizdir. Fakat gelecekte kendi kaderimizi tayin hakkını bağımsız bir devlet kurmak için kullanabiliriz.” Bu nedenle, Suriye Kürtleri’nin kavramın bu biçimde kullanılmasından etkilendiğini görülebilir. Bu doğrultuda Suriye Kürtleri’nin kendi kaderini tayin hakkı kavramını, bağımsızlık, özerklik, federalizm ya da diğer bir anlama gelip gelmediği belirsizdir. Aslında büyük ölçüde siyasi partiye göre bu kavram anlam değiştirmektedir.

Suriye Kürt Partisi, Kürt Demokratik Vatansever Partisi, Demokratik Birlik Partisi, SKDP ve Kürt Demokratik Partisi açıkça federalizmi savunmaktadır. KDİP ve diğer bazı küçük partiler özerkliği savunmaktadır. PYD ise Türkiye’de BDP’nin talebine benzer bir biçimde demokratik özerklik talep etmektedir.

Suriye Kürt partilerinin federalizme yönelik tavrı çelişkilidir. Federalizmi destekleyen partiler dahi bunu yüksek sesle dile getirmekten kaçınmaktadır. Bu partilerin temel iddiası Suriye ve Irak örnekleri arasında farklılıkların bulunduğuudur. Onlara göre her bir ülkedeki Kürtlerin ayrı bir tarihi vardır. Buna göre Suriye’nin kendine özgü yanları vardır ve Esad’dan sonra federalizm olmaması iç savaşa neden olabilir. Ancak bu düşüncelerine rağmen Arap partilerin federalizm fikrine olan karşıtlıkları nedeniyle bu düşüncüyü net bir biçimde dile getirememektedirler. Arap muhalefet partileri federalizmin herhangi bir biçimine açıkça muhalefet ettiği için federa-

lizm fikri Kürtler arasında önemli bir ayrım yaratmaktadır. Federalizme karşı çıkan Kürt partilerin bir diğer nedeni de Türkiye'nin politikası konusundaki düşünceleridir. Kürt partilerin çoğu, kendilerinin Türkiye tarafından dışlanmaya çalışıldığına inanmaktadır. Bunlara göre uluslararası müdahale ya da güvenli bölge kurulması Türkiye'nin Suriye'deki rolünü artıracaktır.

Federalizm konusu kadar sorunlu diğer bir kavram da özerkliliktir. Özerkliği savunan partilerin de net bir tanımı yoktur. En çok duyulan ve en açık özerklik tanımını KDİP yapmaktadır. Bu parti, tüm Suriye'yi yöneten tek bir parlamento olmasının ve Kürtlerin de bunun içinde nüfusları oranında temsil edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu sistem çerçevesinde Kürtlerin siyasi ve kültürel hakları anayasayla korunmalıdır. Bu anayasal haklara ulaşmak için Kürtler kendi dillerini eğitim ve kültürel meselelerde kullanabilirler ve eğer ihtiyaç duyarlarsa idari ve siyasi meselelerde Kürtçe kullanabilmelidirler. Bu yaklaşım genellikle Arap partilerden daha fazla destek görmektedir.

PYD'nin demokratik özerklik yaklaşımına ise kendi yönetme, idari güçleri genişletmek anlamına gelmektedir. Herhangi bir siyasi talep bulunmadığı için Şam ile ilişkilerine de zarar vermemektedir. PYD için bu talebin en önemli avantajı bir yandan Esad ile ilişkilerini sürdürmesine izin verirken diğer yandan da yerel seçimleri kazanarak sahada etkinliğini artırmasını sağlamasıdır.

2.17. Kürt Ulusal Konseyi (KUK)

KUK, 26-27 Ekim 2011 tarihlerinde Kamışlı'da yapılan bir toplantıdan sonra oluşan bir çatı örgüttür. Mayıs 2011'de kurulan Kürt Vatansever Hareketi'ne mensup partilerden PYD, Gelecek Hareketi, Aluji'nin KDP'si ve Rekeftin dışındaki tüm partilerin katıldığı toplantı-

ya 100'ü partilerin üyesi, geri kalanı da çeşitli gruplardan temsilciler olmak üzere 257 kişi katılmıştır. Bu konferansta 45 kişiden oluşan bir Yürütme Komitesi seçilmiştir. Bunlardan 20'si parti temsilcileri (her bir partinin başkanı ve politbürosundan bir kişi olmak üzere) diğerleri ise 6'sı gençlik gruplarından gelen temsilciler olmak üzere bağımsız kişilerdir. Toplantının sonucunda Kürt Vatansever Konferansı oluşmuştur. Toplantının sonuç bildirgesindeki talepler, Suriyeli Kürt partilerin ilk somut taleplerini oluşturması açısından önemli olmasına rağmen partilerin çoğunun kendi söylemlerinde görüş birliğini tam olarak sağlayamadığı görülmektedir. Toplantıdan çıkan en önemli talepler şöyledir:

Suriye'deki kriz sadece otoriter ve totaliter sistemin değişmesi ile mümkündür. Güvenlik devleti yıkılmalı ve yerine demokratik, çoğulcu, parlamenter ve ademi merkezîyetçi bir yapı kurulmalıdır.

Güvenlik güçleri ve ordu şehirlerden çekilmelidir.

Kendi tarihsel topraklarında yaşayan Kürt halkı Suriye'nin sosyal, ulusal ve tarihsel yapısının önemli bir parçasıdır. Bu durum Kürt halkının Suriye ulusunun önemli bir parçası olarak tanınmasını ve Kürtlerin birleşik bir Suriye devleti içinde kendi kaderini tayin hakkının kabul edilmesiyle demokratik olarak sorunlarının çözümünü gerektirir.

Din özgürlüğü ve azınlık hakları anayasayla garanti altına alınmalıdır.

Suriye muhalefetinin bir parçası olarak, Konferans rejimle bireysel diyalogu reddetmektedir.

KVK içinde temsil edilen partilerden oluşan geçmişte oluşturulan tüm Kürt Koalisyonları (Siyasi Konsey, Kürt Demokratik Koalisyonu, Koordinasyon Komitesi) dağıtılacaktır.

KVK, Konferansın taleplerinin çoğunluğunu kabul eden tüm Suriye Kürt muhalefet hareketleriyle birlikte çalışacaktır.

Tüm Suriye muhalefet koalisyonları içinde yer alan tüm Kürt partilerinin üyelikleri sona ermelidir.

Görüldüğü gibi, KVK, Kürtleri tek bir çatı altında toplayarak, diğer muhalefet örgütleriyle görüşmelerde avantaj sağlamaya ve ulusal bir gündem oluşturmaya yönelik bir çatı örgüt olarak kurulmuştur. Bu aşamadan sonra Suriye Kürtleri'ni tek bir çatı altında toplamaya yönelik ikinci toplantı Erbil'de gerçekleşmiştir. Başlangıçta 17-18 Aralık 2011 tarihlerinde yapılması planlanan toplantı, çeşitli anlaşmazlıklar sonucunda ertelenmiş ve Ocak ayı sonunda yapılabilmştir. Erbil Toplantısı, 28-29 Ocak 2012 tarihlerinde Erbil ve KBH'nin en büyük toplantı salonu olan Saad Abdullah Toplantı Salonu'nda gerçekleşmiştir. Konferans, KBH tarafından finanse edilmesine rağmen toplantının örgütlenmesinde bir bütün olarak KBH'nin etkisinden ziyade KDP'nin etkisi görülmüştür. Toplantının ilan edilen hedefleri olarak şunlar belirtilebilir:

Kürt entelektüel ve sivil toplum mensuplarını Suriye Kürtleri'nin sorunları üzerine bir araya getirmek

Suriye Kürtlerinin talepleri hakkında ortak bir yaklaşım geliştirmek

Esad Rejimi'nin düşmesinden sonraki olası aşamaları tespit etmek ve oluşabilecek güvenlik açığını kapatarak Kürtleri korumanın yollarını aramak

Suriye Kürt partilerini tek çatı altında birleştirmek

Erbil Toplantısı, 26-27 Ekim 2012 tarihlerinde Suriye'de Kamışlı'da gerçekleşen top-

lantıdan sonra ikinci önemli toplantı olarak kabul edilmektedir. Bir ölçüde de Kamışlı toplantısının tamamlayıcısıdır. Suriye Kürtleri Kamışlı Toplantısı'nda amacın Kürt muhalefet hareketine temel teşkil edecek bir örgüt kurulması olduğunu, Erbil Toplantısı'nın da yurtdışındaki insanları bir araya getirmek ve ortak bir gündem yaratma amacını taşıdığını ileri sürmektedir. Erbil Toplantısı'nda Suriye Kürtleri için bir çeşit meclis görevi üstlenecek Yürütme Konseyi adı altında bir kurum oluşturulmuştur. Bu kurulda 47 üye bulunmaktadır. Başlangıçta kurulda 20 kişinin olması planlanmıştır. Toplantıya 10 partinin katılımının beklendiği aşamada oluşturulan bu rakam, katılan parti sayısının 11'e yükselmesiyle birlikte her bir partiden iki temsilci olmak üzere 22'ye yükseltilmiştir. Toplantıda partilerin dışında kalanların bastırmasıyla birlikte KVK üyesi olan 11 partiden gelen 22 kişiye ek olarak STK'lar, gençlik grupları, kadın kulüpleri ve bazı bağımsız eylemcileri de kapsayan 25 kişilik bir bağımsızlar grubunun Yürütme Konseyi'ne girmesi kabul edilmiştir. Aradan geçen süre zarfında Ekim ayındaki toplantıya çeşitli nedenlerle katılmamış ya da dışlanmış olan Kürt partileri de KVK'ya katılmışlardır. Özellikle Şubat ayı sonunda Rekeftin ve Aluji'nin KDP'sinin de katılımıyla KVK'ya üye olmayan Kürt partileri olarak sadece PYD ve Gelecek Hareketi kalmıştır.

3. Ayaklanmalar Sonrası Suriye'de Kürt Partilerinin Beklentileri, Hedefleri ve Stratejileri

19 Temmuz 2012 tarihinde Kobani şehrinde Kürt partilerin yönetimi ele geçirmesi ve sonrasındaki birkaç gün içinde bazı şehir ve kasabaların daha Kürt partilerin (asıl olarak PYD'nin) eline geçmesi Suriye Kürtleri açısından önemli bir dönüm noktasıdır. 2004 Kamışlı olaylarından bu yana Suriyeli Kürtlerin en kapsamlı ve stratejik eylemi olarak değerlendirilebilecek bu gelişmenin öncesinde

ise bir yılı aşkın bir süredir Kürt parti ve ittifaklarının beklentileri ve politikaları çelişkili olmuştur.

Aslında Suriye'de Esad yönetimine karşı gösterilerin başlamasından itibaren Suriyeli Kürtlerin de gösterilere katıldıkları görülmektedir. Uzun süre ülke genelindeki muhalif gösterilerle eş zamanlı ve eş sloganlarla yürütülen Kürt partilerin yürüttüğü gösteriler sıklıkla şiddet olaylarına sahne olmadığı için dikkat çekmemiştir. Fakat Kürtler gerek kendi aralarında kurdukları ittifaklar, gerekse çeşitli muhalif hareket ya da koalisyonların üyesi olarak Suriye muhalefetine bir parçası olmuşlardır. Bu süreçte yukarıda anlatıldığı üzere çeşitli koalisyonlar ve oluşumlar kurulmuştur. Ancak ortaya iki temel aktör çıkmıştır: Bu aktörler PYD ve KBY'nin bir çatı altında topladığı KUK'tur. İki aktör arasındaki ilişkiler uzun süre çatışma eksenli ilerlemiştir. KUK rejim karşıtı muhalefetin içinde yer alarak tabanının genişletmeye çalışırken PYD Esad yönetimi ile kurduğu ilişkiler aracılığıyla Suriye Kürtleri arasında güçlenmeye çalışmıştır. Zaman zaman iki aktör de birbirlerine karşı ılımlı mesajlar göndermelerine rağmen Haziran 2012 tarihine kadar bu aktörler karşıt saflarda yer almıştır. Bununla birlikte aşağıda aktarılan nedenler ve olgular çerçevesinde PYD ile KUK ortak hareket etme kararı almıştır. Bu kararın alınması hemen sonuç vermemiş Haziran ayındaki Erbil Anlaşması'nın tam anlamıyla uygulanmaya konulması Temmuz ayını bulmuştur. 12 Temmuz'da yapılan son görüşmeden sonra ise PYD ve KUK oluşturduğu ortaklık 19 Temmuz sürecini başlatmıştır.

19 Temmuz'da Kobani'de başlayarak Kürtlerin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu bazı bölgelerin bu partilerin ortaklığı tarafından kontrol edilmeye başlaması aslında önemli bir stratejik hamledir. Kürtlerin bu son hamlesiyle en önemli hedefi Suriye içinde uzun

vadede oluşturmak istedikleri bir Suriye Kürt bölgesinin temellerini atmaktır. Şu ana kadar ne Suriye muhalefeti ne de rejim Suriye'de bir Kürt bölgesinin varlığını kabul etmemiştir. "Suriye Kürdistan"ı ya da "Batı Kürdistan" olarak adı geçen bölgenin nasıl bir yapıya sahip olabileceği, nereleri kapsayabileceği, nüfusu ve kim tarafından nasıl yönetilebileceği büyük belirsizlikler taşımaktadır. Bu nedenle Türkiye'deki tartışmalarda " 'Kuzey Suriye' var mı, yok mu, olabilir mi?" gibi sorular sorulmaktadır. Ancak görülebildiği kadarıyla Kürtler için önemli olan bir bölge kurmanın zorlukları ya da belirsizliklerin nasıl çözümlenebileceğinden ziyade aşağıdaki maddelerde sıralanmış olan önceliklerdir:

1. KUK ile PYD (KDP ile PKK da denilebilir. Halihazırda KDP'ye çok yakın medya kuruluşlarında bu hamlenin bir PYD-KUK işbirliği ya da anlaşmasından ziyade KDP-PKK hatta Kandil/Erbil ortak eylemi olarak değerlendirilen yazılar yayınlanmaktadır.³) Suriye'de ortak bir hamle yaparak bir Kürt bölgesi oluşturma yolunda önemli bir girişim başlatmıştır. Bu durum, Suriye'deki Kürt hareketi üzerinde on yıllardır devam eden Türkiye kaynaklı Kürt hareketleri (PKK) ile Irak kaynaklı Kürt hareketleri (KDP-KYB) arasındaki rekabetin yerini işbirliğine bırakabileceğinin bir işaretidir. Geçmişte rekabet üzerine kurulu bir ilişkiden işbirliğine geçen Kürt hareketlerinin bu politikalarının arkasındaki faktörler olarak şunlar ileri sürülebilir:

a. Her iki aktör de Esad Yönetimi'nin gideceğine kesin gözüyle bakmaya başlamıştır. PYD son iki ay içinde bir tavır değişikliğine gitmiş, kademeli olarak Esad ile arasına en azından görünürde bir mesafe koymaya başlamıştır.⁴ Benzer bir biçimde uzun süredir Suriye Kürtleri konusunda temkinli adımlar atan KDP de aynı şekilde Esad'ın gideceğine inanınca trenin kaçırılmaması için düğmeye basmıştır.

b. Bugüne değin iki parti arasındaki mücadeleden zararlı çıkan yine bu partiler olmuştur. Tarihsel rekabetin ideolojik, kültürel, siyasi ve uluslararası boyutları bulunmaktadır. Fakat gelinen noktada PKK'nın KDP'den gelecek lojistik ve mali destek olmadan Suriye'de istediği gibi bir yapıya ulaşamayacağını düşündüğü anlaşılabilir. KDP ise kendisine yakın olan siyasi partilerin aslında Suriye içinde güçlerinin son derece zayıf olduğunun farkındadır. Suriye Kürtlerin yaşadığı bölgelerde batıya doğru gittikçe KUK'un içindeki partilerin etkinliği yok denecek kadar azdır. KUK'daki partilerin halihazırda etkinlik kurabildiği az sayıda yerleşim bulunmaktadır. Hatta, Kamışlı dışındaki bölgelerde büyük ölçüde etkinliklerini yitirdikleri görülmektedir. Bu nedenle KDP, Suriye Kürtleri üzerinde PKK ile açık bir güç mücadelesine girse dahi mevcut şartlarda kendisine yakın grupları etkin kılabilme şansı yok denecek kadar azdır.

c. KDP, Suriye Kürtleri üzerindeki etkinlik sağlama çabasına uluslararası destek bulabilse dahi KBY sınırları içindeki Kürt partilerin Suriye'deki Kürt partileri ve gelişmeler konusunda tek bir politikası bulunmamaktadır. Örneğin KYB Suriye Kürtleri konusunda çok daha temkinli bir politika izlerken KBY'deki muhalif partiler de sıklıkla KDP'yi yürüttüğü politikadan dolayı eleştirmektedir.

d. Şu anda Suriye'deki çatışmalar Esad yönetimine bağlı güçler ile Özgür Suriye Ordusu arasında gerçekleşmesine rağmen, Kürtler sonunda Suriye'nin etnik ve/veya mezhepsel bir savaşa sürükleneceğine inanıyorlar. Bu tür bir savaşın çıkması halinde gerek mevcut rejimin taraftarları gerekse iktidara talip olan yeni oluşumlar için Kürtler çok önemli bir müttefik ya da denge sağlayıcı bir aktör haline geleceklerdir. Yani, Suriye'de Esad'ın devrilmesinden sonra aynı Irak'ta Saddam Hüseyin'in devrilmesinden sonra olduğu gibi Şiilerin Sünnileri Sünnilerin Şiileri dengele-

mek için Kürtlere ihtiyacı olacaktır. Bunun için Suriye'de rekabet eden Kürt partiler önceden kendi aralarındaki sorunları en azından kısa süreliğine bir kenara koymaları ve ortak çalışmaları gerektiğini düşünmeye başlamışlardır.

2. PKK ile KDP arasında işbirliğinin başlamış olması aynı zamanda aralarında bir rekabet olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. İki güç arasında bir yandan işbirliği başlamışken diğer yandan mücadele sürmektedir. Kürt grupların kontrol altına aldığı şehirlerde 19 Temmuz'dan beri yapılan gösterilerde ortak bayraklar açılırken ele geçiren devlet dairelerinde sadece PYD flamaları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kontrol edilen bölgelerde büyük ölçüde PYD'nin sözü geçtiği, yönetimin ortak olması gerekmesine rağmen pratikte buna uyulmadığı görülmektedir. Özellikle bazı şehir ve kasabaların kontrol edilmesinden sonra iki aktör arasındaki gerginlik daha da belirginleşmiştir. Örneğin KUK, Derik'in kontrolünün ele geçirilmesinden sonra PYD'ye bağlı silahlı güçlerin kent adliye ve polis merkezini ele geçirdiğini bunun kendilerinden habersiz yapıldığını ileri sürmüştür.⁵ Ayrıca Kürtlerin kontrolünde olan bölgelerde PYD bayraklarının ağırlığı ve KUK'un bu konuda geri kalması sonucunda bir tartışma çıkmıştır. Sonuçta bayrak-flama sorununun yarattığı gerginliğin giderilmesi için ortak bir bayrak kabul edilmesi çalışmaları başlatılmıştır.⁶ PYD ile KUK (KDP ile PKK) arasındaki güç mücadelesinin devam ettiğinin bir diğer kanıtı da PYD'nin Suriye'de olduğu iddia edilen 2000 civarındaki militanına karşılık (bazı kaynaklar bu sayıyı son dönemde 4-5 bine çıkarmaktadır.)⁷ KUK'a bağlı partilerin önde gelenleri (hatta mevcut lideri) kendilerinin de silahlanma ihtiyacında olduğunu açıklamıştır.⁸ Bütün bunlara ek olarak olayların gelişim sürecinde Mesut Barzani Suriyeli Kürtlerin Kuzey Irak'ta eğitildiğini ve geri gönderilmeye hazır olduğunu ilan etmiştir.⁹ KBY tarafın-

dan yapılan açıklamada KBY'de eğitilen Suriye Kürtlerinin Suriye'ye geri dönmesi çabasının Suriye'deki Kürtleri Esad yönetiminden korumak olduğu ileri sürülmektedir. Fakat KDP'nin bu Kürtleri Suriye rejiminden korumak mı, yoksa PYD'nin silahlı gücü ve tabandaki örgütlenmesi sayesinde sağladığı etkinliğe karşı bir etkinlik kurmak ya da etkinlik kurma çabasında olanlara fiziki destek sağlamayı amaçladığı tartışılır. Barzani'nin gözetiminde Erbil'de yapılan toplantıya katılan kişilerin bile Suriye'ye döndüklerinde PYD tarafından gözaltına alındığı ve ancak bazı siyasilerin araya girmesiyle serbest bırakıldığı dikkate alındığında KDP ile PKK'nın tam olarak ortak hareket ettiğini söylemek zordur.¹⁰ Bugün iki aktör arasında bir işbirliği zemini oluşmasına rağmen bu işbirliğinin uzun vadeye yayılması ve derinleşerek devam etmesini zorlaştıran iki temel unsur bulunmaktadır:

Bunlardan birincisi KDP'nin Irak içindeki konumu ve ikincisi ise iki aktörün bölgesel ittifaklarıdır. KDP'nin sadece Irak'taki Kürtlerin değil tüm Kürtlerin liderliğine oynadığı bir süredir açıkça görülmektedir. Ancak, son aylarda Irak'ta yaşanan olayların da gösterdiği gibi KDP'nin diğer Kürt partileri belli bir amaca kanalize etme yeteneğinin ve kapasitesinin sınırları bulunmaktadır. Hatta, KDP'nin Irak içinde bile Kürtlere tam olarak hakim olmadığı görülmektedir. Gerek KYB'nin gerekse İslamcı muhalefet ile Gorran'ın KBY içindeki güç dengelerinde ihmal edilemez birer güç olduğu unutulmamalıdır. Son olarak, KDP'nin hem Irak içindeki gücünün hem de KBY içindeki ittifakların sınırlarını Maliki krizinde gördüğü ileri sürülebilir. KDP Maliki'nin düşürülmesi çabalarını KBY'deki iç politik değerlendirmelerin dışında Kürtlerin ortak bir sorunu olarak resmetse ve Irak'taki Kürt davasının bir parçası olduğunu ileri sürse de sonuç Kürtlerin ortak çıkarları ve mücadelesi jargonunun Bağdat'ta işe yaramadığının görülmesi olmuştur. Bağdat'ta ne Gorran ne

de KYB, KDP ile birlikte hareket etmiştir. Bugün Kürtlerin ortak davası söyleminin KDP tarafından Suriye olayında kullanıldığı görülmektedir. Fakat tüm Iraklı Kürt siyasi partiler Suriye Kürtlerine yönelik KBY'nin politikasına söylemsel destek vermelerine rağmen pratikte tüm partilerin aynı şekilde davranmadığı gözlenmektedir.

KDP-PKK işbirliğinin derinleşerek devam etmesini engelleyecek diğer unsur ise her iki aktörün de dış güçlerle ilişkileri/ittifaklarıdır. KDP'nin Türkiye ile ilişkileri ve Türkiye'nin PKK konusundaki hassasiyeti KDP-PKK ilişkisini sınırlamaktadır. Son birkaç yıl içinde Iraklı Kürtler (özellikle KDP) ile Türkiye arasında gelişen yakın ekonomik ve siyasi ilişkiler her iki taraf için de kolaylıkla bir kenara atılmayacak kadar önemli hale gelmiştir. Özellikle son dönemde Irak merkezi hükümeti ile yaşadığı siyasi sorunlara bir de petrol anlaşmalarından kaynaklanan sorunların eklenmesi KBY için son derece stratejik bir gelişmenin önünü açmıştır. KBY'nin Irak merkezi hükümetinden bağımsız imzaladığı petrol anlaşmaları çerçevesinde çıkartmış olduğu petrolü doğrudan Türkiye'ye göndermesi Kürtler için son dönemdeki en önemli stratejik kazanım olarak görülebilir. Birkaç yıldır Bağdat'tan alması gereken payın çok altında gelir elde ettiğini ileri süren KBY için Türkiye ile doğrudan ticaretle elde ettiği paranın miktarından ziyade petrolü Irak merkezi hükümetinden bağımsız bir gelir kaynağına çevirmenin ilk adımı olması açısından önemlidir. Bu durum Kürtler için nihai stratejik hedef olan bağımsız devletin ilan edilmesi açısından kritik bir önem taşımaktadır. Buna karşılık Türkiye'nin her geçen gün artan enerji ihtiyaçlarını petrol ve doğal gaz açısından bir fırsat olarak gördüğü KBY'den sağlaması son derece önemlidir. Fakat Türkiye ve KBY'nin karşılıklı olarak doğrudan petrol satışı üzerindeki fırsat-maliyet dengesi analizi yapıldığında KBY için çok daha vazgeçilmez olduğu görülmektedir.

Dolayısıyla, Iraklı Kürtler Türkiye ile geliştirdikleri bu ilişkileri Suriye'deki gelişmeler pahasına bir kenara bırakacak değildir. Ancak, Türkiye'nin bu konudaki telkinleriyle KDP'nin ya da KBY'nin Suriye'deki girişimlerini sonlandırması beklenmemelidir. KBY'nin daha çok Türkiye'nin endişelerini kısmen giderecek bir telafi ve yumuşatma politikası izlemesi olasılığı daha yüksektir.

PYD'nin dış ilişkileri ise KDP'nin ilişkilerine göre daha genç ve yetersiz olsa da PKK'nın Ortadoğu denklemi içinde oynadığı rolün küçümsenmemesi gerekmektedir. Tarihsel olarak Ortadoğu'da Suriye ve İran ile yakın ilişkiler geliştirmiş ve bu devletlerin sağladığı destek ile 1980 ve 90'lı yıllarda güçlenmiş olan PKK'nın pragmatist bir örgüt olduğu söylenebilir. 2003'te Irak'ın işgali sonrasında PJAK'ın kurulması ve İran'da diğer devletler için istihbarat toplama başta olmak üzere yürüttüğü faaliyetler, PKK'nın Ortadoğu denklemine sabit bir ittifaklar düzeni içinde olmak yerine değişken stratejiler uyguladığını göstermektedir. Suriye'de krizin başlaması sürecinde doğrudan olmasa da Esad yönetiminin yanında yer alan PYD'nin de bu pragmatizmi sergilediği açıktır. Bir yıldan uzun bir süre boyunca Suriye Kürtleri arasındaki yaygın iddialara göre muhalefete katılan Kürt partilere Esad yönetimi adına baskı uygulayan PYD'nin son birkaç aydır söyleminde ve yaklaşımında değişim görünmektedir. "Geçiş Yönetimi çalışmalarına katılan ve diktatörlüğün son bulmasını" dillendirmeye başlayan PYD'nin diğer Kürt partilerle uzlaşması ve hatta ÖSO'na zaman zaman sıcak mesajlar göndermeye çalışması buna örnek olarak gösterilebilir.¹¹ Fakat ne diğer Kürt partileri ne de SUK'a bağlı parti ve örgütler PYD'nin değiştiğine inanmamaktadır. İster Kürtlerin öz yönetim bölgeleri kurma çabası olsun isterse Esad'ın planladığı bir hamlenin parçası olsun Suriyeli muhalifler bazı Kürt şehir ve kasabalarının Kürt partilerin kontrolünde olmasına izin vermeyecek-

lerini ilan etmişlerdir. Suriye'de isyanın başlamasından bu yana PYD'nin Esad yönetimi ve İran ile ilişkisi sadece Suriye içinde değil konuyla ilgili Ortadoğu ülkeleri ya da ABD başta olmak üzere bazı batı ülkelerinde sempatiyle karşılanmamıştır. Özetle, PKK ile KDP arasındaki işbirliğinin en azından günümüzde adı konulmamış, kırılğan ama her geçen gün daha önemli hale gelen bir durumu olduğu söylenebilir.

3.1 PYD'nin Stratejisini Anlamak

Bugün Suriyeli Kürtler arasında en kazançlı örgüt olarak PYD ön plana çıkmaktadır. Bu durum, sadece diğer örgütlerin zayıflığı ya da PYD'nin Esad yönetimiyle olan ilişkisi sonucunda ortaya çıkan kısa süreli gelişmelerin sonucu değildir. PYD'nin izlediği yol kabaca şu başlıklar altında toplanabilir:

1. PYD pragmatik davranarak güç kazanmıştır. Bir yandan Esad yönetimiyle arayı bozmayan PYD onun tarafından desteklenmiş ya da bazı konularda öne açılmıştır. Örneğin Kürtlerin çoğunlukta olduğu yerlerde okul, kültür merkezi vs. gibi kurumların açılmasını PYD üstlenmiş ve kendi lehine bir faktöre çevirmiştir. PKK ile Suriye rejimi arasındaki tarihsel ilişkiler ve Türkiye Suriye ilişkilerinin bozulması sonucunda Şam PYD'nin Suriye Kürtleri arasında etkinlik sağlamasını kolaylaştırmıştır. Örneğin Suriye'de olaylar başladıktan bir süre sonra Suriye hükümeti 640 PYD'liyi hapisaneden serbest bırakmıştır.¹² Buna karşılık, PYD, rejimi devirmek isteyen muhaliflerle ortak hareket etmemiş, tersine Esad yönetimine açıkça muhalefet eden Suriyeli Kürtleri sindirme sürecinde önemli bir aktör olmuştur. Esad yönetimi ile PYD arasındaki ilişkiler bugün ne tamamen bozulmuştur ne de stratejik bir ittifaktır. Esad için PYD muhaliflerin üstelenebileceği yeni alanlar oluşmasını engellemenin araçlarından birisi olarak görülmektedir. Suriye yönetimi ile PKK

arasında geçmişten gelen iyi ilişkiler bugünkü ilişkinin temeli olabilir. Fakat muhtemelen Esad yönetiminin PYD'yi muhatap seçmesinin nedeni, bu örgütün sınırlılıklarıdır. PYD hem ideolojisi itibarıyla (yani demokratik özerklik ya da Kürtlere tanınmasını talep ettiği siyasi haklar) diğer Arap muhalefetten büyük tepki görmekte hem de Türkiye nedeniyle uluslararası destek alması çok güçtür. Yani, Esad Yönetimi, bugün PYD'nin kontrolünde ve kendisine karşı yeni saldırıların planlanıp yürütülmediği Kürt bölgelerini, muhalefetin veya Barzani'nin kontrolünde gelecekte kendisine daha fazla sorun yaratacak bölgelere tercih etmektedir. Şu anda Esad için Suriye'de kurtarılmış Kürt bölgelerinin olması bu bölgeler muhalefete hizmet etmediği sürece çok önemli değildir.

2. PYD örgütlenmesini geliştirmiştir. Diğer Kürt örgütleri birbirleriyle rekabet edip liderlik mücadelesine girişmiştir. Bunun yanı sıra hangi Suriyeli muhalif grup içinde yer alınması gerektiğine ilişkin birbirleriyle mücadele ederken PYD tabandaki gücünü artırmıştır. Bunun için KUK içinde rekabet eden partilerin birbirlerine karşı zaafalarını kullanmıştır. Ayrıca aşamalı olarak bulunduğu bölgelerde tam hakimiyet kurmaya başlamıştır. Okul, vs. gibi çeşitli kurumları üstlenmiş, seçimlerde yer almıştır. Rejimin sağladığı ya da kendisinin elde ettiği silahlarla silahlı birlikler oluşturmuştur. Ayrıca Suriyeli Kürtlerden PKK mensubu olanların silahlı mücadele tecrübesinden yararlanarak güçlenmiştir. Eylül ayından itibaren Irak'taki bazı PKKlıların kademeli olarak Suriye'ye geldiği bilinmektedir. Bunların varlığı örgütlülüğü ve silahlı gücü diğer partilerin hareket sahasını kısıtlamıştır. Son olarak diğer partilerin söylemsel belirsizliğine karşılık PYD'nin "ne istediğini bilmesi" geçmişte PYD'ye destek vermeyen bazı Kürtler için PYD'yi çözüm merkezi haline getirmiştir.

3. PYD, diğer Kürt partilerinin izlediği politikadaki zayıflıklardan yararlandı. KUK diğer Suriyeli muhalif hareketlerle ilişkisini oturtamazken PYD temelde iki söylem üzerinde durdu. Birincisi, "SUK Türkiye'nin bir aracıdır" bu nedenle Kürtlerin varlığını tanımak bile istememektedir. Hatta Kürtlerin haklarını tanımak bir yana ezmek istedikleri bile ileri sürülmüştür. KUK'un ise bu süreçte SUK ile ilişkiye girme çabası ve bu çabaların başarısızlıkla sonuçlanması PYD'nin eline koz vermiştir. SUK toplantılarında KUK'un ya da ona bağlı partilerin bireysel olarak başarısızlıkları PYD'yi güçlendirmiştir. Arap muhaliflerin Kürtlere tepki göstermesi, hatta SUK Başkanı Burhan Galyun'un "Suriye Kürdistan"ı yoktur ifadesi¹³ Suriye'de milliyetçi bilinci ciddi bir yükselişte olan Kürtler arasında KUK ve SUK'a mesafeli duran PYD'nin destek bulmasını kolaylaştırdı. PYD'nin kullandığı ikinci söylem ise asıl düşmanın Türkiye olduğudur. Bu söylemde Esad zaten zayıflamış ve gidici olarak tasvir edilmekte, bu nedenle bundan sonra ondan Kürtlere yönelik büyük bir tehlike gelmeyeceği ileri sürülmüştür. PYD'ye göre Türkiye hem kendi Kürtlerine hem de diğer ülkelerdeki Kürtlere karşı geliştirmiş olduğu politikalarla asıl tehlikedir.¹⁴ Suriye Kürtleri arasında Türkiye karşıtı damarı kullanmak çok etkili olmuştur.

4. PYD, KDP'yi ancak istediği kadarıyla sürecin içinde tutmaya çalışmıştır. Örneğin peşmergelerin varlığı ya da Erbil'de eğitim almış Suriyeli Kürtlerin geri dönüşü konusunda PYD çok temkinli hareket etmiştir. Bir yandan ortada ortak bir Kürt hareketi kurulduğu ve bunun Kürt davası için büyük bir işbirliği olduğu yorumu bulunmasına rağmen öte yandan yukarıda ele alındığı gibi her iki aktör de birbirinin niyet ve politikalarından şüphe duymaya devam etmektedir. Peşmergelerin Suriye'ye girmesini PYD Arap muhalefetin hatta İran ve Suriye'nin de büyük tepkisini

çekeceği gerekçesiyle istememektedir. Ayrıca Kürtlerin yaşadığı bölgelerde tek silahlı güç olma avantajını kaybetmek istemeyecektir. Fakat Peşmergelerin Suriye'ye gelmesini kesin bir dille reddetmemekte, "gerektiğinde gelir" diyerek Kürtler arasında sınır aşan bir işbirliğinin altını çizerken diğer yandan ancak ihtiyaç duyduğunda başvurabileceği bir araç olarak görmektedir.¹⁵ Özetle, KDP ya da KBY'yi Suriyeli Kürtler arasında ya da uluslararası alanda bir meşrulaşma aracı olarak gören PYD, şu ana kadar ancak ihtiyacı olduğu durum ve zamanlarda KBY'ye başvurmuştur.

5. Suriye'de olaylar başladığı dönemden itibaren Türkiye'de PKK'nın öne sürdüğü proje olan demokratik özerkliği söylemde ve pratikte uygulamaya koymaya çalışmıştır. Bunun için öncelikle Kürtler arasındaki yapılanmasını güçlendirmeye girişmiştir. Toplumsal örgütlenmeyi artırmış, sosyal ve siyasal sorunları öne çıkartarak ve diğer partilerin bu konudaki yetersizliklerinden yararlanarak halk arasında daha fazla destek bulmuştur. İkinci aşamada ise Suriye'deki Kürtleri koruyabilecek tek gücün kendisi olduğu mesajını güçlü bir biçimde işlemiştir. Kürtlerin çoğunlukta olduğu bölgeleri Esad ile anlaşarak ÖSO'dan uzak tutmuş, zamanı gelince Suriye Yönetimi'nin de desteğiyle kontrolü kendisi eline almıştır. Bu süreçte diğer partilerin silahlı ya da benzeri örgütlenmesi olmaması PYD'nin işini kolaylaştırmıştır. PKK'nın stratejisinin en önemli boyutlarından birisi Suriye rejiminin düşme zamanlamasına göre kendisini ayarlaması oldu. Çabuk taraf değiştirmede. Uzun süre rejimle işbirliği yaptı. Ama zayıfladığı görünce kolayca taraf değiştirme arayışına girdi.

6. PKK'nın stratejisinin en önemli boyutlarından birisi Suriye'de kısa süre önce yapılan seçimlere katılmak oldu. Tüm dünyada meşru olarak görülmeyen ve muhaliflerin ciddiye

bile almadan boykot ettiği seçimlere katılan PYD bugün "Batı Kürdistan Halk Konseyi" dediği kurumlarını bu seçimde seçilen kişilerin yerel idaredeki konumu ve rolüyle sağlıyor. Yani, bir ölçüde kendisine meşruiyet alanı sağlayabilmek için Esad'ın yaptığı seçimi kullandı ve şimdi eski rejim yerini terk ederken onun yerini o bölgelerdeki halkın seçilmiş temsilcileri olarak ortaya çıkan ya da gösterilen PYD'liler alıyor.

7. PYD'nin stratejisinin en önemli boyutlarından birisi kendisine bağlı silahlı gruplardır. "Halk Koruma Komiteleri" adı altında faaliyet gösteren bu silahlı güçler iki amaca hizmet etmiştir. Bir yandan Kürt yerleşim birimlerinden gönderilen Esad'a bağlı siyasilerin yerine "devlet" görevi üstlenirken diğer yandan 19 Temmuz'dan itibaren elde edilen kazanımları korumaya yaramıştır.

3.2 KDP'nin Stratejisini Anlamak

KDP açısından öncelikle altı çizilmesi gereken nokta KDP'nin Suriye'deki olayların başlamasından itibaren temkinli ama sürekli bir biçimde Suriyeli Kürtlerin hareketlerine destek verdiği ve bu bölgedeki etki sahasını genişletme arayışında olduğudur. Aslında 2004'teki Kamışlı olaylarından beri KDP'nin ya da diğer Iraklı Kürt partilerin Suriye'deki gelişmeleri etkilemeye yönelik politikalar yürüttüğü bilinmektedir. Hatta 2004 Kamışlı olaylarının KDP'nin desteğiyle yapıldığını ileri süren yayınlar bile bulunmaktadır.¹⁶ KDP'nin bu yaklaşımının ardında KBY kurulduktan sonra defalarca dile getirildiği gibi Iraklı Kürtlerin Ortadoğu'daki diğer Kürt hareketleri ve mücadelelerine kayıtsız kalamayacağı anlayışı bulunmaktadır. Dolayısıyla 1950lerden beri Suriye Kürtlerinin siyasi mücadelesinde aktif bir rol oynayan KDP'nin Suriye'de bugünkü ortam karşısında sessiz kalması ve bir köşeye çekilmesi beklenemez. Bu süreç zarfında KDP'nin izlediği strateji şöyle özetlenebilir:

1. Kürt partiler üzerinde etkinlik kurmaya çalışmış, bunların örgütsel zafiyetlerini giderebilmek için tek çatı altında toplamıştır. Yukarıda belirtilen Suriye Kürt partilerinin uzun süre birbirleriyle mücadeleye girmeleri bu partilerin liderleri ya da tabanları arasında güçlü bir ayrılık yaratmıştır. Nitekim Suriyeli muhaliflerin örgütlenmelerine Kürt partilerinin pek çoğu birbirinden bağımsız olarak katılmış ve ortak bir duruş sergilememiştir. Bu partilerin zayıflığının farkında olan ve her geçen gün etkinlik alanlarının sınırlandığını gören KDP, Suriyeli Kürt partilerin bir araya gelmesi için toplantılar düzenlemiş ve ortak bir kurum oluşturulması için büyük çaba sarf etmiştir. Ekim 2011'de kurulan KUK büyük ölçüde KDP'nin eseridir.

2. KDP, Suriye'den Kuzey Irak'a kaçan Kürtleri örgütlemiştir. Suriye'deki olaylardan etkilenen Kürtlerin yaklaşık 9000 kadarının Kuzey Irak'ın Duhok kentinde kendileri için kurulan bir kampta yaşadığı bilinmektedir. Suriye'den Kuzey Irak'a yaşanan göçün insani boyutları olduğu gibi siyasi boyutları da bulunmaktadır. Nitekim son haftalarda KBY'nin Suriyeli Kürtleri askeri olarak eğittiği ve Suriye'ye yeniden göndereceği en üst düzey makamlar tarafından açıklanmıştır.

3. Uzun bir süre KDP, Suriye Kürtleri arasında PYD'nin etkinliğini sınırlandırmaya çalışmış, kendisine yakın olan partiler aracılığıyla bu mücadeleyi sürdürmüştür. KDP'nin PKK ile olan tarihsel rekabeti Suriye'de uzun süre devam etmiştir. Bu durumun geçtiğimiz günlere kadar açıkça devam ettiği, muhtemelen gelecekte de süreceği söylenebilir. Ancak, Haziran ayından itibaren KDP, Suriye'de PKK ile mücadeleyi bırakıp, işbirliğine yöneldiği görülmüştür. Bunun nedenleri yukarıda ele alındığından burada incelenmeyecektir.

4. Suriye'de rejimin sonunun geldiğine inandığında KDP önemli olanın Suriye'de bir Kürt

bölgesi oluşturulması olduğu düşüncesinden yola çıkarak muhtemelen PYD'nin kontrolünde olacağını bile bile Suriye Kürtlerinin son hamlesine destek vermiştir. Dahası, bu süreçte birbiriyle ihtilafa düşen Kürt partileri uzlaştırmak için özel bir çaba sarf etmiştir.

5. KDP'nin mevcut şartlar altında, belki de tam olarak kendi etkinlik alanında olmayacak bir Suriye Kürt bölgesine destek vermesinin üç nedeni olduğu söylenebilir. Öncelikle bu tür bir bölge Esad Yönetimi devrildiğinde Kürtlere açık bir avantaj sağlayacak ve Şam'daki yeniden yapılanma sürecinde pazarlık masasına güçlü oturmalarına yarayacaktır. Muhtemelen KDP, Esad'ın devrilmesinden sonra bu tür bir Kürt bölgesinin kurulmasının daha zor olacağını varsaymaktadır. Irak'ta kendi tarihsel tecrübesinden yola çıkarak, Saddam Hüseyin sonrası dönemdeki en büyük avantajının Irak'ta rejim değişmeden önce kuzeyde bir Kürt bölgesine sahip olmak olduğunu düşünüyor olabilir. Öte yandan, KDP dahil pek çok kimse Esad sonrası Suriye'nin parçalanacağına ya da kantonlaşacağına inanmaktadır. Ayrıca, Kürtlerin kendilerine ait bölgelerinin olması ayrı bir bölge kurmalarını sağlamasa bile Kürtlerin yeni Suriye anayasasında ne isteyeceğini bilen ve açık taleplerde bulunabilecek bir yapıda olmasını sağlayacaktır.

6. KDP, nihai olarak PYD'ye ya da PKK'ya karşı önemli bir avantaja sahiptir. Bu avantaj hem petrol gelirleriyle besleyebildiği güçlü bir ekonomik kaynağa sahip olması hem de uluslararası alandaki meşruiyetidir. Bugün herkes Suriye'nin geri kalanında olduğu gibi Kürtlerin yaşadığı bölgelerde de ciddi ekonomik sıkıntılar ve temel maddelerin bulunamayışının ya da çok pahalı olduğunun farkındadır. KDP'nin temel ihtiyaç maddelerinin Kürtlerin kontrol ettiği bölgelerde sağlayan ana kaynak olması Suriyeli Kürtler arasında büyük bir saygınlık ve destek kazanmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla KDP'nin sağlayabi-

leceği bu lojistik ve ekonomik destek bugün çeşitli araçlarla PYD kontrolü elinde tutsa da uzun vadede insanların bakışını tersine çevirebilecek güçtedir. Ayrıca, Suriye Kürtleri bugün hangi hareketi desteklerse desteklesin yakın gelecekte yaşadıkları bölgenin normalleşebilmesi, dünyaya açılım sağlayabilmesi ve yeni Suriye’de yer bulabilmesi için kendilerine bu bağı sunabilecek gücün KDP olacağını görecektir. Bu nedenle, KDP’nin PYD’yle görünürdeki işbirliğinin aslında uzun süredir yürütmekte olduğu dikkatli ve etkili politika-sının bir uzantısı olduğu ve soruna daha uzun vadeli yaklaştığı ileri sürülebilir.

3.3. KUK-PYD Anlaşmasının Zamanlaması ve İşbirliğinin Meyveleri

PYD ile KUK arasındaki anlaşmanın zamanlaması son derece ilginçtir. Kürtler arasında birliği sağlayan toplantı KUK’un en son Temmuz ayı başında Kahire’de katıldığı toplantıda SUK ile anlaşamamasının ardından yapılmıştır. Nisan ayında İstanbul’da yapılan toplantıdan sonra Kahire toplantısında da SUK ile anlaşamayan Suriyeli Kürt partileri İstanbul’da olduğu gibi Kahire’deki toplantıyı da terk etti.¹⁷ Kürtlerin Kahire toplantısını terk etmesinin nedeni Araplardan Esad’ın devrilmesinden sonra Suriye’nin ademi merkezîyetçi bir devlet olacağına ve kendi kaderini tayin hakkını tanıyacaklarına ilişkin yazılı bir garanti talep etmeleri oldu. Suriyeli Kürtlerin daha önce de pek çok kez talep ettiği bu istekler Araplar tarafından Kürtlerin bağımsız bir devlet kurma amacıyla oldukları gerekçe-siyle reddedildi.¹⁸ Bu olayın olmasının hemen ertesinde PYD Suriye’de bir geçiş hükümetini desteklediğini açıklayarak o zamana kadar Esad Yönetimi’nin devamından yana koymuş olduğu zımni desteğini sona erdirdiğini ilan etti. Hatta PYD lideri Salih Müslim Kürtlerin muhalefet cephesinde yer almasından dolayı geçiş hükümetinin bir parçası olması gerektiğini ileri sürdü.¹⁹

İşte böyle bir ortamda önce 11 Haziran 2012’de Erbil’de KBY gözetiminde bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıda KUK ve “Batı Kürdistan Halk Konseyi” (BKHK) bir toplantı yapılarak 7 maddelik bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmaya göre:

1. Birleşik bir siyasi amaç geliştirmek ve siyasi ve diplomatik çabaları koordine etmek için bir Ortak Yüksek Komite kurulacak. Bu siyasi amaç Suriye’de bir ulus ve etnik grup olarak Kürt halkının değişmez değerlerine dayanacak ve Şam’daki diktatörlüğün devrilmesi, demokratik, çoğulcu bir devletin inşası birçok etnik grubun birlikte yer aldığı yeni bir Suriye yaratılması için çalışacak. Yeni Suriye anayasasında orijinal halk olarak halkımızın varlığını tanıyarak halkımızın isteklerini karşılayacak. Kürt sorunu demokratik yollarla çözümlenecek.
2. Erbil Anlaşması’nın yerine getirilmesi için bir mekanizma oluşturulacak.
3. Tüm bölgelerde pratik işlerin yürütülmesini koordine etmek için bir Yüksek Örgütlenme Komitesi kurulacak.
4. Her bir bölgede pratik işlerin koordine edilmesi için alt komiteler kurulacak
5. Tüm karşı propagandalar son bulacak.
6. Kürt bölgelerindeki tüm silahlı güçler kaldırılacak.
7. Ortak, silahsız koruma komiteleri kurulacak.
8. Toplumsal çatışmaları sona erdirmek için ortak arabulucu komiteler kurulacak. Bu komiteler bu gibi sorunlarda en yüksek sorumluluk sahibi otorite olacak.²⁰

İki temel grup arasında anlaşma imzalanmasına rağmen anlaşmanın kısa sürede uygulamaya geçmediği görülmüştür. Taraflar arasında karşılıklı olarak söz düellosu sürmüş, PYD’nin KUK üyeleri üzerindeki baskısı devam etmiştir. Taraflar arasında Haziran ayı boyunca süren gerginlik 3 Temmuz’da doruğa çıkmıştır. 29 Haziran’da PYD’nin Afrin’de

gösteri düzenlemeye çalışan bazı göstericileri engellemeye çalışması sırasında çıkan kavga da bir PYD'li yaralanmıştır. Bu olaydan kısa bir sonra PYD'li kişiyi yaralayan diğer Kürtlerin evi basılmış çıkan olaylarda ÖSO ile ilişkili olduğu ileri sürülen Hannan Naasan ve Abdülhasan Ali'nin ve PYD üyesi Ahmet Cekdar ölmüştür. Ayrıca, PYD karşıtı ailenin ve akrabalarının evleri ve arabaları yakılmıştır. Bu olaydan sonra KUK ve diğerleri, PYD'yi Kürtlere saldırmakla suçlarken PYD ise KUK'u ÖSO'ya ve Türkiye ile çalışan Kürtlere bilgi vermekle itham etmiştir. Takip eden günlerde olaylar sürmüş ve karşılıklı bir dizi şiddet olayına neden olmuştur.²¹ Olaydan sonra Selahattin Tugayları adlı ÖSO'ya bağlı bir grup Suriye devrimine karşı olan herkesi hedef alacaklarını ve PKK'nın Kürt gençlerini kaçırdığını ileri sürmüştür. Şu ana kadar Kürtler arasında bir iç çatışma çıkmasını engellemek için olaylardan uzak durduklarını ileri süren grup bundan sonra dahil olacaklarını açıklamıştır.

KUK'a göre 11 Haziran'da anlaşmasının uygulanmamasının nedeni PYD'nin anlaşmanın gerekliliklerini yerine getirmemesi ve diğer partilere üye Kürtlere baskı ve tutuklama politikasını sürdürmesiyle, PYD 11 Haziran anlaşmasını tüm taraflar imzalamadığı için uygulanmadığını savunmaktaydı. Hatta PYD Azadi partisinden Mustafa Cuma ve Salah Bedreddin'i ÖSO'yu desteklemekle ve Türkiye'ye yardım etmekle suçladı.²²

Olayların üst üste gelmesi, Kürt gruplar arasındaki çekişmeyi yeniden su yüzüne çıkarınca duruma KDP'nin el koyduğu görülmektedir. Nitekim bu olayların üstüne Mesut Barzani, partilerin temsilcilerini Erbil'e davet etmiş ve 12 Temmuz 2012 tarihinde KUK ile BKHK Erbil'de Mesut Barzani'nin gözetiminde yeni bir anlaşma imzalanmasını sağlamıştır. Bu anlaşma aslında 11 Haziran tarihinde iki taraf arasında imzalanan fakat uygulamaya konulamayan yedi maddelik anlaşmanın bir benzeridir. 12 Temmuz'da yayınlanan bildi-

ride taraflar Irak'taki anlaşmanın yapılmasını sağlayanlar ve Mesut Barzani'ye yardımlarından ötürü teşekkür ediyor ve Kürt halkına Suriye halkıyla birlikte çalışarak demokratik bir ülke kurulması için her şeyi yapacağı sözünü veriyordu. 12 Temmuz toplantısında PYD ve diğer Kürt partileri Kürtlerin yaşadığı bölgelerde sorumluluğu ele geçirme, Suriye muhalefeti ve uluslararası toplumla ilişkileri geliştirmek amacıyla ortak bir dış ilişkiler komitesi kurmak için 10 kişiden oluşan bir koordinasyon komitesi kurma kararı aldı. Ancak anlaşmanın en dikkat çekici yanlarından birisi sadece PYD'nin silahlı gücü olacağı diğerlerinin olmayacağıydı.²³

İşte bu anlaşmada da öngörüldüğü gibi anlaşma imzalandıktan tam 1 hafta sonra 19 Temmuz'da Kobani'nin Kürtlerin yönetimini ele geçirdiği ilan edilmiştir.²⁴ Erbil anlaşmasına göre yönetimi ele geçirilen şehirlerdeki idari boşluk iki taraf arasında eşit olarak pay edilerek doldurulacak, bu durum seçim yapılınca kadar devam edecekti. Esad Yönetimi'nin güçlerini çekmesiyle bir anda Kürt partilerin kontrolüne geçtiği ileri sürülen şehrin gerçekte PYD'nin kontrolüne geçtiği görülmüştür. Hatta KUK üyesi siyasi partiler PYD'nin Esad Yönetimi'nin hangi şehirlerden önce çekileceğini bildiğinden ona göre hareket ettiğini ileri sürmüşlerdir.²⁵

Kobani'yi (Ayn al-Arab) 20 Temmuz'da Afrin merkezi ve Cinderes kasabası, 21 Temmuz'da Derik (El Malikiye) ve Amuda'yı (Amudah), 23 Temmuz'da Tirbespi (Kahtaniye) kentine bağlı Sancak, Til Ziwan ve Til Cihan köyleri ve Haseke'ye bağlı Girke Lege (Maabad)'ın kontrolünün Kürtlerin eline geçtiği açıklanmıştır. Fakat bu bölgelerin büyük bir kısmının halihazırda PYD'nin kontrol ettiği ve diğer Kürt partilerin güç kazanmasına olanak tanımadığı yerler olduğu görülmektedir. Örneğin, Ek'te bulunabilecek gösteriler listesinden de görülebileceği gibi Afrin ve Kobani'de uzun süreden beri sadece PYD istediği zaman gös-

teri yapılabilmiş, bunun dışındaki girişimler engellenmiştir. Derik'te ise özellikle son aylarda PYD'nin diğer gruplar adına gösterilere katılan saldırıları olduğu görülmektedir.

Afrin ve Kobani gibi yerler ele geçirilmesine rağmen Kürtler için hem sembolik hem de stratejik önem taşıyan Kamışlı Kürtlerin kontrolünde değildir. PYD lideri Salih Müslim kısa süre içinde bu şehrin de devredilmesini beklediklerini ilan etmesine rağmen ilk dalganın üzerinden 10 gün geçmesine rağmen bu beklenti yerine gelmemiştir.²⁶ Muhtemelen bunun en önemli nedeni diğer bölgelerde Suriye Yönetimi kendi isteğiyle çekilmesine rağmen Kamışlı'dan çekilmemesidir. Kamışlı'da Kürt silahlı grupları bulunmasına rağmen rejimin kuvvetleriyle silahlı çatışmayı göze almamışlardır. Bunun iki nedeni olabilir: Birincisi, Esad'a bağlı güçlerle çatışmaya girmeleri halinde kazanmaları kesin değildir. İkincisi ise Kürtlerin askeri güç kullanarak kendilerine bir bölge yaratma çabası Arap muhalefetin tepkisini daha fazla çekmesine neden olabilecektir. Şu ana kadar Kürtlerin kontrol sağladığı tüm yerleşim birimlerini Suriye Yönetimi'nin kendi isteğiyle terk ettiği görülmüştür. Yapılan açıklamalara göre bu şehir, kasaba ve köylerde şehrin resmi yönetiminin Kürtlere bırakılması ve görevlilerin yerleşim yerlerinden çıkması karşılığında herhangi bir kişiye dokunulmayacağı garantisinde resmi görevliler bu şehirlerden çekildiler.

Nitekim Kürtler yerleşim merkezlerini ele geçirmeye başladıktan sonra tek çatışma Kamışlı'da yaşanmıştır. KUK ile PYD'nin uzlaşması ile oluşturulan ya da adını değiştirerek Halk Koruma Güçleri (HKG, Kürtçe kısaltması YPG) adını silahlı gruplar yapı Suriye güvenlik güçleri ile çatışmıştır. Çatışmada HKG'den iki kişi yaralanarak hastaneye kaldırılmasına rağmen çatışma daha fazla büyümeden önlenmiştir. Bu durum, Esad Yönetimi'nin kendisi açısından "önemsiz" yerleri bırakırken Kamışlı gibi stratejik bir nokta-

yı kolay terk etmek istemediğini göstermektedir. Kürtler de çatışmanın ÖSO'ya davetiye çıkarmak olduğunu bildiğinden ve en azından şimdilik rejimle çatışarak bu bölgeyi ele geçirmeye girişmemiştir. Şu ana kadar Esad Yönetimi'nin Kamışlı'yı terk etmemesinin 4 nedeni olduğu ileri sürülebilir. Birincisi, Kamışlı yakın olduğu petrol yatakları nedeniyle diğer bölgelerden daha önemlidir. İkincisi, Kürtlerin eline geçen diğer bölgelerin hepsinde PYD zaten hakimdi, fakat Kamışlı'da KUK, PYD ve Araplar arasında görece bir denge bulunmaktadır. Esad Yönetimi buradan çekildiğinde büyük bir olasılıkla Kamışlı doğrudan PYD'nin kontrolünde olmayacak, dolayısıyla uzun vadede KUK üzerinden SUK'un bölgeye sızması bile mümkün olabilir. Üçüncüsü, Esad Yönetimi'nin Kamışlı'dan çekilmesi halinde bu şehir Iraklı Kürtlerin asıl etki sahası olacaktır. Bu ise Esad Yönetimi'nin istediği en son şeylerden birisidir. Dördüncü ve sonuncu neden ise bu bölgede 1970'lerden beri buraya yerleştirilen ve asıl tehdit olarak Kürtleri gören, bu nedenle rejimle işbirliği yapan çok sayıda Arap aşiret bulunmaktadır. Kamışlı'dan çekilmesi halinde bunların Kürtlere karşı koyabilmek için ÖSO'nun tarafına geçmesi olasılığı güçlüdür.

Sonuç olarak 19-23 Temmuz tarihleri arasında Suriye'nin kuzeyinde Kürtlerin çoğunlukta olduğu bazı önemli şehirler ve daha küçük yerleşim birimleri 12 Temmuz'da oluşturulan ittifakın eline geçmiştir. Bundan sonra 25 Temmuz'da Kamışlı'da KUK ile Halk Meclisi arasında yapılan toplantının sonucunda "Batı Kürdistan Üst Kurulu" oluşturulduğu bildirilmiştir. Erbil Anlaşması'na göre oluşturulan bu kurulda 5'i KUK 5'i PYD'den 10 kişi bulunmaktadır. Kurulun üyeleri KUK'tan Ahmet Süleyman (önceki KUK Başkanı), Siud Mele, İsmail Hame (şimdiki KUK Başkanı), Nasreddin İbrahim (SKDP'nin lideri) ve Muhittin Şeyh Ali (Kürt Demokratik Birlik Partisi); PYD'nin adı-

na Aldar Celil (Tev-Dem), Ronahi Delil, Salih Muslim (PYD eşbaşkanı), Sinem Muhammet ve Abdulselam Ahmet'tir. Ancak, Kürtler arasındaki bu birlik ve beraberlik mesajları kısa sürede yerini eleştirilere bırakmıştır. KUK'un önde gelen partilerinin liderleri açıkça PYD'yi Erbil Anlaşması'na uymadığını ve tüm bölgeleri kendi tekeline aldığını ileri sürmüşlerdir. SKDP lideri Abdülhekim Beşar ve KUK'un şu andaki lideri İsmail Hame bu konuda açıkça eleştiriler getirirken aslında Kürt bölgelerinin tam olarak rejimin kontrolünden çıkmadığını dahi iddia etmişlerdir.²⁷ Dolayısıyla gelinen noktada kısa süre içinde Kürt partileri arasındaki ittifakın yerini karşılıklı eleştirilere bıraktığı ve taraflar arasındaki güç mücadelesinin sona ermediği görülmektedir.

Sonuç

Suriye'de uzun zamandan beri devam eden, kendi iç dinamikleri olan ve bölgesel gelişmelerden etkilenen bir Kürt hareketi bulunmaktadır. Bu hareketin farklı aktörlerine bakıldığında pek çoğunun çok iyi örgütlenmiş güçlü partiler olmadığı görülmektedir. Tamamına yakını lider merkezli olan partiler parti içi anlaşmazlıklarda kısa sürede dağılmakta ve aynı adı taşıyan "yeni" partiler kurulmaktadır. Bu partilerin çoğu Suriye rejiminin geleceği ve Kürtlerin talepleri konusunda farklı görüşlere sahiptir. Ancak son dönemde özellikle KUK içinde görüşleri ortak hale getirme çabası bulunmaktadır. Fakat KUK'un tersine PYD hem örgütlülük hem de siyasi hedefleri açısından çok daha hazırlıklı görünmektedir.

Bölgenin toplumsal ve siyasi yapısı ile coğrafi ve demografik özellikler dikkate alındığında kısa ve orta vadede Esad Yönetimi değişse dahi Suriyeli Kürtler'in bağımsız bir devlet kurma olasılığı bulunmamaktadır. Bununla birlikte 19 Temmuz sonrası yaşanan gelişmeler Suriye'de bir Kürt bölgesi oluşabileceğini ve bunun özerk ya da federal bir hal almasının mümkün olduğunu göstermektedir.

Suriye'de yaşayan diğer halklar gibi uzun süredir baskı altında olan Kürtlerin yeni bir Suriye'de daha geniş özgürlükler ve siyasi yapıda doğrudan yer almayı talep etmesi kadar doğal bir talep yoktur. Bu nedenle, şu ana kadar Suriyeli diğer muhalif gruplar ile Kürt hareketlerin bir arada hareket etmesi önemlidir. Suriye Kürtleri Arap muhalefet hareketleri tarafından dışlanmaya devam edildiği sürece Kürt partileri ya radikalleşmek ya da sahayı PYD'ye bırakmak durumunda kalmaktadır. Suriye'de Kürtlerin sistem içinde tutulması ve Türkiye'ye zarar verecek bir ortamın oluşmaması için Arap muhalefet örgütlerinin tutumu hayati önem arz etmektedir.

Türkiye, Suriye Kürtleri ile doğrudan ve dolaylı ilişkiler geliştirmelidir. Bu ilişki geliştirme sürecinde diyalogun artırılması şarttır. Eğer Türkiye PKK'nın Suriye Kürtleri arasında etkinliğinin daha da yayılmasını engellemek istiyorsa, Suriye Kürtleri'nin yeni Suriye'de siyasal sisteme doğru bir biçimde entegre olmasının sağlanması gerekmektedir.

EK - 1: SURIYE KÜRT PARTİLERİ YETKİLİLERİ İLE YAPILAN RÖPORTAJLAR

1. KÜRT BİRLİK PARTİSİ (YEKİTİ) POLİTBÜRO ÜYESİ ABDULBAKİ YUSUF İLE RÖPORTAJ

ORSAM: Bize kendinizi ve partinizi tanıtır mısınız?

Abdülbaki Yusuf: Adım Abdülbaki Yusuf Suriye Kürt Birlik Partisi politbüro üyesi ve KBH temsilcisiyim. Partimiz üç partinin bir araya gelmesiyle 1992'de kuruldu. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte yeni bir parti ihtiyacı doğurmuştu. Bu ihtiyaca binaen ayrı bir mücadele yöntemiyle harekete geçen insanlar bu partiyi kurdu. Sivil bir ayaklanma yoluyla amacımıza ulaşabileceğimize inandık. Bu nedenle 1992'den beri Suriye'de Kürtlerin haklarının verilmesi için mücadeleye başla-

dık. O tarihten itibaren 358 üyemiz hapsedildi. 2002'de Suriye Parlamentosu önünde gösteri yaptık. Suriye'de ekonomik ve politik olarak yeni bir yol haritası istedik. Suriye'nin bütünlüğü çerçevesinde Kürt Sorunu'nun barışçıl ve demokratik bir biçimde çözülmesini amaçladığımızı ve aydınlarımızın hapisanelerden çıkarılmasını istediğimizi belirttik. Biz o dönemde dahi, Suriye'deki sorunların barışçıl yollarla ve demokratik yollarla çözülmesi amacımızı dile getirdik. Bizim partimiz bir çeşit yuvarlak masa gibi ortak karar verme yolunu tercih etmiştir. bu nedenle liderliğimiz dönemlere göre değişmektedir. 2000-2003 yılları arasında partinin genel sekreteri bendim. Şimdi ise partimizin genel sekreteri İsmail Hami'dir. Partimiz halihazırda Suriye Kürt Ulusal Konseyi üyesidir.

ORSAM: Kürtlerin geleceği için partinizin beklentisi ve isteği nedir?

Yusuf: Suriye'nin önünde önemli bir değişim süreci durmaktadır. Suriye'deki devlet merkezi yönetimi başarıyla yönetememiştir. Bize göre, gelecekteki Suriye demokratik olmalıdır. Gelecekte Suriye'nin tüm etnik gruplarının bir araya gelebilmesi anayasal ve ademimerkezîyetçi sisteme sahip olmalıdır. Kürt Sorunu içinse, Kürt kimliğinin anayasada tanınması ve Kürtler ile Arapların ortak olarak tanındığı bir yapının hakim kılınmasını istiyoruz. Kürtlerin çoğunluğunun olduğu bölgelerde kendi kendilerini yönetmelerini talep ediyoruz. Kürtlerin çoğunluğunun olduğu bölgelerde Şam'dan ya da Dara'dan bir Arabin bizi yönetmesini istemiyoruz.

ORSAM: Mevcut gösterilerin Beşar Esad Yönetimi'ni devirebileceğini düşünüyor musunuz?

Yusuf: Tek başına yeterli değil, ancak önemli bir faktör olabilir. ayaklanmalar rejimin devrilmesinde en önemli rolü oynayacaktır. Ama bölgesel güçlerin ve büyük devletlerin önem-

li bir rol oynaması önemli olacaktır. Şu anda Suriye'de bir iç savaşın eşliğindeyiz. Devlet halka karşı silah kullanırken, halk da kendini savunmaya başlamıştır. Şu andaki çatışmalar bir iç savaş gibi görünmektedir. Bu çatışmanın ileride bir mezhepsel savaşa dönüşmesi ihtimali çok güçlüdür.

ORSAM: Bu tür bir ortamda Kürtler kendini nereye koyacaktır?

Yusuf: Bu tür bir durum Suriye'deki tüm gruplar için son derece kötüdür. Bu tür bir iç savaş olursa bölge ülkelerinin ve dış güçlerinin bu süreç içindeki yeri artar. Bu tür bir iç savaşı istemediğimiz gibi göstericileri koruyan bir yapının hazırlanmasının yararlı olacağını düşünüyoruz. Bunun için uluslar arası güçlerin bir araya gelip bir güvenli bölge yaratması yararlı olacaktır. Bu tür bir tampon bölgenin gerçekleştirilmesinde büyük bir ihtimalle en önemli rolü Türkiye oynayacaktır. Irak ve Ürdün gibi devletler bu rolü oynayabilecek durumda değildir. Türkiye ise önemli bir devlettir ve NATO üyesidir.

ORSAM: Suriye Kürtleri arasında pek çok partinin kurulmuş olduğu görülüyor. Bunun nedeni nedir?

Yusuf: Suriye bir güvenlik devleti olarak partiler üzerinde çok önemli bir rol oynadı. Demokrasinin yoksunluğu ve yönetimin otoriter rejimin tutumu nedeniyle bu kadar çok sayıda parti oluştu. Ancak bugün partilerin büyük bir kısmı Kürt Ulusal Konseyi içinde birleşmiştir.

ORSAM: Kürt ve Arap muhalefeti arasındaki ilişkiler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yusuf: Suriye'de uzun yıllar boyunca rejim muhalefetin oluşmasına izin vermemiştir. Muhalifleri hapislerde çürütmüştür. Her-

hangi bir muhalif partinin ofisinin olmasına bile izin vermemiştir. Bu nedenle bütün muhalif partilerin sadece adı vardır. Somut bir varlıkları son derece zayıf kalmıştır. Rejimin diktatöryel politikaları muhalif hareketleri yok etmiştir. Kürtler olarak bizim durumumuz biraz farklıdır. Çünkü, devlet bize ne kadar baskı uyularsa, millet bize o kadar destek vermiştir. Her zaman Suriye'deki yapı kendi zihniyetini halkın zorla aşılmasına çalışmıştır. Geçmişten bugüne Kürtler Arapların düşmanı olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Kürtlerin Suriye'yi bölmek istediği korkusu yaratılmak için uğraşmıştır. Bu nedenle halkın içinde de bize karşı olan düşünceler yeşertildi. Bizim kendi kimliğimizden vazgeçmemizi ve Arap olduğumuzu söylememizi beklediler. Ama biz bunu asla kabul etmedik. Bu nedenle Arap muhalif hareketleriyle geçmişte uzlaşmamış çok güç olmuştur. Oysa şu anda ayaklanmaya önderlik eden bazı Araplar pankartlarını bile bazen Kürtçe yazıyorlar. Humus ve Dara'da bile bize destek çıkabiliyor.

ORSAM: İki ayrı muhalif konsey arasındaki ilişkiler nasıldır?

Yusuf: Ben, Suriye Ulusal Konseyi'nin kurucularından birisiyim. Biz iki Konsey'in uzlaşıp, ortak bir yol haritası ortaya çıkarmasını istiyoruz.

ORSAM: Bu ortaklık siyasi ve diplomatik mi olacaktır? Yoksa, askeri bir birliktelik de söz konusu mu?

Yusuf: Şu ana kadar askeri bir ortaklık gündeme gelmemiştir.

ORSAM: Türkiye'nin Suriye politikası hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yusuf: Türkiye büyük bir güç ve komşu bir ülkedir. Türkiye'nin Suriye politikası önceleri Suriye halkı üzerinde önemli bir etki yarattı. Ayaklanmalarda Türkiye bayrağı dalgalan-

dı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerine destek büyüktü. Fakat, son dönemde Türkiye'nin etkisinin azaldığı söylenebilir. Daha önce Türkiye Suriye'deki meseleyi kendi iç meselesi gibi gördüğünü ve halkın öldürülmesine izin vermeyeceğini söylemiştir. Ama birkaç gün önce çok sayıda Suriyelinin öldürülmesine rağmen güçlü bir tepki gelmedi. Bu nedenle etkisinin azaldığı söylenebilir.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

2. KÜRT DEMOKRAT PARTİSİ EL PARTİSİNİN KUZEY IRAK TEMSİLCİSİ BEHÇET BEŞİR RESUL İLE RÖPORTAJ

ORSAM: Bize kendinizi ve partinizi tanıtabilir misiniz?

Behcet Beşir Resul: Adım Behcet Beşir Resul, Suriye Kürt Demokrat Partisi El Parti kuzey Irak temsilcisiyim. Partimiz 1957'de kurulmuştur. Suriye'de kurulan ilk Kürt partisidir. Fakat daha sonra parti içinde bazı ayrılmalar olmuştur. Şu anda bizim partimizin lideri Nasreddin İbrahim'dir. Partimizin temel ilkeleri laiklik ve demokrasidir. Temel amacımız Suriye'yi demokrasiye getirmek ve Suriye'deki tüm etnik ve dinsel gruplarla demokratik bir ortamda barış içinde yaşamaktır. Partimiz, Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin üyesidir.

ORSAM: Suriye'nin geleceği nereye gitmektedir?

Resul: Suriye güçleri hala ayaklanmaya karşı kuvvet kullanmaya devam etmektedir. Suriye yönetimi şu anda halkın, önceden görev yapmış yetkililerin ya da komşu ülkelerin önerilerini dikkate almamaktadır. Suriye Yönetimi askeri gücünü kullanarak katliamlarını sürdürmektedir. Bu şekilde devam ederse Suriye Yönetimi kendi kendisini bitirecektir. Bir gerçek vardır; o da Suriye halkının haklarından vazgeçmeyeceği ve sonuna kadar hakkını ara-

maya devam edeceğidir. Suriye halkı ne kadar kayıp verirse versin, ayaklanmayı sürdürecektir. Sonunda mutlaka zafer Suriye halkının olacaktır.

ORSAM: Sizin partinize göre Suriye Kürtlerinin sorunlarına nasıl çözüm bulunabilir?

Resul: Suriye’de KUK oluşum aşamasındayken bizim de parti olarak bu Konsey çerçevesinde bazı isteklerimiz oldu. Konsey oluşuktan sonra ise artık bu kurum çerçevesinde alınan kararları takip ediyoruz. KUK’un isteklerinden en önemlisi, Suriye’nin bütünlüğü çerçevesinde Kürt halkının haklarının verilmesidir. Rejim devrildikten sonra büyük bir ihtimalle yeni bir referandum yapılacağına inanıyoruz. Burada Kürt halkın isteklerinin ne olduğu belirlenecektir. Ancak şunu söyleyebilirim ki, bu istekler Suriye’nin toprak bütünlüğü çerçevesinde olacaktır. Bu nedenle, diğer muhalefet partilerinden de şimdiden istek ve taleplerini açıkça belirlemelerini ve böylece Suriye’nin toprak bütünlüğüne zarar gelmesinin önlenmesini istiyoruz. Önemli bir noktaya işaret etmek istiyorum. Biz daha önce Irak ve İran Kürtleri’nin yaşadığı tecrübeleri gördük. Örneğin, Humeyni döneminde Şah’a karşı ayaklananların arasında Kürtler de vardı. Fakat, Humeyni iktidara gelince Kürtlere verdiği sözleri bir kenara bıraktı ve onları iktidardan dışladı. Aynı biçimde Irak Kürtleri de benzer bir tecrübe yaşadı. O yüzden biz de Suriye muhalefetine şunu söylüyoruz. Biz de Suriye muhalefetinin bir parçasıyız ancak haklarımızın şimdiden anayasal olarak tespit edilmesini istiyoruz.

ORSAM: Beşar Esad Yönetimi devrilirse Kürtlerin nasıl bir yönetime sahip olmasını istiyorsunuz?

Resul: Eğer Esad yönetimi devrilirse Kürtler ya federalizm ya da özerk bölge talep edecek-

tir. Bu özerk bölge Kürt Bölgesel Hükümeti gibi olabilir. Biz federal bölgeden yanayız, çünkü bizim gördüğümüz kadarıyla federal bölge daha başarılı bir tecrübendir.

ORSAM: Suriye Ulusal Konseyi ile Kürt Ulusal Konseyi arasındaki ilişkiler nasıldır?

Resul: Son zamanlarda ilişkilerimizde önemli bir düzelme meydana geldi. Burhan Galyun’un liderliğindeki Suriye Ulusal Konseyi ile görüşmelerimiz devam ediyor. Fakat tam bir anlaşmaya vardığımızı söyleyemeyiz. Aramızda iki önemli sorun var: Birincisi onlar bizim Suriye Ulusal Konseyi’ne üye olmamızı istiyorlar, biz ise KUK’un devamını istiyoruz. Varlığımızı korurken diğer muhalif gruplarla da anlaşmaya varmayı umuyoruz. Böylece bu yönetimi devirmeyi ve kan dökülmesini durdurmak istiyoruz.

Suriye Ulusal Konseyi’nin Kürtlerin haklarına daha fazla özen göstermesini isterdik, ancak hala Baasçı zihniyetten kurtulabilmiş değillerdir. Biz Suriye Kürtleri öteden beri bu yönetime karşı mücadele ettik ve çok sayıda kayıp verdik. Ancak, geçmişte mücadele ettiğimize benzer bir zihniyetin hala yaşadığını görüyoruz. Biz Suriye’nin bu zihniyetin dışında demokratik, ademi merkezîyetçi ve parlamenter bir ülke olmasını istiyoruz.

ORSAM: Beşar Esad Yönetimi’nin mevcut gösterilerle ya da yürütülen silahlı mücadele ile devrilebileceğini düşünüyor musunuz? Yoksa Yönetimi’n değişmesi için bir uluslararası müdahale gerekir mi?

Resul: Bu yönetimin çok önceden değişmesi gerekirdi. Fakat, işkenceler baskılar ve diğer kötü uygulamalar istihbarat ve güvenlik güçleri tarafından insanların ayaklanmasını engellemiştir. Bu baskılar yüzünden 12 Mart 2004’te Kürt halkı bir ayaklanma gerçekleştirdi. Bu ayaklanma ile Kürtler yaşadıkları

bölgeleri kontrolüne almışlardı. Fakat, diğer milletler bizimle işbirliği yapmadığı için ancak 1 hafta kadar kontrol altında tutabildik. Rejim güç kullanarak bu bölgeleri yeniden ele geçirdi ve 40 gencimizi kaybettik ve 450 – 500 kişi yaralandı 5000 kişi gözaltına alındı. Aynı zamanda Suriye yönetimi bize ambargo uygulamaya başladı ve bu nedenle 600000 kadar Kürt Şam ve Halep'e göç etmek zorunda kaldı. İnsanlar evlerini terketmek zorunda bırakıldılar. Aynı olaylar 1980'lerde Hama'da Arap kardeşlerimizin başına da gelmişti. O yıllarda da binlerce insan öldü ve onbinlercesi tutuklandı. Aradan uzun yıllar geçtikten ve Arap Baharı bölgeye geldikten sonra bu durum Suriye milletinin korkusunu yenmesine neden oldu. Bu nedenle hemen hemen tüm bölgelerde ayaklanma başladı ve kayıpları kimse önemsemiyor artık. Ayaklanma onur mücadelesine dönüştü. Hiçbir komşu ülkenin ya da diğer ülkelerin bize kışkırtması olmamıştır. Fakat biz komşu ülkelere teşekkür ediyoruz ki, bize yardımcı oluyor ve göçmenlerimizi ağırlıyorlar.

ORSAM: Bugünlerde uluslararası basında Suriye'de bir tampon bölge kurulması haberleri yayınlıyor. Bu tür bir bölgenin kurulması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Resul: Biz, komşu ülkeler ve diğer ülkelerden ayaklananlar için bir koruma istiyoruz, fakat Suriye'nin iç işlerine müdahale edilmesine karşıyız. Çünkü eğer bir askeri müdahale olursa kurunun yanında yaş da yanacaktır. Fakat, komşu ülkelerin Suriye halkını korumasını, yardımcı olmasını ve Suriye yönetimine baskı uygulamasını istiyoruz. Eğer BM'nin geçmişte Irak'ta uyguladığı gibi bir güvenli bölge kurulursa bu bizim için de uygun olacaktır. Ancak bu güvenli bölgeyi ancak tek bir koşulda kabul ederiz. Uçuşa yasak bölge uygulaması yapılsın ama yabancı ülkeler bu bölgeye askeri güç getirmesinler.

ORSAM: Beşar Esad Yönetimi ne kadar devam edebilecektir?

Resul: Şu andaki yönetimin ayakta durmasının nedeni dış destekçilerinden aldığı yardımlardır. Bu destekçiler ise Rusya, Çin, İran ve Hizbullah'tır. Eğer bu askeri ve maddi yardımlar olmasa iktidar ayakta kalamazdı. Fakat bunu görüyoruz ki, artık iktidarın birkaç bölge hariç birçok bölgede gücü kalmamıştır. Her geçen gün daha fazla bölge Suriye yönetiminin kontrolünden çıkmaktadır. Fakat, uluslararası kamuoyundan Suriye konusunda gerçekçi bir destek görmüyoruz.

ORSAM: Yaklaşık Erbil'de Kürt muhalefetinin büyük bir kısmını biraraya getiren bir toplantı yapıldı. Fakat bazı Kürt partileri bu meclise katılmadılar. Dolayısıyla Suriye Kürtlerinin de hepsinin birarada hareket etmediğini görüyoruz. Bu sorunu Suriye Kürtleri nasıl çözmeyi düşünüyorlar?

Resul: Bu kongre Suriye dışında yaşayan Kürtler içindi. Siyasi bir kongre değildi. Kongreye 25 ülkede yaşayan Suriye göçmeni Kürtler katıldı. Asıl hedefimiz, bu ayaklanmayı nasıl desteklenebileceği ve basında Kürt muhalefetinin daha fazla yer alabileceği sorunlarına yanıt bulmaktı. Bu nedenle tüm partileri bu kongreye davet ettik. Fakat bazı partiler bu davete katılmadılar. Bunların arasında en önemlisi PYD idi. Kongrede, partilerin KUK çerçevesinde siyasetlerini birleştirmesi kararının alınması çok önemli bir kazanım oldu.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

3. SURİYE KÜRT DEMOKRATİK İLERİCİ PARTİSİ KUZAY IRAK SORUMLUSU ALİ ŞEMDİN İLE RÖPORTAJ: SURİYE'DE KÜRTLERİN KENDİ BÖLGELERİNDE KENDİLERİNİ YÖNETMELE-RİNİ İSTİYORUZ”

ORSAM: Bize kendinizi ve partinizi tanıtabilir misiniz?

Ali Şemdin: Adım Ali Şemdin. Suriye Kürdistan Demokratik İlerici Partisi'nin üst düzey yetkilisi ve Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki temsilcisiyim. Partimizin başkanı olan Abdülhamit Derviş aynı zamanda SKDP'yi 14 Haziran 1957'de ilk kuran kişilerden birisidir. Kurduğumuz günden bu yana Suriye'de barış ve demokrasiyi sağlamak için mücadele etmekteyiz. Bizim Suriye'den istediğimiz, Suriye'de Araplardan sonra sayıca ikinci büyüklükteki millet olarak (yaklaşık 3.5 milyondan fazladır) Baas diktatörlüğünün kurduğu düzenin sona erdirilmesi için mücadele ediyoruz. Suriye'de parlamenter ve demokratik bir sisteme geçmek istiyoruz. Suriye'nin gelecekteki anayasasında Kürtlerin haklarını savunabilmek için özerklik talep ediyoruz.

ORSAM: Bahsettiğiniz özerklik Irak'taki gibi bir hakkımı içeriyor?

Şemdin: Federalizm bizim için uygun değildir. Parlamento gibi kurumları olan bir federalizm istemiyoruz. Suriye'de demokratik, çoğulcu ve parlamenter bir sistem inşa etmek için yeni anayasada Kürtlerin varlığın tanınması sağlanmalıdır. Kürtlerin kendi bölgelerinde kendilerini yönetmelerini istiyoruz. Bu Irak'taki gibi bir federal sistem çerçevesinde değil, Suriye'ye özgün ademi merkezîyetçi bir siyasi sistem çerçevesinde olmalıdır. Federalizme yakın bir sistem ama tam anlamıyla federalizm değil. Bizim durumumuzun Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki durumdan farklı olduğunu düşünüyoruz. Biz Kürt partileri olarak Suriye'deki Kürt bölgelerinde kendimizi yönetmek istiyoruz. Bu bir çeşit özerklik sayılabilir. Federalizmi yeni hükümet bunu kabul etmeyecektir. Özetle, Kürt bölgelerinin bizim tarafımızdan yönetildiği, ülke genelinde ise Kürtlerin kendi nüfusları oranında ülke yönetimine katıldığı bir yönetim amaçlıyoruz. Ayrıca Suriye'nin gelirlerinin Kürtlerin yaşadığı bölgelere de aktarılmasını istiyoruz. Suriye'deki ikinci büyük millet olarak kültürel,

sosyal ve siyasi haklar talep ediyoruz. Kürtlerin kendi dillerinde eğitim hakkı olmalı. Bir bölge kurmak bizim gündemimizde yok.

ORSAM: Bunun nedeni Suriye'de Kürtlerin farklı bölgelerde yaşıyor olması mı?

Şemdin: Suriye'de Kürtler Türkiye sınırındaki Haseke ve Cezire'de yaşıyorlar. Ayrıca Halep'in bir parçası olan Kovane ve Afrin'de yaşıyorlar. Yani üç Kürt bölgesi var. Haseke-Cezire bir bölge, Afrin bir bölge ve Kovane bir bölge. Kürt nüfusunun çok büyük bir kısmı buralarda bulunmaktadır. Bu nedenle kısmen söylediğiniz doğru. Ancak başka nedenler de var.

ORSAM: Beşar Esad yönetimin reform yapabileceğine inanıyor musunuz? Yoksa ancak rejim devrilirse mi yeni bir düzen gelebilir?

Şemdin: 4 ay önce reformun başarılı olması şansı bitti. Rejimin reform yapma şansı vardı ama kullanamadı. Suriye halkı, Arap Birliği ve uluslararası toplum birçok kez reform yapması için ona şans verdi ama rejim bunu kullanamadı.

ORSAM: Esad Yönetimi Kürtlere yönelik olumlu adımlar atmaya çalıştı. Kimlikler dağıttı ama yeterli olmadı mı?

Şemdin: Söz verdi ama pratik adımlar atmadı. Propaganda olarak birşeyler yaptığı doğru ama uygulamada yapmadı. Asıl olarak yaptığı Kürt ve Arap muhalefeti arasındaki ilişkiyi yönetmeye çalışmaktı. Bu kimlikleri vermesinin nedeni Kürtlere haklarını vermek değil Araplardan ayırmaya çalışmaktı. Kürtler, Suriye'de politikayı en iyi anlayan millettir. Önemli tecrübeleri vardır. Çünkü yarım yüzyıldır bir tiranlık rejimi tarafından baskı altında yaşamaktadırlar. Kürtler rejimin kendi planlarını nasıl uyguladığını anlamaktadırlar.

ORSAM: Bu gösterilerle Beşar Esad rejimin devrileceğine inanıyor musunuz?

Şemdin: Beşar Esad'ın devrileceğinden kuş-kumuz yok. Sorun ne zaman devrileceğidir. Nasıl devrileceğine dair çeşitli senaryolar vardır. Ancak hangi senaryo ile devrileceği belli değildir. Esad, baştan beri sorunu askeri yöntemlerle çözmeye çalışmıştır. Suriye halkı ise ilk günden beri onurlarını kurtarıncaya ve özgürlüğünü elde edinceye kadar vazgeçmemeye karar vermiştir. İsyanın nasıl sona ereceğini bilemem. Ama Beşar Esad'ın ülkeyi eskiden yönettiği gibi yönetemeyeceği kesindir. 7000'den fazla insan göz göre göre öldürülmüştür. Binlerce kişi hapisanededir.

ORSAM: Muhaliflerin gösterilerle ya da Suriye ordusuna saldırarak rejimi devirebileceğine inanıyor musunuz?

Şemdin: Silahlı mücadele Suriye'nin felç olmasına neden olacak en büyük tehlikedir. Beşar Esad, ülkenin bu seviyeye gelmesi için çaba sarfetmektedir. Uluslararası sessizlik ve insanların günlük olarak öldürülmesi insanları silahlanmaya ve kendilerini savunmaya zorlamaktadır.

ORSAM: Hangisi daha kötü uluslararası müdahale mi yoksa silahlı çatışma yoluyla devrilme mi?

Şemdin: En iyisi Beşar Esad'ın kendi isteğiyle ayrılmasıdır. Biz iç savaş görmek istemiyoruz. Uluslararası güçlerin yasal bir yolla ve BM aracılığıyla sürece dahil olabilir. Fakat, Suriye'deki gelişmelere büyük güçler müdahale ederse bu iyi bir çözüm olmaz. Biz gelişmelerin BM'nin gözetiminde olmasını istiyoruz

ORSAM: Arap Birliği Planı gibi bir çözüm mü istiyorsunuz?

Şemdin: Libya ve Mısır gibi olmalı, Irak başarılı değildi. Arap Birliği'nin kararı Beşar Esad'a zaman kazandırıyor. En iyi çözüm Suriye dosyasını BM'ye göndermek ve bir güvenli bölge kurmak. Bu yapıldıktan sonra Suriye ordusu ikiye bölünecektir. Yani, demek istediğim Suriye ordusunun hepsi rejimin yanında değil. Ama güvenli bölge olursa bu durum değişebilir. Suriye ordusundaki ciddi fikri ayrılıkları var. Fakat ayrılıp da gidebilecekleri ve operasyonlarını yürütebilecekleri bir bölge yok.

ORSAM: Suriye'deki Kürt hareketlerinin büyük bir kısmı Beşar Esad yönetimin değişmesini istiyor ama gösterilerin sayısı diğer bölgelere daha az. Bunun nedeni nedir?

Şemdin: Bu bilgi doğru değil. İnsanların öldürülmesiyle gösterilerin sayısı arasında bağlantı kurulması doğru değil. Bizim gösterimizin sayısı az değil, fakat biz kendi bölgemizde güçlü olduğu için insanları istediği gibi öldüremiyor. Kürtler daha medeni olduğu ve gösterilerini kontrol etmeyi becerebildiği için gösterilerde sorun daha az çıkıyor. Ayrıca Kürtler en güçlü muhalefettir. Çünkü Kürt hareketi insanları örgütleme bağlamında daha örgütlüdürler. Rejim Kürtleri bu oyunun dışında tutmak istiyor. Son 10 ayımızda biz Kürtlerin sesini örgütlemekle meşguldük. Seviniyorum bunu yapabildik. 26 Ekim 2011'de Suriye'de 1. Kürt kongresi yapıldı. Bu kongrenin adı Suriye Kürt Ulusal Kongresi'dir. Bu toplantıya 254 kişi ve 11 parti katıldı. Ayrıca gençler birliği gibi örgütler katıldı.

ORSAM: Erbil'de yapılan toplantı yararlı geçti mi? Amacına ulaştı mı?

Şemdin: Ben bu konferansı hazırlayan yetkililerden birisiyim. Kongrenin amacı dışarıdaki bütün Kürt güçleri bir araya getirip düzenli bir hale sokmak ve faaliyetleri daha üst seviyeye taşımaktı. Bütün ayrı grupları bir araya

getirerek genellikle Suriye'deki devrime katkı vermelerini sonra da Kürt muhalefetine aynı şekilde destek vermelerini sağlamak amaçlanıyordu. Kongre 28-29 Ocak 2011 tarihlerinde 2 gün sürdü. 27 ülkeden 254 kişinin katılımı vardı. Siyasal partilerin dışında, Gençler ve Kadınlar Birliği temsilcisi gibi gruplar da toplantıya katıldı. 27 ayrı ülkeden temsilciler katıldı. Kongre bittikten sonra bir bildiri yayınlandı. Bu nedenle kongrenin başarılı geçtiğini düşünüyorum. Kamışlı'daki kongreden sonra bu ikinci kongreydi. Kamışlı'daki Kongre Suriye'deki güçleri biraraya getirmeyi Erbil'deki Kongre ise yurtdışındaki güçleri biraraya getirmeyi amaçlıyordu. Sayın Mesut Barzani'nin son toplantıda belirttiği gibi yakında bir büyük Kürt Kongresi toplanması planlanmaktadır. Bu toplantıda bütün Kürtlerin güçleri biraraya getirilip, Kürtlerin söylemleri birleştirilecektir. Bunun başarılı olup olmayacağını bilmiyorum.

ORSAM: Kürt muhalefetesinin diğer Suriyeli muhalefet partileriyle ilişkisi nasıldır

Şemdin: İlişkilerimiz iyiye gitmektedir. Suriye'de hiçbir muhalif grup tek başına başarılı olamaz. Olayların başlamasından bu yana Arap muhalefeti ve Kürt muhalefetesinin faaliyetleri karşılaştırıldığında Arapların düzenli bir biçimde çalışmadığı görülmektedir. Birçok farklı oluşum içinde sadece Müslüman Kardeşler örgütlü bir şekilde faaliyet göstermiştir. Onlar da 1980lerde yedikleri büyük darbeden sonra Suriye'nin dışına kaçmışlardır. Son 10 ay içinde Arap muhalefeti düzenli bir örgüt olabilmek için faaliyet gösterdiler. Bu toplantılar sonucunda Burhan Galyun'un liderliğinde Suriye Ulusal Konseyi (SUK) oluşturuldu. Bu oluşumun içinde Müslüman Kardeşlerin güçleri fazlayken ülkenin içinde Arap milliyetçileri daha güçlüdür. Bunlar da Hasan Abdülazim'in başkanlığında Ulusal Demokratik Değişim Koordinasyon Komitesi'ni oluşturdular. Bu iki grup, Arapların muhale-

fetine öncülük ettiler. Biz ise Kürtlerin muhalefetine önderlik etmek istedik ve başardık. Yani 3 temel muhalif grup var, SUK, Ulusal Demokratik Değişim Koordinasyon Komitesi ve Kürt Ulusal Konseyi (KUK). Bizim görüşümüz Kamışlı Kongresi'nin ardından şöyle belirginleşti. Bu rejim devrilmelidir. Beşar Esad ile hiçbir zaman uzlaşmayacağız. Fakat, tüm muhalefet partileri biraraya gelir Esad ile görüşürse o zaman biz de bu görüşmeye dahil oluruz. Sürekli olarak toplantılar yaptık ama şu ana kadar Araplar Kürtlerin haklarını kabul etmemişlerdir. Biz de Kürt Bloku olarak değişimi istiyoruz, ama her tür değişimi kabul etmiyoruz. Kürtlerin haklarını verecek bir değişimin gerçekleşmesini istiyoruz. Liderimiz, Abdulhamit Derviş bir süre önce Kahire'de Burhan Galyun ve Hasan Abdülazim ile ayrıca Arap birliği Genel Sekreteri Nebil El Arabi ile de biraraya gelmiştir. Bunların hepsi Kürtlerin olmadığı bir değişimi istemediklerini söylemişlerdir. Temelde Kürtlere verdikleri temel hak vatandaşlıktır. SUK, anayasada Kürtlerin ikinci millet olarak kabul edilmesini destekleyeceğini söylemiştir. Kürtler de yeni demokratik rejimde yeni bir rol oynayabileceklerini kabul etmişlerdir. Ancak biz Kürtler olarak Suriye'nin birliği çerçevesinde Kürtlerin özerkliğini kabul etmelerini talep ediyoruz. Onlarla ilişkilerimiz iyi ama Kürtlerin haklarını tamamen kabul etmemişlerdir. Şurası kesindir ki, Kürtler olmaksızın Suriye'de değişim gerçekleştirilemez. Kürtlerin birçok partisi olsa da aralarında birlik olabilmışlerdir. Fakat, bu Araplar için geçerli değildir.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

4. KÜRT DEMOKRATİK BİRLİK PARTİSİ KUZAY IRAK TEMSİLCİSİ MAHMUT ALİ MUHAMMED İLE RÖPORTAJ: "SURIYE'DE KÜRTLER İÇİN ÖZERKLİK İSTİYORUZ"

ORSAM: Kendinizi ve partinizi tanıtabilir misiniz?

Mahmut Ali Muhammed: Adım Mahmut Ali Muhammed. Kürt Demokratik Birlik Partisi'nin politbüro üyesi ve KBH'deki temsilcisiyim. Partimiz 1957'de kurulan Suriye Kürt Demokratik Partisi'nden doğmuştur. 1957'den sonra yapılan kongrelerden sonra bazı bölünmeler olmuş, sonuçta 1993 yılında 5 partinin biraraya gelmesiyle partimiz bugünkü haline ve adına kavuşmuştur. Partimizin halihazırda lideri ve Genel Sekreteri Muhittin Şeyh Ali'dir. Amacımız Suriye'deki tüm Kürtleri biraraya getirmektir. Programımızda Suriye'de demokrasinin yerleşmesi ve Kürtlerin haklarının tanınması en önemli yeri tutmaktadır.

ORSAM: Suriye'de yaşanan gelişmeleri nasıl değerlendirmektesiniz? Sizce Beşar Esad Yönetimi'nin reform yapma ya da iktidarını sürdürme şansı var mıdır?

Muhammed: Şu anda Suriye'de özgürlük ve demokrasi için bir devrim mücadelesi verilmektedir. Rejim Suriye'deki gelişmeleri mezhepsel bir çatışma olarak göstermek istiyor. Böylece Suriye'de kendi yönetiminin olmaması halinde bir iç savaş olacağı izlenimini yaratmaya çalışıyor. Fakat, bu doğru değildir. Suriye'deki halk tek parti ve diktatörlük dönemine karşı devrim yoluna girmiştir. Şu anda Suriye'de yaşanan olayların tek nedeni, rejimin anti demokratik uygulamalarıdır. Suriye'de Kürt, Arap, Türkmen, Çerkez, Sünni, Şii biraraya gelmiş ve rejimi devirmeye çalışmaktadır. Laik, demokratik, anayasal ve ademi merkezîyetçi bir sistemin kurulması için halk sokağa dökülmüş durumdadır.

ORSAM: Halkın sokağa dökülmesi rejimin devrilmesi için yeterli olacak mıdır? Rejim mevcut çatışmalar ya da gösterilerle devrilebilecek midir?

Muhammed: Mevcut olaylar rejimin devrilmesi için yeterli değildir. Tek başına halkın

gücü bu tür bir devrimin başarıya ulaşması için yeterli olmayabilir. Fakat, öte yandan biz dış güçlerin müdahale etmesine de karşıyız.

ORSAM: Gösteriler devirmeye yetmeyecekse, dış müdahaleye de karşıysanız Esad Yönetimi nasıl devrilecektir?

Muhammed: BM, AB ve Arap Birliği'nin Suriye rejimine baskı oluşturmasının sonucunda rejim zayıflayabilecektir. Bu zayıflama sonucunda halkın ayaklanmasının devam etmesi halinde rejim devrilebilecektir. Dış müdahale olursa, biz millet olarak çok büyük bir zarara uğrayacağımızı bildiğimizden buna karşıyız. Ancak mevcut araçlarla rejimin devrilmesinin çok zor olduğunun da farkındayız.

ORSAM: Beşar Esad devrildikten sonra Suriye'de bir çatışma ortamı doğar mı? Irak'taki gibi bir iç savaş çıkar mı?

Muhammed: Suriye'nin durumu komşu ülkelerden farklıdır. Suriye, Arap, Kürt, Türkmen, Çerkez, Ermeni gibi milletleriyle kardeşçe yaşamaya devam etmişlerdir. Bu Suriye'ye özgün bir yan getirmektedir. Siyasi gruplar arasında farklılık olabilir, fakat halkın arasında bu tür çekişmeler yoktur. Bugün en büyük çekişme rejimi destekleyenler ile onun karşısında olanlar arasındadır. Ancak rejimden beslenen grubun durumu, mevcut yönetimin düşmesinden sonra farklı olabilir. Fakat, rejimin devrilmesinden sonra bir iç savaş çıkabileceği düşüncesi büyük ölçüde rejimin kendisinin olmaması halinde ülkenin felakete sürüklenebileceği propagandasının sonucudur.

ORSAM: Suriye'de Kürtlerin geleceği hakkında ne talep ediyorsunuz?

Muhammed: Biz parti olarak 1993'den beri Kürtler için özerklik istemekteyiz. 26 ekim 2011'de Kamışlı'daki Konferans'ta da böyle bir karar aldık. Gelecekte, Suriye'nin içinde kala-

rak demokratik, laik, ademi merkezîyetçi bir siyasi yapı istiyoruz. Bu talepler sadece bizim partimizin değil, diğer partilerin de aynı noktaları savunduğunu görüyoruz. Kürtler yaşadıkları ülkelerde sorunlarını çözmeliler. Türkiye, Irak, İran ve Suriye’de Kürtler yaşıyor. Her bir ülkedeki Kürtler yaşadıkları sorunları bu ülkelerin sınırları içinde çözmelidir. Biz de sorunlarımızı Suriye’nin içinde çözmeyi istiyoruz.

ORSAM: 2004’teki Kamışlı Olayları, Kürtlerin istedikleri zaman Suriye’de ne kadar güçlü muhalefet yapabildiklerini göstermiştir. Bugün aynı ölçüde güçlü gösteriler olduğu söylenebilir mi?

Muhammed: Şu ana kadar ayaklanan insanların büyük bir kısmı ölümle tehdit edilmektedir. Fakat, Kürtler diğer gruplardan daha az sokağa dökülmemişlerdir. Baas Rejimi 1953’ten bugüne kadar Kürtler ile diğer milletler arasında çatışma yaşanmasını ve ayrılık olmasını istemişlerdir. Bugüne kadar dahi, Kürtler, rejim tarafından bölücü ve İsrail yanlısı olarak resmedilmeye çalışılmıştır. 2004’te Kürtler ayaklanınca rejim bu bölgede yaşayan Arapları bize karşı kışkırtmaya çalıştı. Ancak son ayaklanmalar sırasında Arapların ayaklanmasından çok kısa bir süre sonra Kürtler de ayaklandılar. Bu durum, Arapların Kürtler konusundaki fikirlerinin değişmesine katkıda bulundu. Dara’da ayaklanmaların başladığı ilk gün dahi Kürtler buraya yardım gönderdiler. Kürtlerin nüfuslarıyla ayaklanmaya katılanların sayısı oranlanırsa Kürtlerin daha çok sokağa döküldüğü görülmektedir. Bugüne kadar Beşar Esad Yönetimi’nden Kürtler olarak hem ülkenin geneline hem de Kürtlerin durumuna ilişkin taleplerde bulunduk. Ulusal düzeydeki taleplerimiz ülkedeki olağanüstü halin kaldırılması, siyasi tutukluların serbest bırakılması, ordunun sokaklardan çekilmesi ve halkın özgürce sokağa çıkabilmesi için bir yasa çıkarılmasıydı. Kürtler içinse taleplerimiz şöyledi:

Kürtlere karşı yapılan ırkçı tutumlardan vazgeçilmesi, Kürtlerin haklarının tanınması ve anayasada Suriye’nin Araplar ve Kürtler olmak üzere iki milletten ve azınlıklardan oluştuğunun yazılmasıydı. Suriye rejimi şu ana kadar Kürt bölgelerinde silah kullanmamışlardır: bunun nedeni, halka olduğundan farklı bir durum olduğunu göstermeye çalışmaktır. Rejim, Suriye’deki halka Kürtler ile kendisi arasında bir anlaşma olduğu izlenimini vermeye çalışmaktadır. Bugüne kadar Halep ve Şam’daki halk gösterilere katılmamıştır. Rejim şundan korkmaktadır. Halep ve Suriye’de toplam 600.000 Kürt yaşamaktadır. Kürtlerin yaşadığı bölgelerde halka karşı silah kullanırsa o zaman bu büyük şehirlerdeki Kürtler de ayaklanacaktır. Böylece büyük şehirlerde de sorunlar yaşanacaktır. Rejim bunu engellemek için Kürt bölgesinde silah kullanmamakta ve Kürt bölgesindeki ayaklanmaların önemini ve dozajını küçük göstermeye çalışmaktadır.

ORSAM: Suriye’de bu kadar çok Kürt partisinin bulunmasının nedeni nedir?

Muhammed: 11 partinin biraraya gelmesiyle bir Kongre oluşturduk. Böylece Suriye’deki Kürtlerin %60’ını biraraya getirmeye başardık. Farklılık güzel bir şeydir, fakat bu kadar çok parti olumlu bir gelişme değildir. Bunun nedenleri Kürtlerin geri kalmışlığı, Suriye rejiminin Kürtleri geride bırakmak için gerçekleştirdiği uygulamalar, baskıcı yönetim gibi faktörlerdir. Ancak bugün Kürtler biraraya gelmeye başlamışlardır. 11 partinin dışında Rekeftin ve Reform Hareket’lerinin de KUK’a dahil edilmesi için davetiye gönderilecektir.

ORSAM: Erbil’deki toplantının ürettiği sonuçlardan memnun musunuz?

Muhammed: Bazı eksiklikler bulunmasına rağmen Konferansın yapılmış olmasından son derece memnunuz. Özellikle yurtdışındaki

Kürtleri biraraya getirmenin amaçlandığı bu toplantının başarıya ulaştığını düşünüyoruz. Tüm bunlar Suriye'deki Kürtlerin ayaklanmasının başarıya ulaşmasında önemli bir adım olarak görülmelidir.

ORSAM: Arap muhalefeti ile KUK arasındaki ilişkiler ne durumdadır?

Muhammed: Halihazırda Arap muhalefeti bir birlik olamamıştır. Farklı Arap muhalif partileri olduğu kadar Kürtler içinde de ayrılıklar vardır. İsteğimiz, tüm muhalif partilerin biraraya gelmeleri ve ortak bir güç oluşturmaları ve mücadelelerine birlikte devam etmeleridir.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

5. SURIYE KÜRT DEMOKRAT PARTİSİ LİDERİ ABDULHEKİM BEŞAR İLE RÖPORTAJ: “SURIYE’NİN ADEMİ MERKEZİYETÇİ BİR SİSTEME SAHİP OLMASINI İSTİYORUZ”

ORSAM: Öncelikle bize kendinizi ve partinizi tanıtabilir misiniz?

Abdulhekım Beşar: Adım Abdulhekım Beşar, Suriye Kürtleri arasındaki en önemli ve en geniş tabana sahip partilerden birisi olan Suriye Kürt Demokratik Partisi'nin Genel Sekreteriyim.

ORSAM: Bize partinizin tarihinden ve geçtiği aşamalardan bahsedebilir misiniz?

Beşar: Partimiz 14 Haziran 1957'de kurulmuştur. Şu ana kadar birisi 1972'de Kuzey Irak'ta olmak üzere 10 Kongre gerçekleştirdik. Suriye'deki rejimin uygulamalarına karşı mücadelemiz uzun yıllardır devam etmektedir. Bu uzun mücadele boyunca birçok yoldaşımız tutuklanmış ve çeşitli cezalara çarptırılmıştır. 1970'li yıllarda liderlerimizin çoğu uzun süre boyunca tutuklu kalmıştır. Yaşadığımız sorunlardan sonra en son yaptığımız kongre 2007 yılında gerçekleşmiştir. Bu kongrede ben genel sekreter seçildim. 2007 yılındaki kongrenin en önemli yanı ciddi bir özelleştiriyeye sahne olmasıdır. Bu kongrede yapılan özelleştiriyeye ile amaçlarımıza ulaşamamamızın nedenleri tartışıldı. Bu kongre sonucunda başarıya ulaşamamamızın temel nedeninin düşmanlar olduğu fikri bir yana bırakıldı. Kürtlerin haklarını elde edememesinin temel nedeninin bizden kaynaklandığına ve en temel hatanın yeterli hazırlık yapılmamış olduğuna karar verdik. Ayrıca, aşiret bağları gibi nedenlerle de Kürtlerin istedikleri noktaya gelemedikleri kanaatine ulaştık.

ORSAM: Suriye'de Kürtlerin toplumsal yapısı hakkında bilgi verir misiniz?

Beşar: Bu konuda yapılmış net bir çalışma yoktur, ancak Suriye'nin dinsel ve etnik anlamda bir mozaik olduğu görülmektedir. Suriye'nin nüfusu şimdilerde 21-23 milyon civarındadır. Kürtlerin bunlar içindeki sayısı tahmini olarak 3.5 – 4 milyon arasında olduğu söylenebilir. Suriye'de Kürtler asıl olarak üç vilayette yaşamaktadır. Bunların en büyüğü Haseke'dir. Bunların dışında kalan iki bölge Ayn el Arap olarak da bilinen Kubani ve Afrin bölgesidir. Bu yerleşimlerde nüfusun çoğunluğu Kürtlerden oluşmaktadır. Bunun dışında Şam ve Halep'in merkezinde Lazkiye, İdlib ve Hama gibi yerlerin ise kırsal bölgelerinde Kürtler bulunmaktadır.

ORSAM: Suriye'de yönetim karşıtı gösterilerin her geçen gün arttığı görülmektedir. Bu gösteriler yoluyla ya da bazı silahlı grupların rejime karşı verdiği mücadele yoluyla Beşar Esad Yönetimi'nin devrilebileceğini düşünüyor musunuz?

Beşar: Rejimin ayakta kalmasının mümkün olmadığını düşünüyoruz. Bu kadar katliam ve şiddetten sonra rejim ayakta kalamaz. Za-

ten, görüldüğü gibi bu kadar güç kullanımına rağmen rejim ayaklanmayı bastıramamıştır. Fakat muhalefetin de ayaklanmanın başladığı dönemden bu yana geçen süreyi çok iyi kullanabildiği söylenemez. Bu süre zarfında özellikle Suriye Ulusal Konseyi bazı hatalar yapmıştır. Şu ana kadar Hristiyanlar ve Dürziler “devrim”e katılmamışlardır. Çünkü, Baas rejimi onları yıllar boyunca bu rejimin devrilmesi halinde yerine İslamcı bir rejimin kurulacağına ikna etmiştir. İslamcı bir Yönetimin işbaşına gelmesi onlar için büyük bir sıkıntı yaratacağından bu gruplar halen protestoları desteklememektedirler. Bunun önemli sorunlarından birisi muhalefet hareketidir. Çünkü açık bir programa sahip değildir.

Kişisel olarak Beşar Esad’ın devrilmesinden sonra Suriye’yi İslamcıların yöneteceğini düşünmüyorum. Bence Suriye’yi bütün Suriyeliler yöneteceklerdir. Fakat, rejimin bu yöndeki propagandası Suriye’de bazı çevrelerde etkili olabilmektedir. Bu propagandanın etkilerini aşmak için muhalefetin 3 yönde çalışması önemlidir. Bunlardan birincisi çok açık ve net bir programın ortaya konularak doğrudan tüm taraflarla diyaloga geçilmesi ve Suriye’nin gelecekte çok daha güzel bir yer olacağını anlatılması gerekmektedir. İkinci olarak din adamlarının bazı fetvalarda vererek Hristiyanların, Müslümanların ve diğerlerinin yeni Suriye’de eşit olacağını herkese ilan etmeleri gerekmektedir. Üçüncü olarak da bu insanlarla sahada doğrudan irtibata geçilmesi ve doğrudan vurgulanması gerekiyor. Sadece sokaklarda rejime karşı çıkmak yetmez, rejime karşı siyasi bir cephe de oluşturmak yararlı olacaktır. Bunlar yapılırsa rejimin sonunun geldiğini göreceğiz. Şu ana kadar ayaklanmaya katılanlar Sünni Araplar ve Kürtlerdir. Diğer grupların sadece entelektüel kesimleri ya da önde gelenleri ayaklanmaya destek vermekte, ancak bu gruplara bağlı olan halkın tabanda gösterilere destek vermediği görülmektedir.

ORSAM: Yaklaşık 1 yıldır Suriye muhalefetine bir parçalanmışlık durumu gözlemlenmekteydi. Arap muhalefeti kendi içinde Kürt muhalefeti kendi içinde ayrılıklar yaşıyorken öte yandan bu iki ana muhalif grubun birbirleriyle ilişkilerinde de sorunlar vardı. Bu sorun çözülebildi mi?

Beşar: Bu tür parçalanmaların diktatöryel sistemlerde yaşanması normaldir. Demokrasinin oturması çok daha iyi siyasi sonuçlar ortaya koyacaktır. Demokratik bir sistemde küçük partiler büyük partilerin içinde eriyecektir. Çünkü, bu partilerin yaşamasının gereği kalmayacaktır. Diktatörlükle yönetilen rejimlerde ise bu farklı şekilde cereyan etmektedir. Kürtler olarak hem kendi içimizde hem de diğer partilerle en doğru biçimde anlaşmalar yapmaya çalışıyoruz. 26 Ekim 2011’de Kamışlı’da yapılan toplantıda 11 Kürt partisi biraraya gelerek bir Kürt Ulusal Konseyi’ni (KUK) oluşturdular. Bu kurumun faaliyetlerinin merkezi Suriye’de Kamışlı kentindedir. Ben de ilk başkanı olarak seçildim. Yarın başkanlık dönemim sona erecektir. Bir sonraki başkanlık için Yekiti Partisi Başkanı İsmail Hami’yi önerdim.

ORSAM: Suriye’de Arap muhalefet ile Kürt muhalefet arasında sorunlar vardı. Birlikte muhalefet etmek konusunda bir ilerleme sağlayabildiler mi?

Beşar: Ben, Suriye Ulusal Konseyi’ne üye olan partilerin çoğuyla görüştim. Bir süre önce Suriye Ulusal Konseyi’nin lideri Burhan Galyun da Erbil’deydi. Kendisiyle görüştim, bir ilerleme sağlandı ama kesin bir anlaşmaya vardığımı söyleyemem.

ORSAM: KUK’un Suriye Ulusal Konseyi’nden beklentileri nelerdir?

Beşar: Bu iki konseyin birleşmesi durumunda Suriye nüfusunun yarısından çoğu tek bir

çatı altında birleşmiş olacaktır. Ancak bazı anlaşmazlık noktaları vardır. Biz, gelecekte Suriye'nin ademi merkezîyetçi bir sisteme sahip olmasını istiyoruz. Çünkü Suriye farklı etnik gruplardan oluşmaktadır. Ademi merkezîyetçi bir sistemde her grubun haklarını verilmekte ve bu hakların kullanımı belli bir partinin kontrolü altına girmemektedir. Bu durum, diğer muhalefet partilerinin de bu çatı altında birleşmesini kolaylaştıracaktır. İkinci beklentimiz ise laik bir devlet. Laiklikten kastımız iki şeydir: Dinin devletten ayrılması ve dolayısıyla her bir kişinin Suriye'de istediği konuma gelebilmesi. Ayrıca bu laiklik sistemi çağdışı kalmış düşüncelerin devletin kurumlarına kök salmasını engeller.

SUK ile KUK arasında önemli bir anlaşmazlık noktası da Kürt meselesinin nasıl çözüleceğine yönelik yöntemlere ilişkindir. Bu noktada en çok ön plana çıkan husus kendi kaderini tayin hakkı'dır. SUK, Kürt sorununun demokratik bir biçimde çözülmesi gerektiğini söylüyorlar, fakat önerdikleri demokratik çözüm açık değildir. Ne anlama geldiğini bilemiyoruz. Bazı TV kanallarının ve okulların açılması ya da dergi çıkarılmasına destek verilmesi gibi yöntemler öneriliyor, bunu kabul etmiyoruz. Biz Kürtlerin haklarının anayasada yazılı olmasını ve anayasal hak haline getirilmesini istiyoruz. Diğer muhalif örgütlerin şunu anlaması lazım: Suriye sadece muhalefetin değil hepimizin devletidir. Muhalefet istediğini, verip istemediğini reddedemez. Bu tür düşünceler Baasçı düşüncenin verdiği eğitimin sonucunda gelmektedir. Biz ortak olarak kabul edilmek ve davranılmak istiyoruz. Ancak Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunmasını da istiyoruz.

SUK kendi kaderini tayin hakkının muhtemelen yeni bir devletin kurulmasıyla sonuçlanacağına inandığından buna karşı çıkmaktadır. Ancak, bizim Kürt devleti kurma isteğimiz yok, ayrıca coğrafya açısından da bakıldığın-

da bu pek mümkün değildir. Çünkü, şu anda Suriye'de Kürtlerin yaşadığı yerler üç parçaya bölünmüş durumdadır. Hepsinden de önemlisi, bölgede yeni bir Kürt devletinin kurulması siyasi haritanın değişmesi anlamına gelecektir. Bu bölge ülkelerini de aşarak büyük ülkelerin dahil olacağı bir konudur. Buna süper güçler karar verecektir.

ORSAM: Şu andaki gösterileri ya da olaylar Beşar Esad Yönetimi'nin devrilmesi için yeterli olacak mıdır?

Beşar: Kesinlikle bu tek başına yetmez. Gösterilerden başlayarak içerideki tüm güçlerin birleştirilmesi gerekir sonra ise şuna çalışmak gerekmektedir. Bu ayaklanmaların tüm il ve ilçelere dağılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilirsek Suriye yönetiminin bu ayaklanmaları kontrol etme şansı kalmayacak, rejime yönelik dışarıdan ekonomik ve siyasi baskılar artacaktır. Bence, Suriye muhalefetinin birleşmesi gerçekleşirse dışarıdan bir müdahaleye gerek kalmayacaktır, çünkü, Suriye'de rejimin dayanağı olan en önemli iki kurum çökmek üzeredir: Ordu ve ekonomi. Bu iki faktörün birleşmesi rejimin devrilmesi için yeterlidir. Bunun dışında dış güçlerin doğrudan müdahale etmesi tehlikelidir. Çünkü özellikle İran dışarıdan müdahaleye karşı çıkacaktır.

ORSAM: Bugünlerde uluslararası basında Suriye içinde bir tampon bölge kurulması fikri tartışılmaktadır. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Beşar: Tampon bölgenin kurulması iyi bir şeydir. Ancak nerede ve nasıl kurulacağı önemlidir. Mantık şunu gösteriyor ki, böyle bir bölgenin Türkiye üzerinden kurulması gerekiyor. Peki Türkiye böyle bir rolü üstlenecek mi? İran ile Türkiye'nin komşu olması onun için dezavantaj yaratmaktadır. Başlangıçta, Suriye hakkında Türkiye'nin üstleneceği rol konusunda sıcak bir bakış vardı. Özel-

likle de Sunni Araplar Türkiye'nin hızlı bir biçimde müdahale edeceğini düşünüyorlardı. Ancak bu beklenti gerçekleşmedi. Bunun nedenlerinden birisi Türkiye'nin Suriye'deki Kürtler konusundaki endişeleri. Dolayısıyla Türkiye'nin tutumunda istikrarsızlık vardır. Türkiye'nin bu tutumunun değişmesinin çok net bir biçimde değişmesinin zamanı gelmiştir.

ORSAM: BMGK'den Beşar Esad Yönetimi'ni zora sokacak bir karar bekliyor musunuz?

Beşar: Bence Rusya kısa bir süre sonra tutumunu değiştirecektir. Rusya'nın önünde birkaç konu var. Örneğin kısa süre sonra yapılacak olan seçimler: Putin karar almak için zaman kazanmaya çalışıyor. Ayrıca Suriye'de kurulması planlanan yeni rejimin geleceği de belli değil. Üçüncü olarak da Suriye'nin tüm silahları Rusya kaynaklıdır. Rejimin değişmesi halinde bu silahların sırlarının batının eline geçmesinden korkuyor. Dolayısıyla bu destek vermemesi batıyla pazarlıklarının son bulmaması ve zaman kazanma çabasından kaynaklanmaktadır. Ancak, eğer BM'den bir karar çıkarılabilirse biz bundan memnuniyet duyarız. Biz, BM'den çıkacak her karara razıyız.

ORSAM: Türkiye'ye vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Beşar: Bu Türkiye halkına bir mesajdır. Türk halkı ile Suriye halkı kardeş ve dosttur. Bu dostluk anayasa üzerinden tespit edilmelidir. Ayrı ülkelerden aile olarak yaşamalıdır.

ORSAM: Teşekkür ederiz.

6. SURİYE KÜRT SOL PARTİSİ KUZHEY IRAK TEMSİLCİSİ ŞELAL GEDO İLE RÖPORTAJ: "SURİYE, DEMOKRATİK, FEDERAL, LAİK, PARLAMENTER BİR DEVLET OLMALIDIR"

ORSAM: Bize kendinizi ve partinizi tanıtır mısınız?

Şelal Geddo: İsmim Şelal Geddo, Suriye Kürt Ulusal Konseyi'nin üyesi ve Suriye Kürt Sol partisi Kuzey Irak temsilcisiyim.

ORSAM: Bize biraz partinizden bahsedebilir misiniz?

Geddo: Partimiz 1965 yılında kurulmuş laik ve sol bir partidir. Suriye'de bir devrim yoluyla eşitlik yaratılması gerektiğine inanmaktadır. Partimiz, Suriye Kürtlerinin büyük partilerinden birisiydi. Ancak parti içinde yaşanan anlaşmazlıklardan dolayı birkaç parçaya bölünmüştür. Partimizin lideri Muhammet Musa Muhammet'tir. Partimizin çıkarlarını bir kenara koyup tüm partiler olarak milletimizin çıkarlarını ön plana çıkarmaya çalışıyoruz. 11 ayrı partinin biraraya gelerek oluşturduğu KUK'in başarılı olması için çaba gösteriyoruz. Suriye'de yalnız hareket eden partiler zayıf kalmaktadır. Ancak partilerin biraraya gelmeleri halinde halk onları desteklemektedir. Bunun en önemli örneği, 2004 Kamışlı Olayları'dır. Bu olayda partiler birarada hareket ettikleri için halk onlara destek vermişti.

ORSAM: Suriye'nin geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizce Beşar Esad Rejimi varlığını sürdürebilecek mi?

Geddo: Suriye'de durum her geçen gün daha kötüye gidiyor ve ilerleyen günlerde daha da kötüye gideceği benziyor. Bunun en önemli nedeni rejimin halkın taleplerini kuvvet kullanılarak bastırmaya çalışmasıdır. Rejim halkı katlediyor. Olayların bu biçimde sürmesi halinde rejimin katliamlarını artıracığını ve çok daha kanlı olaylarla karşı karşıya kalabileceğimizi düşünüyorum. Beşar Esad'ın yönetimi Saddam Hüseyin'in düzenine benzemektedir. Uzun yıllar boyunca Saddam Hüseyin'in halkına nasıl zulmettiyse Beşar Esad da etmektedir. Her iki devlet de Baas partisi hakimdi, her iki ülke arasındaki Baas partileri arasında bir fark yoktur. Bu durum bize ilerleyen günlerde katliamların artacağını düşündürüyor. Ayak-

lanmalara ekonominin başkenti olan Halep ve siyasetin başkenti olan Şam da katılırsa o zaman ülkede çok daha fazla kan dökülecektir. Suriye'nin geleceği belirsizliğe sürükleniyor. Beşar Esad Yönetimi, halkını tamamen tüketmeden önce çekilmek istemiyor. Uluslararası güçlerin tutumundaki belirsizlik de onun bu tutumunu sürdürmesini sağlıyor. Uluslararası güçlerin isteksizliği Suriye'deki değişimi iç faktörlerin sağlamasını zorunlu hale getiriyor. Bunun da sonucu çatışmaların daha kanlı olması demektir.

ORSAM: Suriye'de Kürtlerin yaşadığı bölgelerde ülkenin geri kalanına göre daha az gösterinin yaşandığını görüyoruz. Bunun nedeni nedir?

Geddo: Görüntü bu olmasına rağmen bu çok da gerçek değildir. Bunun en önemli nedeni Beşar Esad Yönetimi'nin Kürtlerle doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçınmasıdır. 15 Mart'ta Dara'da gösteriler başladığında ilk günlerde dahi onlarca kişi öldürülmüştü, buna rağmen aynı günlerde Kamışlı'da da gösteriler başlamasına rağmen bir damla kan bile dökülmemiştir. Rejimin Kürtlerle çatışmayı istememesi Kürtlerin bu sistemin devamını istediği anlamına gelmemektedir. Başlangıçtan beri Kürtler ayaklanmaya katılmıştır. Örneğin Amuda'da neredeyse her gün gösteri yapılmaktadır. Bu gösterilerde Beşar Esad'ın idam edilmesi ve Baas'ın devrilmesi gerekliliği sloganları sürekli olarak atılmaktadır. Ancak, şu ana kadar Suriye rejimi oraya bir tek tank bile göndermemiştir.

ORSAM: Beşar Esad Yönetimi'nin bu gösterilerle devrilebileceğini düşünüyor musunuz?

Geddo: Ben rejimin gösteriler yoluyla düşebileceğini düşünüyorum. Bildiğim kadarıyla dünya çapında buna benzer büyük ayaklanmalar başarılı olmuşlardır. Son yıllarda yaşanan buna benzer olaylarda da sistemlerin de-

ğiştiğini gördük. Buna dayanarak Suriye'deki ayaklanmanın başarılı olacağını ve rejimin değişeceğini düşünüyorum. Böylece bütün Suriye halkı isteğine ulaşmış olacaktır.

ORSAM: Uluslararası toplumun ve büyük güçlerin Suriye'ye bakışını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Geddo: Suriye'deki halk genel olarak batının ve özel olarak da Fransa'nın tutumunu hiç unutmayacaktır. Genel olarak Batı Suriye halkını destekliyor ama daha fazla destek istiyoruz. Rusya ve Çin'in BM kararını veto etmesi ise bizim açımızdan üzücüdür. Rusya, geçici çıkarlar elde edebilmek için bu tür krizlerde farklı bir tutum alıyor. Ancak Suriye halkının bu tutumu unutmayacağı ve batı ülkelerinin tutumunu hatırlayacağı kesindir. Türkiye'nin tutumunda da gelgitler bulunmaktadır. Türkiye ve Suriye arasında sosyal bağlar var. Suriye ve Türkiye'deki Kürtlerin arasında bağlar var. Suriye'de istikrar olması Türkiye'nin çıkarına- dır. Buradaki gerginlik Türkiye için endişe vericidir. Türkiye'nin bu endişesini anlıyorum. Türkiye'nin Suriye'deki çıkarlarını kollaması normaldir. Suriye halkı Türkiye'den kimsenin arasında ayrımcılık yapmadan tutum takınmasını ve bütün Suriyelilere aynı gözle bakmasını bekliyor.

ORSAM: Türkiye Avrupa ülkelerine göre çok daha sert bir Suriye politikası izliyor, bunun hakkında ne düşünüyorsunuz?

Geddo: Bence bu içeriye yönelik bir yatıştırma politikasıdır. Türkiye halkı hükümete daha sert olması konusunda baskı yapıyor, yoksa Türk hükümeti bu kadar sert bir politika izlenmesinin yanında değildir. Her şeye rağmen Türkiye'nin tutumunu anlıyoruz. Suriye Kürtleri olarak Türkiye'den dilenmek değil dostluğunu istiyoruz.

ORSAM: Erbil toplantısı hedeflerine ulaşabildi mi?

Geddo: En önemli olan şey Suriye Kürt partilerinin birleşmeye karar vermeleri ve hareketlerin birleşmeye başlamasıdır. İsteklerin birleştirilmesidir. Bunun en önemlisi kendi kaderini tayin hakkıdır. Şu anda Kürtler KUK'un çatısı altında birleşmiş durumdadır. Aynı zamanda tüm muhalif partilerin birleştirilmesine de karar verilmiştir. Diğer muhalif partilerle ilişkilerinde de kendi kaderini tayin hakkını ön safhaya taşıdık. Bizim hedefimiz, Suriye çatısı altında kalmaktır. Fakat, bu hedef Suriye'nin demokratik, ademi merkezizetçi, laik parlamenter ve çoğulcu olması halinde geçerli olacaktır.

ORSAM: KUK nasıl bir örgüttür? Kimlerden oluşmaktadır?

Geddo: KUK 256 üyeden oluşmaktadır. Bunların %60'ı bağımsız, diğerleri değişik partilere bağlıdır. Toplantıya 11 Kürt partisi katılmıştır. Ayrıca, bunlara gençlik ve kadın hareketleri ve STK'lar katılmıştır. Bunlar arasında birçok bağımsız kişi ve bilim adamı katılmıştır. Birçok kişi bunu Kürt parlamentosu olarak algılamaktadır. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan kurumlardan birisi Yürütme Kurulu'dur. Bu heyet 45 kişiden oluşmaktadır. Bunların 22'si parti üyeleri diğerleri ise bağımsızlardır.

ORSAM: Bu bağımsız dediğiniz örgütler kimlerdir? Suriye'de bağımsız STK var mı?

Geddo: Bunlar siyasi partilere katılmayan kişilerdir. Bunlar partisel çerçeve dışında çalışanlardır. Bu nedenle bağımsızlar diyoruz.

ORSAM: KUK'un liderliği değişiyor mu? Aynı kişide mi kalacak?

Geddo: Başkanlık sistemi iki ayda bir parti liderleri arasında değişecektir.

ORSAM: Erbil'de yapılan konferans amacına ulaştı mı? Başka konferanslar yapılacaktır mı?

Geddo: Her altı ayda bir toplanması planlanıyor. KUK'u oluşturan 256 kişilik konsey bir tür meclistir. Alınan kararları alma yetkisine sahiptir.

ORSAM: Bu konseyi oluşturan bütün partilerin Suriye'de Kürtlerin geleceğine ilişkin fikirleri aynı mıdır? Federalizm, özerklik ya da demokratik özerklik hangi görüşü savunuyorlar?

Geddo: Bizim için en önemli olan şey, Kürt partilerinin görüşünü birleştirmektedir. Bunların üzerinde anlaşıldığı en önemli nokta kendi kaderini tayin hakkıdır. Bütün partiler bu talebi vurgulamaktadır.

ORSAM: Sizin partiniz Suriye'de Kürtlere ne verilmesini istemektedir?

Geddo: Bizim partimize göre Suriye, demokratik, federal, laik, parlamenter bir devlet olmalı ve tüm grupların haklarını alabileceği bir Suriye kurulmalıdır. Partiler ve kişisel bazda herkesin kendi hakkını almasını istiyoruz. Federal sistem Suriye için en doğru çözüm olacaktır. Ayrıca, tarih boyunca ortaya çıkan sorunların çözümü bizce budur. Suriye'nin geleceğinin iyi inşa edilmesini istiyorsak yeni Suriye demokratik, federal ve laik bir Suriye olmalıdır. Bu federal sistemden endişe duymaya gerek yoktur.

ORSAM: Federal sistemin neye benzemesi gerektiğini düşünüyorsunuz? KBH'de olduğu gibi bir federal bölge kurulması ve Kürtlerin burada kendi kendilerini yönetmesi şeklinde mi olmalı?

Geddo: Buradakinin aynısı değil, aynıını talep etmiyoruz. Fakat, insanlarımız KBH'dekinden daha azını istemiyorlar.

ORSAM: PYD'nin Suriye rejimiyle işbirliği yaptığı ve diğer partilere baskı yaptığı söyleniyor. Bu doğru mu değil mi?

Geddo: Meclis dışında başka partilerin olduğu bir gerçektir. Bunları da grubumuza dahil etmeye çalışıyoruz.

EK - 2: SURİYE'DE OLAYLARIN BAŞLAMASINDAN BU YANA KÜRT BÖLGELE- RİNDE YAPILAN GÖSTERİLERİN KRONOLOJİK ÖZETİ

(Bu özetin hazırlanmasında Kurdwatch adlı web sitesi baz alınmış, buradaki bilgiler, özetlenerek tercüme edilmiş ve sıralanmıştır)

20 Temmuz 2012: Kürt bölgelerindeki gösteriler ülkenin geri kalanındakinden farklı bir slogan çerçevesinde gerçekleşti. Ülkenin pek çok yerindeki ana slogan “Zafer Şam’da Yazılacak” olurken Kürt bölgelerinde “Özgürlüğe Yürüyüş” oldu. Kamışlı’daki gösteriler Kanat Suways, Antariye ve Kurniş ilçelerinde ayrıca ilçe merkezinden Kudurbak’a kadar gerçekleşti. Kamışlı merkezdeki gösteriyi PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği birlikte organize etti. Bu gösterilerden Antariye’dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK’a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş’tekini ise Gelecek Hareketi organize etti. Amuda’da KUK ve diğer grupların örgütlediği iki ayrı gösteri yapılırken Kobani’de PYD ve KUK tarafından iki ayrı gösteri yapıldı. Bunlara ek olarak Derik, Tirbesipi, Darbasiye, Girke Lege, Çil Axa ve Sere Kaniye’de ile Şam ve Halep’teki Kürt mahallelerinde gösteriler düzenlendi. Bu gösterilerde Kürt gruplar arasında çatışma çıkmazken, Kamışlı’daki gösteriyi güvenlik güçleri dağıttı.

13 Temmuz 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Vatansever Birlik” oldu. Kamışlı’daki gösteriler kanat Suways, Antariye ve Kurniş ilçelerinde ayrıca ilçe merkezinden Kudurbak’a kadar gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye’dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK’a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş’tekini ise Gelecek Hareketi organize etti. Kamışlı merkezdeki gösteriyi PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği birlikte organize etti. Amuda’da KUK ve diğer grupların örgütlediği iki ayrı gösteri yapılırken Kobani’de PYD ve KUK tarafından iki ayrı

gösteri yapıldı. Bunlara ek olarak Derik, Tirbesipi, Darbasiye, Girke Lege, Çil Axa ve Sere Kaniye’de ile Şam ve Halep’teki Kürt mahallelerinde gösteriler düzenlendi. Bu gösterilerde Kürt gruplar arasında çatışma çıkmazken, Kamışlı’daki gösteriyi güvenlik güçleri dağıttı. Afrin’de gösteri olmadı.

6 Temmuz 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Afrin Yalnız Değildir” oldu. Kamışlı’daki gösteriler kanat Suways, Antariye ve Kurniş ilçelerinde ayrıca ilçe merkezinden Kudurbak’a kadar gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye’dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK’a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş’tekini ise Gelecek Hareketi organize etti. Kamışlı merkezdeki gösteriyi PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği birlikte organize etti. Amuda’da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken Darbasiye ve Kobani’de PYD ve KUK ayrı birer gösteri düzenledi. Haseke Vilayeti’nde Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa ve Sere Kaniye’de, Halep’te Şeyh Maksut’ta, Şamd’da Ruknetin’de birer gösteri düzenlendi. Afrin’de geçen hafta çıkan olaylardan sonra gösteri yapılmadı. Kobani’de ise geçen hafta çıkan olaylara rağmen farklı gruplar gösteriler düzenledi. Derik’teki gösteride PYD taraftarları diğer gençlik gruplarına ve diğer göstericilere saldırı düzenledi. Hava-ya ateş açtı ve gösteriyi kontrol etmeye çalıştı.

29 Haziran 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Kadınlar Konseyi Özgür Bir Toplumun Garantisidir” oldu. Kamışlı’daki gösteriler kanat Suways, Antariye ve Kurniş ilçelerinde ayrıca ilçe merkezinden Kudurbak’a kadar gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye’dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK’a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş’tekini ise Gelecek Hareketi organize etti. Kamışlı merkezdeki gösteriyi PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği birlikte organize etti. Amuda’da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken Darbasiye ve Kobani’de PYD ve KUK ayrı

birer gösteri düzenledi. Haseke Vilayeti'nde Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknnett'inde birer gösteri düzenlendi. Kobani ve Afrin'de silahlı PYDliler rejim muhaliflerine karşı saldırılar düzenlediler ve diğerlerinin gösteri yapmalarına izin vermediler. Koban'da Halk Koruma Güçleri adlı PYD'ye bağlı silahlı gruplar göstericilerin toplanma yerine giden sokakları kapattılar. Havaya ateş açan silahlı grup göstericilere saldırdı ve onlarcasını tutukladı. Afrin'de de benzer görüntüler yaşandı. Çok sayıda kaçırılan ve alıkonan kişi oldu ancak daha sonra bunlar serbest bırakıldı.

22 Haziran 2012: Kürt bölgesindeki slogan "Kendimizi Savunmak Bizim Hakkımızdır" oldu. Kamışlı'daki gösteriler kanat Suways, Antariye, Kurniş ve Kudurbak'ta gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye'dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK'a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş'tekini ise Gelecek Hareketi, Kudurbak'takini Arap gençleri organize etti. Kudurbak'taki saldırıda PYD'ye yakınlığıyla bilinen Ronahi TV'nin kameramanı saldırıya uğradı. Kamışlı merkezdeki gösteriyi PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Kamışlı'daki PYD gösterisinden önce OYD taraftarları gösterinin yapılacağı alanda sopalar ve bıçaklar ile sokakları işgal ettiler. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken Darbesiye ve Kobani'de PYD ve KUK ayrı birer gösteri düzenledi. Kamışlı merkezde dört gösteri düzenlenirken Haseke Vilayeti'nde Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknnett'inde birer gösteri düzenlendi. Kobani ve Afrin'de silahlı PYDliler rejim muhaliflerine karşı saldırılar düzenlediler ve diğerlerinin gösteri yapmalarına izin vermediler. Afrin'de gösteri düzenlenmedi.

15 Haziran 2012: Kürt bölgesindeki slogan "Katliamlarınız Bizi Birleştiriyor" oldu. Kamışlı'daki gösteriler kanat Suways, Antariyeh,

Kurniş ve Kudurbak'ta gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye'dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK'a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş'tekini ise Gelecek Hareketi. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde üç yürüyüş gerçekleşti. Bu yürüyüşü PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Kamışlı'daki PYD gösterisinden önce PYD taraftarları gösterinin yapılacağı alanda sopalar ve bıçaklar ile sokakları işgal ettiler. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken. Kamışlı merkezde dört gösteri düzenlendi. Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Kobani'de PYD ve KUK tarafından ayrı ayrı iki gösteri düzenlendi. KUK, Afrin'de aylardan sonra ilk kez bir gösteri düzenledi. Bu gösteride PYD yandaşları dipar partilerin göstericilerine saldırdı. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknnett'inde birer gösteri düzenlendi.

8 Haziran 2012: Kürt bölgesindeki slogan "Özerk Yönetim Talep Ediyoruz" oldu. Kamışlı'daki Kanat Suways, Antariye, Kurniş ve Kudurbak'ta gerçekleşti. Bu gösterilerden Antariye'dekini Birati Gençlik Örgütü ve KUK'a bağlı gençlik örgütleri, Kurniş'tekini ise Gelecek Hareketi düzenlendi. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde üç yürüyüş gerçekleşti. Bu yürüyüşü PYD, KUK ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Antariye'de PYD iki kontrol noktası kurarak araçları ve yayaları aradı. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Haseke'de Hafız Esad heykelinin yakınında bir patlama meydana geldi, göstericiler heykeli yıkmaya çalışınca güvenlik güçleri çok sayıda kişiyi tutukladı. Kobani'de PYD ve KUK tarafından ayrı ayrı iki gösteri düzenlendi. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknnett'inde birer gösteri düzenlendi.

1 Haziran 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Maşuk Haznevi, Şehitlerin Şeyhi” oldu. Kamışlı'daki Kanat Suways ve Kurniş'te birer gösteri gerçekleşti. Geçen hafta KUK'a bağlı kişilerin Kürt Gençlik Koordinasyon Komiteleri Birliği Üyelerine saldırmasından sonra Antariye'de iki ayrı gösteri düzenlendi. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde dört yürüyüş gerçekleşti. Bu yürüyüşü PYD, KUK, Gelecek Hareketi ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri yapılırken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Kobani'de PYD ve KUK tarafından ayrı ayrı iki gösteri düzenlendi. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknettın ve Vadi El Maşari'de birer gösteri düzenlendi.

25 Mayıs 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Özgürlüğün Mahpusları” oldu. Kamışlı'daki Kanat Suways, El Antariye ve Kurniş'te gerçekleşti. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde dört yürüyüş gerçekleşti. Bu yürüyüşü PYD, KUK, Gelecek Hareketi ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Kamışlı'nın Antariye ilçesindeki gösteride KUK'u destekleyen göstericiler Suriye Kürt Gençlik Koordinasyon Komiteleri Birliği (bu örgüt de KUK'un bir parçası) üyelerine saldırdı. KUK'un Kamışlı'daki gösterisine katılım çok azdı. Buna karşılık Abdurrahman Aluci'nin cenaze törenine binlerce kişi katıldı. Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Kobani'de PYD ve KUK tarafından ayrı ayrı iki gösteri düzenlendi. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknettın ve Vadi El Maşari'de birer gösteri düzenlendi.

18 Mayıs 2012: Kürt bölgesindeki slogan “Özgürlüğün Şehitleri” oldu. Kamışlı'da Kanat

Suways, Antariye ve Kudurbak'ta birer gösteri gerçekleşti. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde üç yürüyüş gerçekleşti. Bu yürüyüşü PYD, KUK, Gelecek Hareketi ve Kürt Demokratik Güçler Birliği organize etti. Güvenlik güçleri Kudurbak ve şehir merkezindeki göstericilere müdahale etti. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknettın ve Vadi El Maşari'de birer gösteri düzenlendi.

11 Mayıs 2012: Kürtler tek bir slogan altında birleşerek gösteri yapmadılar. Farklı gruplar farklı sloganlar kullandı. Bazı gruplar Araplar ile aynı sloganları kullanırken PYD Halep'teki Kürtlere Destek adı altında gösteri yaptılar. Önceki hafta Hilaliye kasabasında PYD ile diğer Kürt gruplar arasında çıkan çatışmadan sonra ortam gerginleşti. Kamışlı'nın Batı merkezindeki Kasımo Cami'nin çevresinde üç yürüyüş gerçekleşti. Kamışlı'da Kanat Suways, Antariye ve Kudurbak'ta birer gösteri gerçekleşti. Kudurbak'taki gösteride güvenlik güçleri göstericilere müdahale etti ve gösteri kısa süre içinde dağıldı. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Bunun yanı sıra Derik, Tirbesipi, Girke Lege, Çil Axa, Darbesiye, Kobani ve Sere Kaniye'de, Halep'te Şeyh Maksut'ta, Şam'da Ruknettın ve Vadi El Maşari'de birer gösteri düzenlendi. Uzun bir süre sonra ilke kez PYD Afrin'de gösteri gerçekleştirdi.

4 Mayıs 2012: Kürt Bölgesindeki gösteriler iki ayrı slogan altında gerçekleşti. Bu sloganlardan birisi ülke genelinde kullanılan “Sebatımız kurtuluşumuzdur” oldu. KUK ve PYD'nin gerçekleştirdiği gösterilerde ise ana slogan “Zorova yalnız değildir” oldu. Kamışlı'nın ilçeleri olan Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Ka-

nat Suways ve Kurnish'de gösteriler düzenlendi. Hilaliye'deki gösteride PYD destekçileri Kürt Demokratik Güçler Birliği üyelerine saldırdı. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Ras Al Ayn, Derbasiye ve Ayn El Arab'ta ayrıca Halep'in Kürt mahallesi olan Şeyh Maksut ve Şam'ın Kürt mahalleleri olan Rukneddin ve Zorava'da gösteriler düzenlendi.

27 Nisan 2012: Kürt Bölgesindeki gösteriler iki ayrı slogan altında gerçekleşti. KUK ve PYD'nin gerçekleştirdiği gösterilerde ise ana slogan "Federalizm ve Halkın Korunması" oldu. Kamışlı'nın ilçeleri olan Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kanat Suways ve Kurnish'de gösteriler düzenlendi. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Maabada, Ras Al Ayn, Derbasiye ve Ayn El Arab'ta ayrıca Halep'in Kürt mahallesi olan Şeyh Maksut'ta gösteriler düzenlendi.

20 Nisan 2012: Kürt Bölgesindeki gösteriler iki ayrı slogan altında gerçekleşti. Bu sloganlardan birisi ülke genelinde kullanılan "Biz kazanacağız, Esad kaybedecek" oldu. KUK ve PYD'nin gerçekleştirdiği gösterilerde ise ana slogan "Kürdistan burada" oldu. Bu slogan, Burhan Galyun'un Suriye Kürdistan'ı yoktur sözlerine tepki olarak geliştirildi. Kamışlı'nın ilçeleri olan Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kanat Suways ve Kurnish'de gösteriler düzenlendi. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Maabada, Ras Al Ayn, Derbasiye ve Ayn El Arab'ta ayrıca Şam'ın Kürt mahallesi olan Rukneddin'de gösteriler düzenlendi.

13 Nisan 2012: Kürt Bölgesindeki gösteriler iki ayrı slogan altında gerçekleşti. Bu sloganlardan birisi ülke genelinde kullanılan "Tüm Suriyelilerin devrimi" oldu. Kamışlı'nın ilçeleri olan Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kanat Suways ve Kurnish'de gösteriler düzenlendi. Amuda'da PYD, KUK ve diğer grupların örgütlediği üç ayrı gösteri gerçekleşirken Haseke Vilayeti'nin merkezinde 4 gösteri yapıldı. Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Maabada, Ras Al Ayn, Derbasiye ve Ayn El Arab'ta ayrıca halep'in Kürt mahallesi Şeyh Maksut ve Şam'ın Kürt mahallesi olan Rukneddin'de gösteriler düzenlendi. Bunların yanısıra Ayn El Arab, Tall Abyad (Gire Sipi) ve Kabbasin'de de gösteriler yapıldı.

6 Nisan 2012: Kürtler gösteri yapmaya devam ettiler. Bu hafta önceki haftadan farklı olarak, iki ayrı slogan altında gösteri yapıldı. Birçok Kürt grubu tüm Suriye'de kullanılan "Bir fatih gibi kuşanan fetheder" sloganı çerçevesinde gösteri yaparken, bazı Kürt gençlik grupları "Kürt halkının ulusal hakları tüm komitelerin üstündedir" sloganı çerçevesinde gösteriler gerçekleştirdi. Kamışlı'nın Hilaliye, El Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways. Amuda'da üç ayrı grup (PYD, KVK ve Avahi) tarafından üç ayrı gösteri düzenlendi. Haseke'de dört gösteri gerçekleşti. Ayrıca Malikiye, Kahtaniye, Cevadye, El Mabada, Ras EL Ayn, El Darbasiye, Ayn El Arab ve Afrin'de birer gösteri gerçekleşti.

30 Mart 2012: Kürtler ilk kez Arapların kabul ettiği sloganın dışında kendi sloganları altında gösteri yaptılar. Kürtlerin yaptıkları gösterilerin sloganı "Kürt halkının haklarını talep ediyoruz" oldu. Ülkenin geri kalanındaki muhaliflerin gösterilerinin sloganı ise "Müslümanlar ve Araplar bizi hayalkırıklığına uğrattı" idi. Kürt bölgelerinde gösteriler şu bölgeler gerçekleşti. Kamışlı'nın Hilaliye, El Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways. Amuda'da üç ayrı grup (PYD, KVK ve Avahi)

tarafından üç ayrı gösteri düzenlendi. Ayn El Arab'ta PYD ve KVK tarafından iki ayrı gösteri düzenlendi. Haseke'de ise her bir kasabada bir tane olmak üzere Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, El Mabada, Ras El Ayn, Darbasiye ve Halep'te gösteriler gerçekleşti. Halep'te Kürtlerin çoğunlukta olduğu El Eşrefiye ilçesinde polis göstericilere saldırdı, evleri aradı ve çok sayıda kişiyi tutukladı. Genç Kürt grupları ilk kez kendi özel sloganları altında gösteri yaptılar. Bu zamana kadar tüm gençlik grupları tüm Suriye'de kullanılan sloganlar çerçevesinde gösteri yapıyorlardı. Bu karar, İstanbul'da 27 Mart'ta gerçekleşen Suriye muhalefeti toplantısından sonra alındı. Aslında bunun ilk işaretleri Eylül 2011'de gelmişti. Bu tarihte genç Kürt grupları eğer Suriye Devrimi 2011 adlı Facebook sitesi Kürtçe gösteri sloganlarını yayınlamayı reddetmeye devam ederse kendi sloganları altında gösteri yapacaklarını ilan etmişlerdi.

23 Mart 2012: Gösteriler, “Şam, biz geliyoruz” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Gösteri yapılan yerler: Kamışlı'da 5 (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways), Amuda'da 3, Haseke'de 3 (Kahtaniye, Javadiye ve El Mabada)'er gösteri yapıldı. Ayrıca Ras El An, Darbasiye, Ayn El Arab, Afrin ve Halep'te kalabalık tek bir merkeze toplanarak gösteri yaptı. Halep ve Afrin'deki gösterilerin PYD tarafından örgütlendiği gözlemlendi.

16 Mart 2012: Gösteriler, “Bir an önce Askeri Müdahale” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Gösteri yapılan yerler: Kamışlı'da 5 (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways), Amuda'da 2 yer, Haseke'de 4 ayrı bölge'de gösteri yapıldı. Ayrıca Kahtaniye, Javadiye, El Mabada, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'ta kalabalık tek bir merkeze toplanarak gösteri yaptı. Bu yerlerin yanısıra Halep'in Şeyh Maksut, Şam'ın Rukniddin adlı Kürtlerin çoğunlukta olduğu mahallelerden gösteriler yapıldı. Haseke'deki gösteride göstericiler şehri merkezi-

ne ilerlemeye çalışınca güvenlik güçleri çivili sopayla ve biber gazlarıyla müdahale ettikten sonra kalabalığa ateş açtı. 1 kişinin öldüğü ve çok sayıda kişinin yaralandığı bildirildi.

12 Mart 2012: 2004 yılındaki Kamışlı Ayaklanması'nın yıl dönümü nedeniyle yerel saatle gösteri yapıldı. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Haseke, Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Darbasiye, Mabada, Ras El Ayn, Ayn El Arab, Afrin, Jindiras ve Halep. Kamışlı'ya bağlı Kudurbak'taki gösteride göstericiler şehir merkezine ilerlemek isteyince güvenlik güçleri cop ve biber gazıyla müdahale etti. Göstericilerin taşla karşılık vermesi sonucunda güvenlik güçleri ateş açtı. Burada çok sayıda gösterici yaralandı. Ayrıca Amuda'daki eski Askeri İstihbarat binası göstericiler tarafından işgal edildi ve Hafız Esad'ın bir heykeli kırıldı.

10 Mart 2012: Halep'te PYD taraftarları ile güvenlik güçleri arasında çatışma çıktı. Halep'te bir Arap ailesine mensup kişiler şehirde Kürtlerin çoğunlukta olduğu Şeyh Maksut mahallesinde PYD'ye ait Ronahi adlı bir TV kanalının çalışanlarıyla tartıştı. Tartışmada PYD taraftarı bir kişi ciddi bir şekilde yaralanınca bu partiye mensup kişiler Arap ailenin evini ve arabasını yaktılar ve mahalleden çıkarttılar. Ordunun olaya müdahalesiyle PYD ve ordu arasında küçük çaplı bir silahlı çatışma yaşandı. Bir gün sonra ordu mahalleyi terk etti.

9 Mart 2012: Gösteriler, “2004 Kürt ayaklanmasını hatırlıyoruz” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Haseke, Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Darbasiye, Mabada, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da gösteriler 6 noktada (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş, Kanat Suways ve ilçe merkezinin kuzeyi), Amuda'da 2 noktada, Haseke'de 4 noktada toplandı. Afrin'de gösteri yapılmadı. Bununla birlikte Halep'in Şeyh Maksut mahallesindeki gösteriyi PYD düzenledi.

8 Mart 2012: Suriye ordusunda askerlik yapan bir Darbasiyeli Kürt'ün sırtından vurulduğu ve ölümüne ilişkin şüpheler olduğu gerekçesiyle Darbasiye'deki cenaze töreni gösteriye dönüştü. Gösteride rejimin devrilmesine yönelik sloganlar atıldı.

2 Mart 2012: Gösteriler, "Silahlar Hür Ordu'ya" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Haseke, Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Darbasiye, Mabada, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da gösteriler 7 noktada (Hilaliye 2, Antarye, Kudurbak, Kurniş 2 ve Kanat Suways), Amuda'da ve Ayn El Arab'da 2 noktada, Haseke'de 3 noktada toplandı. Afrin'de PYD bir gösteri düzenledi. Çok sayıda gösterici gözaltına alındı ama kısa sürede serbest bırakıldı.

27 Şubat 2012: Suriye ordusunda askerlik yapan bir Kamışlı'lı Kürt'ün Kamışlı'nın doğusundaki küçük bir köy olan Şebek'teki cenaze töreni gösteriye dönüştü. Gösteride rejimin devrilmesine yönelik sloganlar atıldı

24 Şubat 2012: Gösteriler, "Senin İçin Savaşacağız, Baba Amru" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Haseke, Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Darbasiye, Mabada, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da gösteriler 5 noktada (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways), Amuda'da ve Kahtaniye'deki gösterileri PYD gerçekleştirdi. Haseke'de Arapların yoğun olduğu bir mahalledeki gösteride Beşar Esad'ın ağabeyi Basil Esad'ın heykeli yıkılmaya çalışıldı. Güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucunda 4 Arap öldü ve çok sayıda kişi yaralandı. Afrin'de de PYD tarafından bir gösteri gerçekleştirildi.

17 Şubat 2012: Gösteriler, "Halk Direnişi" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Gösterici-

ler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Haseke, Malikiye, Kahtaniye, Cevadiye, Darbasiye, Mabada, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da gösteriler 5 noktada (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways), Amuda'da ise 2 noktada gerçekleşti. Ayn El Arab'ta 3 gösteri yapıldı. Bu gösterilerden ikincisinde PYD ve Gelecek Hareketi taraftarları arasında kavga çıktı. Afrin'deki tek gösteriyi PYD düzenledi.

15 Şubat 2012: Ayn El Arab'da PYD ile Hava Kuvvetleri İstihbarat Servisi'ne bağlı kişiler arasında çatışma çıktı. Olay, PYD ile rejime yakın Arap aileler arasında bir sorunun üzerine patlak verdi. PYDliler Arap ailelere Ayn El Arab'ı terk etmeleri için 5 gün süre tanıdı. Süre dolmadan gelen Hava Kuvvetleri yetkilileri ile PYD'liler arasında silahlı çatışma çıktı. Çatışmada KDİP'ye bağlı bir kişi iki ateş arasında kaldığı için öldü. Çatışmadan sonra Arap aileler ilçeyi terk etti. Çlen kişinin cenaze töreninde gösteriler yapıldı.

10 Şubat 2012: Gösteriler, "Rusya Çocuklarımızı Öldürüyor" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da gösteriler 5 noktada (Hilaliye, Antariye, Kudurbak, Kurniş ve Kanat Suways), Amuda'da ise 3 noktada gerçekleşti. Hilaliye'deki gösteriye güvenlik güçleri cop ve göz yaşartıcı gazla müdahale etti. Olaylarda çok sayıda kişi yaralandı. Afrin'de gösteri yapılmadı. Bunun yerine PYD'nin silahlı adamları sokakları kontrol ettiler.

8 Şubat 2012 Suriye ordusunda askerlik yapan bir Kamışlı'lı Kürt'ün ordunun bir operasyonunda ölmesine ilişkin şüpheler olduğu gerekçesiyle Kamışlı'daki cenaze töreni gösteriye dönüştü. Gösteride rejimin devrilmesine yönelik sloganlar atıldı.

6 Şubat 2012: Yazar Hüseyin İso ve Şapal İbrahim'in serbest bırakılması için 70 kişilik bir eylemci grubu Haseke Ceza Mahkemesi önünde gösteri yapmaya çalıştı. Göstericilerin çoğu eylem yerine ulaşamadı.

5 Şubat 2012: Suriye ordusunda askerlik yapan bir Kamışlı'lı Kürt'ün ölümü üzerine Kamışlı'ya yakın Latifiye'de yapılan cenaze töreni gösteriye dönüştü.

3 Şubat 2012: Afrin'de PYD ile Kürt Vatansever Konferansı'na bağlı kişiler arasında çatışma meydana geldi. Çatışmada 17 kişi yaralandı. Olay, KVK'ye bağlı 300 kişilik bir grubun muhalif bir gösteri sırasında PYD tarafından kendi bayraklarının altında gösteriye katılmasını istemesiyle başladı. KVK'ye bağlı grup bu talebi reddedince 300 kişilik bu grubun çevresi PYD'lilerce sarıldı. PYD'liler diğer gruba "Afrin şehitlerin şehridir", "Erdoğan ve Barzani destekçilerinin burada işi yok" sloganlarıyla ve Abdullah Öcalan'ın posterlerini çevreye göstererek saldırdı. Güvenlik güçleri olaylara müdahale etmedi.

3 Şubat 2012: Kamışlı'da 5 gösteri yapıldı. Gösteriler, "Affet bizi Hama" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Güvenlik güçleri çok sayıda kişiyi tutukladı. Kamışlı'nın Antariye bölgesinde olayları görüntüleyen bir eylemci, görüntünün sadece Roj TC ve Ronahi TV tarafından kaydedilebileceğini söyleyerek dövdü. Ayrıca Amuda'da iki paralel gösteri gerçekleşti. Buna karşılık PKK taraftarları gösteri düzenlemedi.

3 Şubat 2012: Suriye ordusunda askerlik yapan bir Malikiye'li Kürt'ün ölümü üzerine Malikiye'de yapılan cenaze töreni gösteriye dönüştü.

20 Ocak 2012: Gösteriler, "Devrimin Mahpusları" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti.

Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Malikiye ve Ayn El Arab. Kamışlı'da pek çok yerde gösteri yapıldı. KVK kendi gösterisini diğerlerinden ayrı olarak gerçekleştirdi. Amuda'da ise 3 noktada gösteri yapıldı.

13 Ocak 2002: Gösteriler, "Hür Orduya Destek" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Malikiye ve Ayn El Arab. Kamışlı'da pek çok yerde gösteri yapıldı. KVK'nin de bu gösterilere paralel bir eylem yaptı. Kamışlı'ya bağlı Antariye'de rejim yandaşları göstericilere ateş açtı. Ras El Ayn'da da gösteriler rejim yandaşları tarafından engellendi. Amuda'da ise 3 ayrı gösteri yapıldı. Bunlardan birisini PYD yaptı ve sloganı "Değerli bir yaşam"dı.

06 Ocak 2002: Gösteriler, "Allah'a Yardımcı Olursanız O da Size Yardım Eder" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'daki gösterilerden birisinde PYD PKK bayrakları ve Öcalan posterleri açmaya çalıştı, ancak engellendi. Amuda'da 3 ayrı yerde eylem yapıldı. Kahtaniye'deki gösteriyi güvenlik güçleri engelledi.

30 Aralık 2011: Gösteriler, "Özgür Yerlere Yürüyüş" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Kahtaniye, Malikiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'daki gösterilerden birisinde polis göstericilere karşı göz yaşartıcı gaz kullandı ve ateş etti. 3 kişi yaralandı. Amuda'da 3 ayrı yerde eylem yapıldı.

23 Aralık 2011: Gösteriler, "Ölüm Protokolü" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin

gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Kamışlı'da polis eylemcilere karşı güç kullandı ve tutuklamalar yaptı. Amuda'da 3 ayrı yerde eylem yapıldı. PYD ise "Kürtlerin İsteği" sloganı altında gösteri yaptı.

22 Aralık 2011: Amuda'da elektrik kesintileri nedeniyle protesto eylemi yapıldı. Eylemciler kasabadaki Baas Partisi Ofisi ve Askeri İstihbarat Servisi Karargahı'na taş attılar.

16 Aralık 2011: Gösteriler, "Arap Birliği Beni Öldürüyor" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Ayn El Arab'da güvenlik güçleri gösteriyi engelledi. Birkaç saat içinde yüzlerce eylemciyi tutukladı. Amuda'da 3 ayrı yerde eylem yapıldı.

9 Aralık 2011: Gösteriler, "Onur Saldırısı" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Amuda'da 3 ayrı yerde eylem yapıldı. Amuda'daki eylemlerden birisini KVK diğerini ise PYD düzenledi.

8 Aralık 2011: Kahtaniye'deki bir eylemde katılımcılar kimliklerini elde eden devletsiz Kürtlerin orduda görev yapmamasını talep ettiler. Ayrıca yabancı sayıldıkları dönem için vatandaşlık haklarından mahrum bırakılmalarından doğan zararlarının tazmin edilmesini istediler.

2 Aralık 2011: Gösteriler, "Güvenlik Bölgesi Talep Ediyoruz" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Amuda'da 2 ayrı yerde eylem yapıldı. Amuda'daki eylemlerden birisini KVK diğerini ise PYD düzenledi.

25 Kasım 2011: Gösteriler, "Hür Ordu Beni Korur" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı'daki Kürt göstericilere karşı gözyaşartıcı gaz kullanıldı. Bu hafta Kamışlı'da Esad yanlısı bir gösteri de gerçekleştirildi. Amuda'da 2 ayrı yerde eylem yapıldı. Amuda'daki eylemlerden birisini KVK diğerini ise bağımsız gençlik örgütleri gerçekleştirdi.

19 Kasım 2011: Ayn El Arab'ta "Kürt Vatansever Konseyi Beni Temsil Ediyor" sloganı çerçevesinde bir gösteri yapıldı. Bu gösteriye Kürt partiler ve gençlik grupları dahil oldu. Bazı göstericiler rejimin devrilmesini talep etti.

18 Kasım 2011: Gösteriler, "Büyükelçilerle Birlikte Git" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı'daki Kürt göstericilere karşı gözyaşartıcı gaz kullanıldı. Bu hafta Kamışlı'da Esad yanlısı bir gösteri de gerçekleştirildi. Amuda'da 2 ayrı yerde eylem yapıldı. Amuda'daki eylemlerden birisini KVK diğerini ise bağımsız gençlik örgütleri gerçekleştirdi.

11 Kasım 2011: Gösteriler, "Suriye'nin Arap Birliği Üyeliğinin Dondurulmasını İstiyoruz" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı'da tüm Kürt gruplar ortak bir protesto eylemi düzenledi. Fakat, bu gösteride PYD taraftarları ile diğer parti mensupları arasında çatışma çıktı. Çatışmanın nedeni bazı göstericilerin PYD'nin üyesi olduğu Demokratik Değişim için Ulusal Güç Birliği'nin bayrağını taşımak istemesiydi.

9 Kasım 2011: Kamışlı'da KVK partileri "Kürt Vatansever Konsfransı Beni Temsil Ediyor" sloganı çerçevesinde birgösteri düzenledi. Gösterilerde siyasi tutukluların serbest bırakılması, rejimin devrilmesi ve diğer şehirlerle dayanışmaya vurgu yapıldı. Benzer gösteriler Amuda ve Ras El Ayn'da da gerçekleşti.

4 Kasım 2011: Gösteriler, "Allahüekber" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı ve Amuda'da KVK ile bağımsız Kürt devrimci grupla arasında kavga çıktı. Amuda'daki gösterilerde bağımsız gruplar "partilere hayır, bizim devrimimiz gençlik devrimidir" sloganı attılar. Her iki şehirde de KVK taraftarları ile diğerleri ayrı ayrı gösteri düzenlediler. Hem gençlerin oluşturduğu gruplar hem de 27 Ekim'de KVK'nin kurulmasından sonra bu örgütün çatısı altında toplanan partiler kendilerinin Kürtlerin tek meşru temsilcisi olduğunu iddia etmeye başladılar. Önceki aylarda ise Kürt partiler sadece gösteri yapmamakla kalmıyor, kendi etkinlik sahalarında diğerlerinin gösteri yapmasını da engelliyorlardı. Buna karşın, bağımsız gruplar Suriye'de olayların başlamasından itibaren gösteriler düzenlemeye başlamışlardı. İkisi arasındaki diğer bir önemli fark, bağımsız gruplar Beşar Esad'ın istifasını isterken KVK'ya bağlı olanlar sistemin değişmesini savunuyorlar.

28 Ekim 2011: Gösteriler, "Uçuşa Yasak Bölge İstiyoruz" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı'da önde gelen Kürt parti liderlerinin de katıldığı gösterilerde parti yandaşlarıyla bağımsız eylemciler arasında kavga çıktı. KVK'nin kurulmasından sonra gerçekleşen ilk gösteride kavga çıkmasının nedeni KVK'yı oluşturan partilerin bir döviz hazırlayarak KVK'Nin Kürtlerin tek temsilcisi olduğunu iddia etmesi oldu.

21 Ekim 2011: Gösteriler, "Arap Devletlerinin kararsız daha fazla şehide neden oluyor" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab. Gösteriler sırasında Mişal Tammo'nun öldürülmesine yönelik tepkiler ön plandaydı. Kamışlı'daki bir gösteride ise Kürtçe okul değil, rejimin devrilmesini istiyoruz" pankartı açıldı. Bu gelişme, PYD'Nin Kürtlerin çoğunlukta olduğu çok sayıda şehirde Kürtçe okul açmasından sonra gerçekleşti

14 Ekim 2011: Gösteriler, "Hür Silahlı Güçler" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Ayn El Arab ve Afrin. Afrin'de o güne kadar bağımsız eylemcilerin düzenlendiği en geniş örgütlü eylem gerçekleşti. Bu eyleme güvenlik güçleri sert müdahale etti. arin'de bu gösterinin dışında Demokratik Yekiti de bir gösteri gerçekleştirdi. Bu gösteriye 1000 kadar kişi katıldı. Kültürel hakların talep edildiği gösteriye güvenlik güçleri müdahale etmedi.

8 Ekim 2011: Bir suikast sonucu ölen Kürt Gelecek Partisi lideri Mişal Tammo'nun Kamışlı'daki cenazesinde 100.000 kişi gösteri yaptı. Gösteride polis göz yaşartıcı gaz kullandı ve ateş açtı. Gösteride iki kişi öldü v çok sayıda kişi yaralandı. Tammo suikastini kınamak için Amuda, Malikiye, Derbesiye, Ayn El Arab, Afrin, Ras El Ayn ve Halep'te de gösteriler yapıldı. Amuda'da sokaklara dökülen 15.000 kişi Hafız Esad'ın heykelini yaktı ve devirdi.

30 Eylül 2011: Gösteriler, "Suriyemiz ve Yemenimiz için Zafer" sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Kamışlı'da bir gösterici güvenlik güçlerinden birisinin açtığı ateşle yaralandı.

23 Eylül 2011: Gösteriler, “Muhalefetin Birliği” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn. Güvenlik güçleri, göstericilere kaşı göz yaşartıcı gaz kullandı ve o sayıda kişiyi tutukladı. Kamışlı’da bir gösterici güvenlik güçlerinden birisinin açtığı ateşle yaralandı.

16 Eylül 2011: Gösteriler, “Rejim devilineye kadar devam edeceğiz” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ayn El Arab ve Ras El Ayn.

9 Eylül 2011: Gösteriler, “Uluslararası Koruma” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ayn El Arab ve Ras El Ayn.

2 Eylül 2011: Gösteriler, “Aşağılamaktansa Ölüm” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ayn El Arab ve Ras El Ayn.

26 Ağustos 2011: Gösteriler, “Sabırlı ve kararlı” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn

19 Ağustos 2011: Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn

12 Ağustos 2011: Gösteriler, “Sadece Tanrı’nın Önünde Diz Çökeriz” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn

ve Ayn El Arab. Kamışlı’daki gösteride göstericiler hem Suriye hem de Kürt bayrakları taşıdılar. Gösteriye Kürt siyasetçilerin yansira Müslüman Araplar, Asuriler ve Hıristiyanlar da katıldı.

5 Ağustos 2011: Gösteriler, “Allah bizimle” sloganı çerçevesinde gerçekleşti. Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab’ta toplam 25.000 kişi gösteriye katıldı. PYD bu hafta da gösterilere katılmadı. Ayn El Arab’fa büyük bir gösteri planlanmasına rağmen güvenlik güçlerinin sayısının çokluğundan bazı mahallelerde küçük gösteriler yapıldı.

29 Temmuz 2011: Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab’ta toplam 25.000 kişi gösteriye katıldı. Kamışlı’daki gösterilerde güvenlik güçleri göz yaşartıcı gaz kullandı. Ok sayıda gösterici yaralandı. PYD taraftarları Kamışlı, Amuda ve Darbasiye’de PKK bayrakları açarak karışıklık çıkartmaya çalıştı. Diğer göstericiler, Suriye ve Kürt bayrakları dışındaki bayraklara izin verilmediğinden bu girişime karşı çıktılar.

22 Temmuz 2011: Göstericiler rejimin devrilmesini talep etti. Gösterilerin gerçekleştiği yerler: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab’ta toplam 25.000 kişi gösteriye katıldı. Kamışlı’daki gösterilerde güvenlik güçleri göz yaşartıcı gaz kullandı. Ok sayıda gösterici yaralandı. PYD taraftarları Kamışlı, Amuda ve Darbasiye’de PKK bayrakları açarak karışıklık çıkartmaya çalıştı. Diğer göstericiler, Suriye ve Kürt bayrakları dışındaki bayraklara izin verilmediğinden bu girişime karşı çıktılar Malikiye’deki gösteri PYD’lilerin bu girişimi nedeniyle iptal edildi.

15 Temmuz 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'ta gösteri gerçekleşti. Bu bölgelerdeki gösterilerde olay çıkmadı. Bugün, Suriye'deki gösteriler başladığından beri ilk kez Kürt göstericiler güvenlik güçlerinin müdahalesi sonucu hayatını kaybetti. Kürt göstericilerin öldüğü olay Şam'ın çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu Rukniddin Mahallesi'nde gerçekleşti. Bu olaya tepki olarak Amuda kasabasında akşam saatlerinde bir protesto gösterileri yapıldı.

14 Temmuz 2011: Melikiye'de rejim karşıtı bir gösteri meydana geldi.

9 Temmuz 2011: Mabada'da rejim karşıtı bir gösteri meydana geldi.

8 Temmuz 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Ayn El Arab ve Rukniddin'de gösteri gerçekleşti. Ayn El Arab'ta planlanan büyük gösteriyi güvenlik güçleri engelleyince şehrin farklı yerlerinde küçük çaplı gösteriler yapıldı.

7 Temmuz 2011: Malikiye'de rejim karşıtı bir gösteri meydana geldi.

1 Temmuz 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Kahtaniye, Afrin, Ayn El Arab, Rukniddin ve Halep'in Şeyh Maksut ve Eşrefiye mahallelerinde gösteriler gerçekleşti. Önemli bir olayın çıkmadığı gösterilerde göstericiler rejimin değişmesini talep etti. gösterilere 15.000-20.000 kişinin katıldığı ileri sürülüyor.

30 Haziran 2011: Malikiye'de rejim karşıtı bir gösteri meydana geldi

30 Haziran 2011: Amuda'da rejim karşıtı bir gösteri meydana geldi.

24 Haziran 2011: Kamışlı, Amuda, Ras El Ayn, Ayn El Arab, Rukniddin'de gösteriler

gerçekleşti. Göstericilerin temel sloganları "Beşar benim başkanım değil ve hükümet beni temsil etmiyor"du. Ayrıca, "katillerle diyaloga hayır ve ulusal kurtuluş diyaloguna evet" sloganları atıldı.

23 Haziran 2011: Afrin'de Beşar Esad'ın devrilmesi talebiyle birkaç yüz göstericinin katıldığı bir gösteri düzenlendi.

21 Haziran 2011: Kamışlı ve Amuda'da çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu yüzlerce kişi Beşar Esad'ın devrilmesi talebiyle yürüyüş gerçekleştirdi. Amuda'daki gösteride "Göreve devamın en büyük komplo, ortadan kaybolman ise reform'dur." Yazılı pankartlar görüldü.

17 Haziran 2011: Kamışlı, Amuda, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da gösteriler gerçekleşti. Göstericiler Kürtçenin Suriye anayasasında remi dil olarak kabul edilmesini talep ettiler. Kamışlı'da Esad'ın fotoğraflarının bulunduğu bir okula saldırdı. Fotoğraf yakıldı, ancak güvenlik güçleri müdahale etmedi.

14 Haziran 2011: Kamışlı ve Amuda'da yüzlerce kişi gece mumlarla sokağa çıktı. Göstericiler Baas rejiminin sona ermesini talep etti.

10 Haziran 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da gösteriler gerçekleşti. Bunların yanısıra Ruknuttin'de rejimin devrilmesi talebiyle bir gösteri düzenlendi.

7 Haziran 2011: Kamışlı, Amuda, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da çok sayıda kişinin mumlarla katıldığı gece gösteriler gerçekleşti. Bunların yanısıra Ruknuttin'de rejimin devrilmesi talebiyle bir gösteri düzenlendi. Amuda'daki gösterilerde Suriye için Özgürlük, Beşar Çekil" sloganları atıldı.

3 Haziran 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da çok sayıda

kişinin muımlarla katıldığı gece gösteriler gerçekleşti. İlk kez üç önemli Kürt partisi (Yekiti, Gelecek Hareketi ve Azadi) destekçilerine gösterilere katılma çağrısı yaptı.

27 Mayıs 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da gösteriler gerçekleşti. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi.

20 Mayıs 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn, Afrin ve Ayn El Arab'da gösteriler gerçekleşti. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi. Gösterilerde Arapça, Kürtçe ve Aramice sloganlar atıldı.

18 Mayıs 2011: Kamışlı'da birkaç yüz, Afrin'de 150 kişinin katılımıyla küçük gösteriler gerçekleşti.

13 Mayıs 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Ras El Ayn ve Ayn El Arab'da gösteriler gerçekleşti. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi. Gösterilere katılımın olaydan birkaç gün önce bölgeye gelen güvenlik güçlerinin grekleştirdiği oprasyonlar nedeniyle sınırlı kaldığı belirtildi. Afrin'de ilk kez bir muhalif gösteri düzenlendi.

6 Mayıs 2011: Kamışlı, Amuda ve Darbasiye'de barışçıl gösteriler yapıldı. güvenlik güçlerinin müdahale olmadığı ortamda 30.000 eylemcinin olduğu belirtiliyor.

3 Mayıs 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye ve Ras El Ayn'da gösteriler gerçekleşti. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi. Güvenlik güçleri gösterileri izlemekle yetindi. Gösterilerde kullanılan sloganlar şöyleydi: "İslamcılı-

đa ve mezhepiliğe karşıyz), "Demokratik bir devlet istiyoruz),"Etnik ve siyasi çoğulculuk istiyoruz", Özgürlüğün çok Yaşamasını istiyoruz.

22 Nisan 2011: Kamışlı, Amuda ve Ras El Ayn'da gösteriler gerçekleşti. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi. Bu hafta gerçekleşen gösteri öncekilerine göre çok daha kabalıktı.

15 Nisan 2011: Kamışlı, Darbasiye, Mallikiye, Amuda ve Ras El Ayn'da gösteriler gerçekleşti. Amuda'daki gösterilerde siyasi parti yetkililerine gösterilere katılmama çağrısında bulundu.

8 Nisan 2011: Kamışlı, Amuda, Darbasiye, Mallikiye ve Ras El Ayn'da gösteriler gerçekleşti. Yaklaşık 10.000 kişinin katıldığı gösteride Suriye bayrakları taşınarak Dara'daki halka diraniş mesajı gönderdi. Gösterilerde önemli bir olay gerçekleşmedi.

1 Nisan 2011: Kamışlı, Amuda, Haseke ve Ayn El Arab'taki gösterilerde önemli bir olay olmadı. Dağılmayan eylemcilerin gösterilerini bitirmek için polis havaya zaman zaman ateş tı. Kürt bölgelerinde yalın gösterilerde Dara ve Lazkiye'deki muhaliflerle işbirliğini vurgulamak için göstericiler bu yönde sloganlar attı.

29 Mart 2011: Haseke'de Esad yanlısı bir gösteri yapıldı.

12 Mart 2011: Kamışlı ayaklanmasının 7. Yılı nedeniyle ölenleri anmak için bir gösteri gerçekleştirildi.

SONNOTLAR

- 1 Jawad Mella, **Kurdistan and The Kurds: A Divided Homeland and a Nation without State**, Western Kurdistan Association Publications – London 2005, s. 25; Michael Weiss, “Syrian Kurd Leader: Revolution Won’t Succeed Without Minorities,” *The Atlantic*, 20 Ocak 2012, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2012/01/syrian-kurd-leader-revolution-wont-succeed-without-minorities/251660/>; Rebin Hassan, “Leader: Kurds will hoist Kurdistan flag in liberated zones of Syria,” **AK News**, 24 Temmuz 2012, <http://www.aknews.com/en/aknews/4/318479/>; Kürtlerin nüfusun %15’ni oluşturduğu iddiası için bkz. Salah Bedraddin, **The Kurdish National Movement in Syria**, The Kurdish Kawa Cultural Society, 2003, s 15.
- 2 Human Rights Watch, Syria: The Silenced Kurds, 1 October 1996, E804, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6a8260.html> [accessed 24 February 2012] Kurds in Syria: Groups At Risk And Reactions Against Political Activists” Landinfo Country of Information Centre, 16 Haziran 2010 http://www.landinfo.no/asset/1513/1/1513_1.pdf; Robert Lowe, The Syrian Kurds: A People Discovered, Chatham House Briefing Paper, Ocak 2006, <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Middle%20East/bpsyriankurds.pdf>
- 3 Hiwa Osman, “The Time for Kurdistan Region of Syria Has Come,” **Rudaw**, 23 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/science/columnists/4986.html>; Rebwar Karim, “Syrian Kurdistan: Grounds for a New National Experiment” **Rudaw**, 24/07/2012, <http://www.rudaw.net/english/science/op-ed-contributors/4995.html>
- 4 “PYD’den Geçiş Hükümeti’ne destek,” **ANF**, 3 Temmuz 2012, <http://www.firatnews.biz/index.php?rupel=nuce&nuceID=65050>
- 5 “ENKS’den PYD’ye Eleştiri,” **Rızgari Online**, 23 Temmuz 2012, <http://tr.rizgari.com/modules.php?name=News&file=print&sid=35667>
- 6 Amed Dicle, “Yüksek Kürt Konseyi, Ortak Model Ve Bayrağı Tartışıyor,” **ANF**, 30 Temmuz 2012, <http://www.anf.bz/index.php?rupel=nuce&nuceID=66224>
- 7 Mohammad Ballout, “Syrian Kurds Trade Armed Opposition for Autonomy” **Al Monitor**, 24 Haziran 2012, <http://www.al-monitor.com/pulse/politics/2012/06/syrias-kurds-oppose-the-regime-y.html>
- 8 “ENKS’den PYD’ye Eleştiri,” 23 Temmuz 2012
- 9 Jane Araf, “Iraqi Kurds train their Syrian brethren,” **Al Jazeera International**, 23 Temmuz 2012, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2012/07/201272393251722498.html>
- 10 “Al-Malikiyah: The PYD’s People’s Protection Committee kidnaps Vice President of the Kurdish National Council” **Kurdwatch**, 7 Temmuz 2012, <http://www.kurdwatch.org/index.php?aid=2577&z=en&cure=245>.
- 11 Maxime Azadi “PYD: Özgür Suriye Ordusu bize sempati duyuyor,” **ANF**, 24 Temmuz 2012, <http://www.anf.bz/index.php?rupel=nuce&nuceID=65954>
- 12 Oytun Orhan, “Syria’s PKK Game,” Sunday’s Zaman, 14 Şubat 2012, http://www.sundayszaman.com/sunday/newsDetail_getNewsById.action?newsId=271361
- 13 “Burhan Ghalioun: There Is No Such Thing As Syrian Kurdistan,” **Rudaw**, 17 Nisan 2012, <http://www.rudaw.net/english/interview/4643.html>
- 14 “Officials Looking Ahead to Kurdish Role in New Syria” **Rudaw**, 25 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/kurds/5000.html>
- 15 “PYD Leader Says Peshmerga Will be Called into Syria When Needed” **Rudaw**, 26 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/news/syria/5002.html>
- 16 Gambill,
- 17 Yasmine Saleh, “Syrian Kurdish group quit the meeting in Cairo,” **ekurd.net**, 4 Temmuz 2012, <http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2012/7/syriakurd527.htm#RelatedLinks>
- 18 Phil Sands, “Syria’s Kurds Play The Long Game,” **The National**, 15 Temmuz 2012, <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/syrias-kurds-play-the-long-game>
- 19 “Kurdish PYD Party Agrees On Transitional Government in Syria,” **ANF**, 4 Temmuz 2012.
- 20 Anlaşmanın metni için bkz. http://www.kurdwatch.org/pdf/KurdWatch_D027_en_ar.pdf
- 21 “Afrin: Father and two sons kidnapped and murdered by the PYD” **Kurdwatch**, <http://www.kurdwatch.org/index.php?aid=2588&z=en&cure=245>

- 22 Wladimir Van Wilgenburg, "Danger of Kurdish Civil War in Syria," **Rudaw**, 8 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/science/columnists/4931.html>
- 23 Wladimir Van Wilgenburg, "Syrian Kurds Try to Maintain Unity," **Rudaw**, 17 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/news/syria/4964.html>
- 24 "Kürdler Kobanê'de yönetime el koydu," **Rızgari Online**, 19 Temmuz 2012, <http://www.rizgari.com/modules.php?name=News&file=article&sid=35622>
- 25 Hevidar Ahmed, "Liberated Kurdish Cities in Syria Move into Next Phase," **Rudaw**, 25 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/index.php?news=4999>
- 26 "Qamishli City Officials Negotiate their Surrender," **Rudaw**, 21 Temmuz 2012, <http://www.rudaw.net/english/kurds/4981.html>
- 27 Hevidar Ahmed, "KNC Leader: Syrian Kurds are Disappointed by PYD's Actions" **Rudaw**, 01 Ağustos 2012, <http://www.rudaw.net/english/interview/5030.html>

ORSAM RAPORLARI

ORSAM Rapor No: 1 Mart 2009 Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 12 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 2 Şubat 2010 Rusya Federasyonu'nun Bakışı: Irak Faktörünün Türkiye'nin Ortadoğu Politikasına Etkisi (1990-2008) (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 21 Kasım 2010 Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler (Tr)	ORSAM Rapor No: 31 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 7 Mart 2011 Afganistan ve Pakistan'da Yaşanan Gelişmeler ve Uluslararası Güvenliğe Etkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 2 Nisan 2009 60. Yılında Nato ve Türkiye (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 13 Şubat 2010 7 Mart 2010 Irak Seçimleri Öncesi Şii Kökenli Parti ve Seçmenlerin Politik Davranışlarının Analizi (Tr)	ORSAM Rapor No: 22 Ocak 2011 Türkiye-Yemen İlişkileri ve Yemen'deki Türkiye Algısı (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 32 Mart 2011 Suudi Arabistan'da Şii Muhalefet Sorunu ve Etkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 3 Mayıs 2009 Irak'ın Kilit Noktası: Telafer (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 14 Şubat 2010 Seçim Öncesi Irak'ta Siyasal Durum ve Seçime İlişkin Beklentiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 23 Ocak 2011 Katar-Irak-Türkiye-Avrupa Doğal Gaz Boru Hattı Projesi Mümkün mü? (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 33 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Varlığı (Tr)
ORSAM Rapor No: 4 Temmuz 2009 2009 Lübnan Seçimleri: Kazananlar, Kaybedenler ve Türkiye (Tr)	ORSAM Rapor No: 15 Mart 2010 Orsam Heyetinin 7 Mart 2010 Irak Seçimlerine İlişkin Gözlem Raporu (Tr)	ORSAM Rapor No: 24 Ocak 2011 Kuveyt Emriği: Savaş ve Barış Arasındaki El Sabah İktidarı ve Türkiye ile İlişkiler (Tr)	ORSAM Rapor No: 34 Mart 2011 Irak'ta Türkmen Basını (Tr - Ar)
ORSAM Rapor No: 5 Ağustos 2009 Türkiye-Lübnan İlişkileri: Lübnanlı Dinsel ve Mezhepsel Grupların Türkiye Algılaması (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 16 Nisan 2010 Oman Sultanlığı: Arap Yanımda Geleneksel ile Modernite Arasında Bir Ülke (Tr)	ORSAM Rapor No: 25 Ocak 2011 Hukuki ve Siyasi Yönleriyle Güvenlik Konseyi'nin İran Ambargosu (Tr)	ORSAM Rapor No: 35 Mart 2011 Irak'ta Mevcut Siyasi Durum ve Önemli Siyasi Gelişmeler (Tr)
ORSAM Rapor No: 6 Kasım 2009 Tuzhırmatu Türkmenleri: Bir Başarı Hikayesi (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 17 Nisan 2010 7 Mart 2010 Irak Parlamento Seçim Sonuçlarının ve Yeni Siyasal Denklemin Değerlendirilmesi (Tr)	ORSAM Rapor No: 26 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 5 Şubat 2011 Kırgızistan'da Son Gelişmeler: Dün, Bugün, Yarın (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 36 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 1 Mart 2011 Eu's Water Framework Directive Implementation in Turkey: The Draft National Implementation Plan (Eng)
ORSAM Rapor No: 7 Kasım 2009 Unutulmuş Türkmen Diyarı: Diyala (Tr - Eng - Ar)	ORSAM Rapor No: 18 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 3 Mayıs 2010 Komşuluktan Stratejik İşbirliğine: Türk-Rus İlişkileri (Tr - Rus)	ORSAM Rapor No: 27 Şubat 2011 Mısır Devriminin Ayak Sesleri: Bir Devrin Sonu mu? (Tr)	ORSAM Rapor No: 37 Mart 2011 Tunus Halk Devrimi ve Sonrası (Tr)
ORSAM Rapor No: 8 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 1 Aralık 2009 Karadeniz'in Bütünleşmesi İçin Abhazya (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 19 Eylül 2010 Türkiye'ye Yönelik Türkmen Göçü ve Türkiye'deki Türkmen Varlığı (Tr)	ORSAM Rapor No: 28 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 6 Şubat 2011 Uluslararası Deniz Hukukunda Kıyı Devletlerinin Gemilere El Koyma Yetkisinin Sınırları: Gürcistan'ın Karadeniz'de Seyreden Gemilere El Koyması (Tr)	ORSAM Rapor No: 38 Mart 2011 Libya Savaşı, Uluslararası Müdahale Ve Türkiye (Tr)
ORSAM Rapor No: 9 Ocak 2010 Yemen Sorunu: Bölgesel Savaşa Doğru mu? (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 20 BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 4 Ekim 2010 Kırgızistan'da Mevcut Durum, İktidar Değişiminin Nedenleri ve Kısa Vadeli Öngörüler (Tr)	ORSAM Rapor No: 29 Şubat 2011 Tunus Halk Devrimi ve Türkiye Deneyimi (Tr)	ORSAM Rapor No: 39 Mart 2011 Tarihten Günümüze Libya (Tr)
ORSAM Rapor No: 10 Yemen İç Savaşı: İktidar Mücadelesi, Bölgesel Etkiler ve Türkiye ile İlişkiler (Tr - Eng)	ORSAM Rapor No: 21 Kasım 2010 Irak'tan İrağa: 2003 Sonrası Irak'tan Komşu Ülkelere ve Türkiye'ye Yönelik Göçler (Tr)	ORSAM Rapor No: 30 Şubat 2011 Kerkük'te Mülk Anlaşmazlıkları: Saha Araştırmasına Dayalı Bir Çalışma (Tr)	ORSAM Rapor No: 40 ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 2 Mart 2011 İklim Değişiminin Güvenlik Boyutu ve Ortadoğu'ya Etkileri (Tr)
ORSAM Rapor No: 11 Şubat 2010 Unutulan Türkler: Lübnan'da Türk Varlığı (Tr - Eng - Ar)			ORSAM Rapor No: 41 Mart 2011 Karikatürlerin Dilinden Irak'tı Anlatmak-1 (Tr)

- ORSAM Rapor No: 42
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 3
Nisan 2011
Nil Nehri Havzasının Hidropolitik
Tarihi ve Son Gelişmeler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 43
Nisan 2011
Kuzey Irak'ın Sosyal-Siyasal
Yapısı ve Kürt Bölgesel
Yönetimi'nin
Türkiye İle İlişkileri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 44
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 4
Nisan 2011
Meriç Nehri Havzası Su
Yönetimi'nde "Uluslararası
İşbirliği" Zorunluluğu
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 45
Nisan 2011
Suriye'de Demokrasi mi İç Savaş
mı? :
Toplumsal-Siyasal Yapı, Değişim
Senaryoları ve Sürecin Türkiye'ye
Etkisi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 46
Mayıs 2011
Suriye'de İktidar Mücadelesi,
Uluslararası Toplumun Tepkisi ve
Türkiye'nin Konumu
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 47
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 5
Mayıs 2011
Türkiye-Suriye İlişkileri: Sınırşan
Sularda Örnek İşbirliği Olarak Aşi
Dostluk Barajı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 48
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Iraklı Araplar, Azınlıklar ve Aka-
demisyenler-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 49
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 2
Irak Türkmenleri-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 50
Mayıs 2011
Orsam Söyleşileri - 3
Iraklı Kürt Yetkililer, Akademisy-
enler ve Gazeteciler-1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 51
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 8
Mayıs 2011
75. Yılında Montrö Boğazlar
Sözleşmesi
Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği
Çerçevesinde
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 52
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 9
Mayıs 2011
Afganistan ve Bölgesel Güvenlik
(Ortadoğu, Orta ve Güney Asya,
Rusya Federasyonu)
(Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 53
Mayıs 2011
Madagaskar: Bağımsızlığın 50.
Yılında Kazanımlar,
Kaçan Fırsatlar ve Türkiye ile
İlişkiler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 54
Mayıs 2011
Iraklı Grupların Temel Siyasi
Sorunlara Bakışı ve Türkiye ile
İlişkiler: Saha Araştırmasına
Dayalı Bir Çalışma
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 55
Haziran 2011
Suriye Muhalefeti'nin Antalya
Toplantısı:
Sonuçlar, Temel Sorunlara Bakış
ve Türkiye'den Beklentiler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 56
Haziran 2011
Seçimler ve Ak Parti'nin Te-
crübesi
(Tr - Ar)
- ORSAM Rapor No: 57
Haziran 2011
12 Haziran 2011 Türkiye Genel
Seçimlerinin Ortadoğu Ülkelerin-
deki Yansımaları
(Tr - Eng)
- ORSAM Rapor No: 58
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden 12 Haziran
2011 Türkiye Genel Seçimlerinin
Ortadoğu'daki Yansımaları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 59
Temmuz 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 2
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 60
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 6
Temmuz 2011
Mekong Nehri Suları Üzerinde
İşbirliği ve İhtilaf
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 61
Temmuz 2011
Antalya'da 1-2 Haziran 2011 Tar-
ihlerinde Gerçekleşen "Suriye'de
Değişim
Konferansı" nın Tam Deşifresi
(Tr - Eng)
- ORSAM Rapor No: 62
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 3
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 63
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 7
Ağustos 2011
Görünmez Stratejik Kaynak:
Sınırşan Yeraltı Suları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 64
Ağustos 2011
AK Parti'nin 12 Haziran 2011
Genel Seçimlerindeki Zaferi
(Tr - Ar)
- ORSAM Rapor No: 65
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Arap
Baharı - 1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 66
Ağustos 2011
Karikatürlerin Dilinden Libya İç
savaşı ve Uluslararası Müda-
hale - 1
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 67
Ağustos 2011
Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve
Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 68
Eylül 2011
Karikatürlerde Üsâme Bin Ladin
Operasyonu ve Yankıları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 69
Eylül 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 4
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 70
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 10
Eylül 2011
XXI. Yüzyılda Rusya ve
Türkiye'nin İran Politikaları
(Tr - Rus)
- ORSAM Rapor No: 71
Eylül 2011
Gazze Sorunu: İsrail Ablukası,
Uluslararası Hukuk, Palmer Rapo-
ru ve Türkiye'nin Yaklaşımı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 72
Eylül 2011
Ortadoğu Ülkelerine Dair
İstatistikler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 73
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 11
Ekim 2011
Anadolu Etki Alanı
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 74
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 12
Ekim 2011
Ukraine in Regress: The Tymosh-
enko Trial
(Eng)
- ORSAM Rapor No: 75
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 13
Ekim 2011
Kazaklar ve Kazakistanlılar
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 76
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 14
Ekim 2011
İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı:
Moena Türkleri
(Tr - It)
- ORSAM Rapor No: 77
Ekim 2011
ABD'nin Çekilmesinin Ardından
Irak Politikasının Bölgesel,
Küresel Etkileri ve Türkiye'ye
Yansımaları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 78
ORSAM Su Araştırmaları
Programı Rapor No: 8
Ekim 2011
Türkiye'de ve İsrail'de Yapay
Sulak Alanlar ile Atıksu Artımı ve
Atıksuyun Sulama Amaçlı Olarak
Tekrar Kullanımı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 79
Ekim 2011
Yaklaşan Seçim Öncesi Tunus'ta
Siyasal Denklemeler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 80
Ekim 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı An-
lamak - 5
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 81
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 15
Ekim 2011
Büyük Güçlerin Afganistan
Politikaları
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 82
BLACK SEA INTERNATIONAL
Rapor No: 16
Ekim 2011
Bölge Devletlerinin Perspektifin-
den Afganistan
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 83
Kasım 2011
Suriye'de Değişimin Ortaya
Çıkardığı Toplum: Suriye Türk-
menleri
(Tr)

- ORSAM Rapor No: 84
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 9
Kasım 2011
Somali'nin Açlık Felaketi: "Siyasi Kuraklık" mı Yoksa Doğal Afet mi?
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 85
Kasım 2011
Suriye Politik Kültüründe Tarihsel Pragmatizm, Beşar Esad Dönemi Suriye Dış Politikası ve Türkiye-Suriye İlişkileri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 86
Kasım 2011
Geçmişten Günümüze Irak Türkmen Cephesi'nin Yapısı ve İdari Durumu
(Tr)
- ORSAM Report No: 87
Kasım 2011
Turkmen in Iraq and Their Flight: A Demographic Question?
(Eng)
- ORSAM Rapor No: 88
Kasım 2011
Irak'ta Bektaşılık (Türkmenler – Şebekler – Kakailer)
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 89
Kasım 2011
Değişim Sürecindeki Fas Monarşisi: Evrim mi? Devrim mi?
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 90
Kasım 2011
Arap Dünyasının İstisnai Krallığı: Yerel Aktörler ve Arap-İsrail Uyuşmazlığı Çerçevesinde Ürdün Krallığı'nın Demokratikleşme Deneyimleri
(Tr-Eng)
- ORSAM Rapor No: 91
Aralık 2011
Türkiye ve Arap Birliği'nin Suriye'ye Yaptırım Kararları ve Olası Sonuçları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 92
Aralık 2011
Irak'ta İhtilafı Bölgelerin Durumu
(Tr)
- ORSAM Report No: 93
ORSAM Water Research Programme Report: 10
December 2011
Turkey and Wfd Harmonization: A Silent, But Significant Process
(Eng)
- ORSAM Rapor 94:
Aralık 2011
Türkiye-Fransa Krizinde Algının Rolü: Fransızların Türkiye Algısı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 95
Aralık 2012
Karikatürlerle Arap Baharı – 2
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 96
Aralık 2011
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 6
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 97
Ocak 2012
Karikatürlerin Dilinden Irak'ı Anlamak – 7
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 98
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 17
Ocak 2012
Kırgızistan'da Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Türkiye ile İlişkilerine Etkisi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 99
Ocak 2012
Türk Siyasal Partilerinin Hatay'daki Suriyeli Sığınmacılar Konusundaki Açıklamaları ve Hatay'daki Siyasal Parti Temsilcileri ile Hareketlerin Suriye Olaylarına Yaklaşımları (Mart-Aralık 2011)
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 100
Ocak 2012
Irak İstatistikleri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 101
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 11
Ocak 2012
Emniyetli İçme Suyu ve Sanitasyon Hakkı
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 102
Ocak 2012
Irak Hangi Şartlarda, Nasıl Parçalanabilir?: En Kötüye Hazırlıklı Olmak
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 103
Ocak 2012
Irak'ta Petrol Mücadelesi: Çok Uluslu Şirketler, Uluslararası Anlaşmalar ve Anayasal Tartışmaların Işığında Bir Analiz
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 104
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 12
Şubat 2012
Sınırşan Akiferler Hukuku Taslak Maddeleri Üzerine Bir Değerlendirme
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 105
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 106
Şubat 2012
Irak Hukuk Mevzuatında Azınlıkların Siyasal Hakları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 107
Şubat 2012
Uluslararası Hukuk ve Irak Anayasası Açısından Azınlıkların İnsan Hakları
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 108
Şubat 2012
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EIT) Geleceği
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 109
Şubat 2012
Türkiye'nin Yükselişi ve "Bric" Bölgesi
(It)
- ORSAM Rapor No: 110
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 13
Mart 2012
İran'da Su Kaynakları ve Yönetimi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 111
Mart 2012
Suriye Kürt Muhalefetine Eleştirel Bir Bakış
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 112
Mart 2012
İran İslam Cumhuriyetinde Anayasal Sistem ve Siyasal Partiler
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 113
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 18
Nisan 2012
Mongolia: A Developing Democracy and a Magnet for Mining
(Eng)
- ORSAM Rapor No: 114
Nisan 2012
Karikatürlerle Suriye Sorununu Anlamak - 8
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 115
Nisan 2012
Suriye'de Güvenli Bölge Tartışmaları: Türkiye Açısından Riskler, Fırsatlar ve Senaryolar
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 116
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 14
Nisan 2012
Fayda Paylaşımı Kavramı, Teorik Altyapısı ve Pratik Yansımaları
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 117
Nisan 2012
Musul'a Yatırım Geleceği Yatırım Demektir
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 118
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 19
Mayıs 2012
Ukrayna - Türkiye Ticari - Ekonomik Münasebetlerinin Analizi
(Tr – Rus)
- ORSAM Rapor No: 119
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 20
Mayıs 2012
Bölgesel Gelişimin Trend ve Senaryolarının Araştırılmasında Araç: Jeopolitik Dinamikler
(Tr – Rus)
- ORSAM Rapor No: 120
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 21
Mayıs 2012
Kazakistan Siyasal Sisteminin Gelişimi: 2012 Parlamento Seçimleri
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 121
Mayıs 2012
Musul'da Yerel Siyaset ve Irak Siyasetinde Yeni Dinamikler (Saha Çalışması)
(Tr – Eng – Ger)
- ORSAM Rapor No: 122
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 15
Mayıs 2012
Irak'ta Su Kaynakları Yönetimi
(Tr – Eng)
- ORSAM Rapor No: 123
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 22
Haziran 2012
Küresel Göç ve Avrupa Birliği ile Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 124
Temmuz 2012
Türkiye Afrika'da: Eylem Planının Uygulanması ve Değerlendirme On Beş Yıl Sonra
(Tr – Eng – Fr)
- ORSAM Rapor No: 125
BLACK SEA INTERNATIONAL Rapor No: 23
Temmuz 2012
Rusya'nın Ortadoğu Politikası
(Tr)
- ORSAM Rapor No: 126
ORSAM Su Araştırmaları Programı Rapor No: 16
Temmuz 2012
Yeni Çerçeve Su Kanunu'na Doğru: Su Kanunu Taslağı Üzerine Notlar
(Tr)

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, KTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Habib Hüzmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Uzmanı, Avrasya, El Farabi Kazak Milli Üniversitesi
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Elmira Chereimsova	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, St. Petersburg Üniversitesi
Dr. Didem Daniş	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Pınar Arıkan	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika - ORSAM Antananarivo (Madagaskar) Temsilcisi
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Noyan Gürel	ORSAM İzmir Temsilcisi
Selen Tonkuş	ORSAM Erbil (Irak) Temsilcisi
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Sercan Doğan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	ORSAM, Ortadoğu
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM, Ortadoğu & Projeler
Ufuk Döngel	ORSAM, Ortadoğu
Göknil Erbaş	ORSAM, Karadeniz
Aslı Değirmenci	ORSAM, Ortadoğu
Jubjana Vila	ORSAM, Ortadoğu
Mavjuda Akramova	ORSAM, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Kamil Erdem Güler	ORSAM Su Araştırmaları Programı
Çağlayan Arslan	ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ramazan Daurov	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü, Direktör Yardımcısı
Prof. Dr. Vitaly Naumkin	Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsü Direktörü
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Hasan Alsancak	BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Büyükelçi Şaban Murati	Arnavutluk Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayii İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Hediye Levent	Gazeteci (Suriye)
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınlı	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Yaşar Yakış	Büyükelçi, Dışişleri Eski Bakanı
Patrick Seale	Ortadoğu ve Suriye Uzmanı
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Aftab Kamal Pasha	Hindistan Batı Asya Araştırmaları Merkezi Başkanı
İtir Bağdadi	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Dr. Sami Al Taqi	Orient Research Center Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Safarov Sayfullaevich	Tacikistan Cumhurbaşkanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkan Yardımcısı

Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Dr. Hasan Canpolat	İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
E. Hava Orgeral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Doç. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Çetiner Çetin	Gazeteci (Orta Doğu)
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YÖK Başkanı
Dr. Didem Danış	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi, Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Dr. Farhan Ahmad Nizami	Oxford Üniversitesi İslami Çalışmalar Merkezi Yöneticisi
Av. Aslihan Erbaş Açikel	ORSAM Danışmanı, Enerji - Deniz Hukuku
Cevat Gök	Irak El Fırat TV Türkiye Müdürü
Mete Göknel	BOTAŞ Eski Genel Müdürü
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü
Timur Göksel	Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
Numan Hazar	Emekli Büyükelçi
Habib Hürmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Doç. Dr. Pınar İpek	Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Dr. Tuğrul İsmail	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Alexandr Kolesnikov	Diplomat
Dr. İlyas Kamalov	ORSAM Avrasya Danışmanı
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, The Black Sea International Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Şenol Kantarcı	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Selçuk Karaçay	Vodafone Genel Müdür Yardımcısı
Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu	Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
İsmet Karalar	Edremit Belediye Başkanı Danışmanı
Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman	Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardeş	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli	Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Aleksandr Knyazev	Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek)
Prof. Dr. Erol Kurubaş	Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Talip Küçükcän	Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
Arslan Kaya	KPMG, Yeminli Mali Müşavir
Dr. Hicran Kazancı	Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
İzzettin Kerküklü	Kerkük Vakfı Başkanı
Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu	Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Av. Tuncay Kılıç	Edremit Belediye Başkanı
Dr. Max Georg Meier	Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa	Bağdat Üniversitesi Rektörü
Prof. Dr. Mahir Nakip	Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Prof. Dr. Çınar Özen	Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Murat Özçelik	Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı
Muhammed Nurettin	Beyrut Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi
Dr. Bahadır Pehlivantürk	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Victor Panin	Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya Federasyonu)
Doç. Dr. Fırat Purtaş	Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
Prof. Dr. Suphi Saatçi	Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv. Öğretim Üyesi
Ersan Sarıkaya	Türkmeneli TV (Kerkük, Irak)
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doç. Dr. İbrahim Sirkeci	Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
Dr. Aleksandr Sotnichenko	St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Zaher Sultan	Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
Dr. Irina Svistunova	Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin	Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Mehmet Şüküroğlu	Enerji Uzmanı
Doç. Dr. Oktay Tanrısever	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Erol Taymaz	ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı
Prof. Dr. Sabri Tekir	İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
Dr. Gönül Tol	Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
M. Ragıp Vural	2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
Dr. Ermanno Visintainer	Vox Populi Direktörü (Roma, İtalya)
Dr. Umut Uzer	İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Prof. Dr. Vatanyar Yagya	St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Avrasya Danışmanı
Osman Göksel	BTC ve NABUCCO Koordinatörü

Timur Göksele
 Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
 Habib Hüzmüzlü
 Numan Hazar
 Doç. Dr. Pınar İpek
 Dr. Tuğrul İsmail
 Doç. Dr. İlyas Kemaloğlu (Kamalov)
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Doç. Dr. Şenol Kantarcı
 Selçuk Karaçay
 Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
 Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
 Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardaş
 Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
 Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
 Prof. Dr. Erol Kurubaş
 Prof. Dr. Talip Küçükcan
 Arslan Kaya
 Dr. Hicran Kazancı
 İzzettin Kerküklü
 Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu
 Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
 Prof. Dr. Mahir Nakip
 Doç. Dr. Tarık Oğuzlu
 Prof. Dr. Çınar Özen
 Murat Özçelik
 Doç. Dr. Harun Öztürkler
 Dr. Bahadır Pehlivan Türk
 Prof. Dr. Victor Panin
 Doç. Dr. Firat Purtaş
 Prof. Dr. Suphi Saatçi
 Dr. Yaşar Sarı
 Ersan Sarıkaya
 Dr. Bayram Sinkaya
 Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
 Dr. Aleksandr Sotnichenko
 Zaher Sultan
 Dr. Irina Svistunova
 Doç. Dr. Mehmet Şahin
 Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
 Mehmet Şüküroğlu
 Doç. Dr. Oktay Tanrısever
 Prof. Dr. Erol Taymaz
 Prof. Dr. Sabri Tekir
 Dr. Gönül Tol
 Doç. Dr. Özlem Tür
 M. Rağıp Vural
 Dr. Ermanno Visintainer
 Dr. Umut Uzer
 Prof. Dr. Vatanyar Yagya
 Dr. Süreyya Yiğit

Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
 Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı
 Emekli Büyükelçi
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Avrasya Danışmanı
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Vodafone Genel Müdür Yardımcısı (Türkiye)
 Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek, Kırgızistan)
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
 KPMG, Yeminli Mali Müşavir
 Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
 Kerkük Vakfı Başkanı
 Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Bağdat Üniversitesi Rektörü
 Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
 ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Bilkent Üniversitesi
 Ankara Üniversitesi, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Türkiye Cumhuriyeti Bağdat Büyükelçisi
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisat Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya)
 Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
 Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
 ORSAM Danışmanı, Avrasya – ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv.
 Türkmeneli TV - (Kerkük, Irak)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Atatürk Üniversitesi
 Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
 St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
 Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
 Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Enerji Uzmanı
 ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı (KKTC)
 İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
 Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü (ABD)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
 2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
 Vox Populi Direktörü (Roma-İtalya)
 İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
 St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
 ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık
 Bülent Aras
 Tayyar Arı
 İker Aytürk
 Recep Boztemur
 Katerina Dalacoura
 F. Gregory Gause
 Fawaz Gerges
 Ahmet K. Han
 Raymond Hinnebusch
 Rosemary Hollis
 Bahgat Korany
 Peter Mandaville
 Emma Murphy

ODTÜ
 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
 Uludağ Üniversitesi
 Bilkent Üniversitesi
 ODTÜ
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Vermont Üniversitesi (ABD)
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Kadir Has Üniversitesi
 St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 George Mason Üniversitesi (ABD)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
 Hasan Kanbolat
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
 ORSAM Başkanı
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

MithatpaŐa Caddesi 46/6 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr